

Oskari Orvasto

**JÄRJESTÖT JULKISEN SEKTORIN
KUMPPANINA IKÄIHMISTEN
YKSINÄISYYDEN LIEVITTÄMISESSÄ**
Kumppanuus järjestöasiantuntijoiden näkökulmasta

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Porin yksikkö
Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Oskari Orvasto: Järjestöt julkisen sektorin kumppanina ikäihmisten yksinäisyyden lievittämisessä:
Kumppanuus järjestöasiantuntijoiden näkökulmasta

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto, Porin yksikkö

Yhteiskuntatutkimuksen maisteriohjelma, sosiaalipolitiikka

Ohjaaja: Katja Repo

Marraskuu 2019

Kunnat ja kolmannen sektorin järjestötoimijat ovat pitkään tehneet toisiaan täydentävää työtä. Julkiset palvelut kykenevät tarjoamaan lakisääteisen palveluiden muodossa hoivaa ja huolenpitoa, jota järjestöissä tehtävä työ täydentää ja tukee. Julkisen sektorin palveluiden rajalliset resurssit luovat usein haasteen erityisesti ennaltaehkäisevän työn toteuttamisen osalta. Tulevaisuuden osalta yhtenä yhteiskunnan rajallisten resurssien ratkaisuna nähdään sektorirajat ylittävän kumppanuuden kehittäminen, jossa hyödynnetään järjestötoimijoiden osaamista ja asiantuntijuutta.

Tutkimuksessani selvitän Turun kaupungin sekä sosiaali- ja terveystalouden järjestötoimijoiden välisen kumppanuuden nykytilaa, kartoitan kumppanuutta edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä sekä määrittelen tulevaisuuden tavoitetilaa ikäihmisten yksinäisyyden ehkäisemiseksi. Tutkimuskysymykset ovat kohdennettu tarkastelemaan kumppanuutta ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevien sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmasta. Tutkimus on laadullinen. Tutkimuksessa haastateltiin neljää Turun kaupungin alueella toimivan järjestön asiantuntijaa, joiden edustamat yleishyödylliset sosiaali- ja terveystalouden järjestöt toteuttavat ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevää tai lieventävää toimintaa. Analysointimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia.

Tutkimustulosten perusteella kumppanuuden ja yhteistyön koettiin kehittyneen lähivuosien aikana parempaan suuntaan. Yhtenäisiä toimintamuotoja ja käytäntöjä on jo olemassa, mutta toisaalta yhtenäisiä toimintatapoja ja tavoitteita yhä määritellään. Kehittyäkseen edelleen kumppanuus edellyttää lisäresursseja erityisesti koordinaatioon. Vaikka kaupungin osalta selkeää yhteyshenkilöä kumppanuuteen järjestöasiantuntijat eivät osanneet nimetä, niin järjestötoimijat olivat saaneet luotua kontaktit kaupungin palveluiden edustajiin. Tällä hetkellä kaupungin sisäinen viestintä koetaan järjestöjen näkökulmasta siiloutuneelta ja puutteellisena toimialojen kesken, joka ajoittain aiheuttaa hämmennystä ja päällekkäisyyksiä.

Avoimuus, arvostus, luottamus, koordinaatio sekä viestintä koettiin tärkeiksi kumppanuutta ja yhteistyötä edistäviksi tekijöiksi. Viestinnän ja koordinaation puutteellisuus sekä yhteyshenkilöiden vaihtuvuus koettiin olevan riskinä kumppanuusrakenteille. Tällä hetkellä kunta-järjestö-kumppanuuden edistämisen koettiin olevan yksittäisten henkilöiden oman henkilökohtaisen kiinnostuksen varassa.

Ikäihmisten yksinäisyydestä ei ole ollut yhtenäistä keskustelua palvelurakennan näkökulmasta. Järjestöasiantuntijat toivovat kasvokkain toteutettavia tilaisuuksia, joissa pohdittaisi järjestö-, kuntaedustajien sekä ikäihmisten kesken toimintamahdollisuuksia, nykytilaa, rooleja, vastuualueita sekä mahdollista yhteistoimintaa. Järjestöt pitivät tärkeänä yhteistä keskustelua ikäihmisten yksinäisyyden suhteen niin julkisen palvelujärjestelmän aukkoihin liittyen, kun tarpeisiin, joita järjestöt omalla toiminnallaan kykenevät täydentämään. Järjestökentällä nähdään olevan paljon asiantuntemusta ja resursseja, joita tällä hetkellä Turun kaupunki yhteistyössä järjestötoimijoiden ei hyödynnä.

Avainsanat: kunta, järjestö, kumppanuus, ikäihmiset, yksinäisyys

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Oskari Orvasto: Organizations as companions of the public sector in alleviating the loneliness of the elderly: Companionship from point of view of the organizations

Master's thesis

Tampere University, Unit of Pori

Faculty of Social Sciences, (SOC), Social policy

Instructor: Katja Repo

November 2019

Municipalities and organizational operators of the third sector have done work supplementary to each other for a long time. Public services can supply care and caretaking in the form of statutory services, which the organizational work supplements and supports. The limited resources of public sector services create often a challenge in particular in the realization of preventive work. In the future a solution of public limited resources we can see a partnership that goes across the boundaries, in which the know-how and expertise of the organizational operators is utilized.

In my study I find out the present state the city of Turku and the organizational operators in the social and health care sectors' partnership, I map the promotive and complicating factors and define the future targets. The study questions are focused on the partnership in the point of view of the social and health organization preventing or alleviating the loneliness of the elderly. Analysis method was content analysis.

On the basis of the study results the partnership and cooperation were experienced as going in the right direction in recent years, Common modes of activity and practice do already exist, but on the other hand common methods and goals are still being defined. To further the companionship especially coordination needs further resources. Although a clear contact person on behalf of the city could not be named by organization representatives, the organizational operators had been able to create contacts with the representatives of city services. At present the inside communication of the city is experienced as hidden and incomplete between sectors, which causes confusion and overlap.

Transparency, reverence, trust, coordination and communication were experienced as important factors advancing the partnership and cooperation. Insufficient communication and coordination and constant changing of contact persons were experienced as risks to partnership structures. A present the enhancing of municipality-organization partnership was experienced as relying on personal interest of individual persons.

There has not been a consistent discussion in the point of view of service structure about the loneliness of the elderly. Organizational representatives wish for events face to face, where the organizational and city representatives and the elderly would assess the actions, roles, areas of responsibility and possible cooperation. Organization held it important a common discussion concerning the loneliness of the elderly, in regard to gaps in public service systems and needs that organization try to react to. Organizational field is seen as to have a lot of know-how and expertise that the city of Turku does not utilize.

Key words: municipality, organization, partnership, the elderly, loneliness

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
2	JÄRJESTÖJEN ASEMA JA ROOLI SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	7
2.1	Järjestötyön historiaa Suomessa	7
2.2	Järjestöt suomalaisessa yhteiskunnassa tänään.....	9
2.2.1	Sosiaali- ja terveysalan järjestöt	13
2.3	Järjestö-kunta –yhteistyön ja kumppanuuden eri muotoja	16
2.3.1	Kumppanuus käsitteenä	19
2.3.2	Järjestö-kuntayhteistyön ja kumppanuuden onnistumiset ja haasteet 23	
2.3.3	Järjestöt osana sote-uudistusvalmistelua	25
3	IKÄÄNTYMINEN JA YKSINÄISYYS.....	27
3.1	Ikääntyminen elämänvaiheena ja ikääntyvä väestö suomalaisessa yhteiskunnassa	27
3.2	Ikäihmisten palvelurakenteen muutos	28
3.2.1	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	29
3.3	Ikäihmisten yksinäisyys.....	30
3.3.1	Yksinäisyyden määritelmä	30
3.3.2	Yksinäisyys yhteiskunnallisena haasteena	32
3.3.3	Järjestöjen yksinäisyyttä ehkäisevä työ	34
4	TUTKIMUSASETELMA	36
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	36
4.2	Tutkimuksen toimintaympäristön kuvaus	36
4.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	40
4.3.1	Haastateltavia kuvaavia taustatietoja.....	42
4.4	Aineiston analyysi	43
5	KUNTA-JÄRJESTÖ -KUMPPANUUS JÄRJESTÖASiantuntijoiden NÄKÖKULMASTA	45
5.1	Tarve kumppanuuden koordinaatiolle	45
5.2	Monialaisen viestinnän merkitys kumppanuuden onnistumisessa	52
5.3	Asenteet, arvostus ja avoimuus kumppanuuden pohjana	55
5.4	Yhteinen kehittäminen vahvistaa luottamusta ja edistävää yhteisten ratkaisujen löytymistä	59
6	YHTEENVETO	69
6.1	Tutkimustulosten yhteenveto.....	69
6.2	Tutkimuksen luettavuuden arviointi	77
6.3	Johtopäätökset ja pohdinta.....	78
6.4	Jatkotutkimusaiheet	82
7	LÄHTEET	83

Liitteet

LIITE 1. Haastattelurunko.....	90

Kuviot

Kuvio 1. Kansalaisjärjestöt yhteiskuntasektoreiden kentässä.	10
Kuvio 2 Järjestöjen tuottama lisäarvo.....	12
Kuvio 3. Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintojen luokittelu.....	14
Kuvio 4. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, 1987-2017.....	37

Taulukot

Taulukko 1. Hierarkkiset, markkinaperusteiset ja verkostomaiset suhteet kunnan ja järjestön välillä.....	18

1 JOHDANTO

Kunnat sekä kolmannen sektorin järjestötoimijat ovat pitkään tehneet toisiaan täydentävää työtä. Kuntien ja järjestöjen välinen yhteistyö ja kumppanuus on ollut jatkuvasti muuttuvassa tilanteessa ympäröivän yhteiskunnan kehitystä mukailleen. Julkisen sektorin palvelut kykenevät tarjoamaan lakisääteisen palveluiden muodossa hoivan ja huolenpidon, jota järjestöissä tehtävä työ täydentää ja tukee. Julkisen sektorin palveluiden rajalliset resurssit luovat usein haasteen erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä ennaltaehkäisevän työn osalta.

Kuntien ennaltaehkäisevän työn lisäksi sosiaali- ja terveysalan järjestöissä on siis tehty jo pitkään ammatillista työtä kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Aina ei kuitenkaan kumppanuus ja yhteistyö julkisen sektorin sekä järjestötoimijoiden välillä toimi. Haasteena voi olla huono tiedonkulku, mutta myös esimerkiksi asenteet ja uskomukset järjestötoimijoita kohtaan. Kuntien ja järjestöjen välinen kumppanuus on ajankohtainen puheenaihe resurssien ja palvelurakenteiden näkökulmasta. Kumppanuus on vaativa kunta-järjestö-yhteistyön muoto, joka vaatii osapuolilta pitkäjänteisyyttä, sitoutumista sekä resursseja.

Suuren ikäluokat elävät yhä terveemmin ja ovat toimintakyvyltään parempia kuin edeltäneet sukupolvet. Väestön ikääntyminen sekä ikäihmisten palveluiden painottuminen kotiin vietäviksi laitoshoidon sijaan lisäävät tulevaisuudessa järjestötoimijoiden roolin merkityksellisyyttä yksinäisyyden vähentämisessä sekä syrjäytymisen ehkäisyssä. Yksinäisyyden voidaan nähdä olevan kansanterveysongelman sen terveyttä ja toimintakykyä heikentävien vaikutusten moninaisuuden perusteella.

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen kiinnostunut Turun kaupungin sekä järjestötoimijoiden välisen kumppanuuden nykytilasta sekä tulevaisuuden kehittämisen painopisteistä. Kohdennan tarkasteluni koskemaan erityisesti kumppanuutta ikäihmisten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ehkäisevien sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmasta. Olen haastatellut tutkimustani varten neljää järjestökentän asiantuntijaa. Aineiston pohjalta kysyn seuraavaa: Miten järjestöasiantuntijat hahmottavat kunta-järjestökumppanuuden? Millaiset teemat jäsentävät haastattelupuhetta, kun he arvioivat Turun kaupungin ja järjestöjen välistä kumppanuuden nykytilaa ja kehittämistä? Miten ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevät toiminnot asettuvat osaksi paikannettuja teemoja?

Tutkimus tuottaa haastatteluaineiston pohjalta tietoa Turun kaupungin alueella toteutuvasta kumppanuudesta, siitä kuinka järjestötoimijat itse näkevät kumppanuuden sekä kumppanuuden tulevaisuuden tavoitetilan määrittelyä.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa käsittelen järjestöjen toteuttamaa työtä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä esittelen kumppanuuden käsitteen. Toisessa luvussa käsittelen ikääntymistä elämänvaiheena sekä ikäihmisten yksinäisyyttä yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoreettisen käsitteiden ja lähtökohtien jälkeen esitellään tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset, tutkimuksen toteutus sekä tutkimustulokset. Viimeisessä osiossa pohditaan tutkimuksen luotettavuutta, tulosten yleistettävyyttä sekä jatkotutkimusaiheita.

2 JÄRJESTÖJEN ASEMA JA ROOLI SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

Tässä luvussa kuvataan järjestöjen historiaa ja asemaa Suomessa. Katsaus edellisiltä vuosisadoilta ja -kymmeniltä järjestötyön historiasta etenee järjestötyön nykyhetken kuvaukseen. Ikäihmisten arjessa järjestöjen, esimerkiksi eläkeläisjärjestöjen, rooli on yleisesti tärkeä. Tutkimuksessa keskitytään kuitenkin erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöihin, joiden monimuotoista toimintaa kuvataan erityisesti kunnan kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta. Järjestöjen ja kuntien yhteistyön eri muotoja esitellään erityisesti kumppanuus-termin kautta, jonka lisäksi avataan kunta-järjestö -kumppanuuden nykytilaa. Luvun lopussa käsitellään Sipilän hallituksen päättyneen sote-uudistusvalmistelun vaikutuksia järjestökenttään.

2.1 Järjestötyön historiaa Suomessa

Järjestötyöllä on keskeinen asema suomalaisessa sosiaalipolitiikassa. Esimerkiksi 1930-luvulla järjestöt olivat monella sosiaalihuollon sektorilla julkista valtaa tärkeämpiä toimijoita. Järjestökenttä on suomalaisessa yhteiskunnassa jo pitkään ollut tiiviissä yhteistyössä kuntien ja valtion viranomaisten kanssa. Järjestöille ominaisia kohderyhmiä ovat olleet historian aikana erityisesti lapset, nuoret, kotien hyvinvointi, naisten aseman parantaminen sekä vammaisten hoito. (Anttonen & Sipilä 2000, 50) Monet valtion myöhemmin hoidettavakseen ottamat palvelut ovat syntyneet alun perin järjestötoiminnan piirissä, kuten esimerkiksi äitiyspakkaus, jota edelsi Mannerheimin Lastensuojeluliiton kiertokori (Niemelä 2010, 209).

Järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön kasvu on seurannut hyvinvointivaltion muutoksia viime vuosikymmeninä. Taloudellisen laman seurauksena 1990-luvulta lähtien on alettu käyttää yhteiskunnallisessa keskustelussa hyvinvointivaltio käsitteen sijaan hyvinvointiyhteiskunta-käsitettä. Pohjoismainen hyvinvointivaltio piti käsitteenä sisällään vahvan valtion roolin ja ohjauksen palveluiden ja tulonsiirtojen osalta. (Laitinen 2019, 17.) Lainsäädännöllä palvelujen toteutustehtävä määrättiin kunnille. Hyvinvointivaltioajattelussa korostui valtion julkinen vastuu kansalaisista (Möttönen & Niemelä 2005, 31).

1990-luvun taloudellisen laman seurauksena keskustelu muutti suhtautumista hyvinvointivaltioajatteluun, alettiin puhua hyvinvointiyhteiskunnasta. Hyvinvointiyhteiskunta käsitteenä pitää sisällään valtion lisäksi myös järjestöjen ja yritysten tuottamia hyvinvointia tukevia toimintoja. Hyvinvointiyhteiskunnan perinteisiä tavoitteita ovat kansalaisten terveyden edistäminen, köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. (Lehtonen 2013.)

Valtion aiemman vahvan ohjauksen sijaan hyvinvointiyhteiskunta-ajattelussa korostui julkisen sektorin osalta paikallisen tason merkitys, jossa järjestelmän tulisi ohjautua paikallisen tarpeen mukaan (Möttönen & Niemelä 2005, 47). Oleellisena osana poliittishallinnollisen järjestelmän uudelleenmuotoilussa on ollut erityisesti vuoden 1993 valtionosuusuudistus. Valtionosuusuudistus lisäsi kuntien mahdollisuuksia omiin valintoihin hyvinvointipalveluja toteuttaessa. (Ala-Kauhaluoma ym. 2002, 19.) Hyvinvointivaltion muutoksesta hyvinvointiyhteiskuntaan voidaan reformina myös käyttää käsitettä New Public Management -oppi. Opissa katsotaan, että avoimien markkinoiden johtamis-, toiminta- ja organisointitapoja sovelletaan hyvinvointipalveluiden hajautetussa tuotannossa. Kilpailu nähdään vahvana toimintaa ohjaavana periaatteena, joka edistää palvelutuotannon toimivuutta, tehokkuutta ja taloudellisuutta. (Möttönen & Niemelä 2005, 34-35.)

Supistetut palvelut ja etuuksien leikkaukset 90-luvun laman seurauksena eivät palautuneet ennalleen nousukauden alettua. Valtion vastuuta alettiin siirtää laajemmin yhteiskunnalle ja yksilölle itselleen. Osana muutosta alkoi keskustelu järjestöjen roolista osana hyvinvointiyhteiskuntaa. Järjestöjen odotettiin täydentävän julkisen sektorin ja avoimien markkinoiden väliin jäävää aukkoa palvelutuotannossa. (Möttönen & Niemelä 2005, 18) Hyvinvointipolitiikan osalta 1990-luvun jälkeisen laman jälkeen on ollut pinnalla talousajattelu, joka korostaa menokontrollia palveluiden saatavuuden tai laadun sijaan (Möttönen & Niemelä 2005, 44).

Kuntien vastuulla ovat siis lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottaminen valtion myöntämän sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden mukaisesti. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa, ostopalveluna toiselta kunnalta/kuntayhtymältä, yksityisiltä palvelutuottajilta tai yleishyödyllisiltä yhteisöiltä tai toimia sopimuksenvaraisessa muussa yhteistyössä edellä mainittujen

tahojen kanssa (Kuntalaki 410/2015.) Lakisääteisten palveluiden lisäksi kunnat voivat tukea kuntalaisten hyvinvointia myös muilla hyvinvointia tukevilla palveluilla.

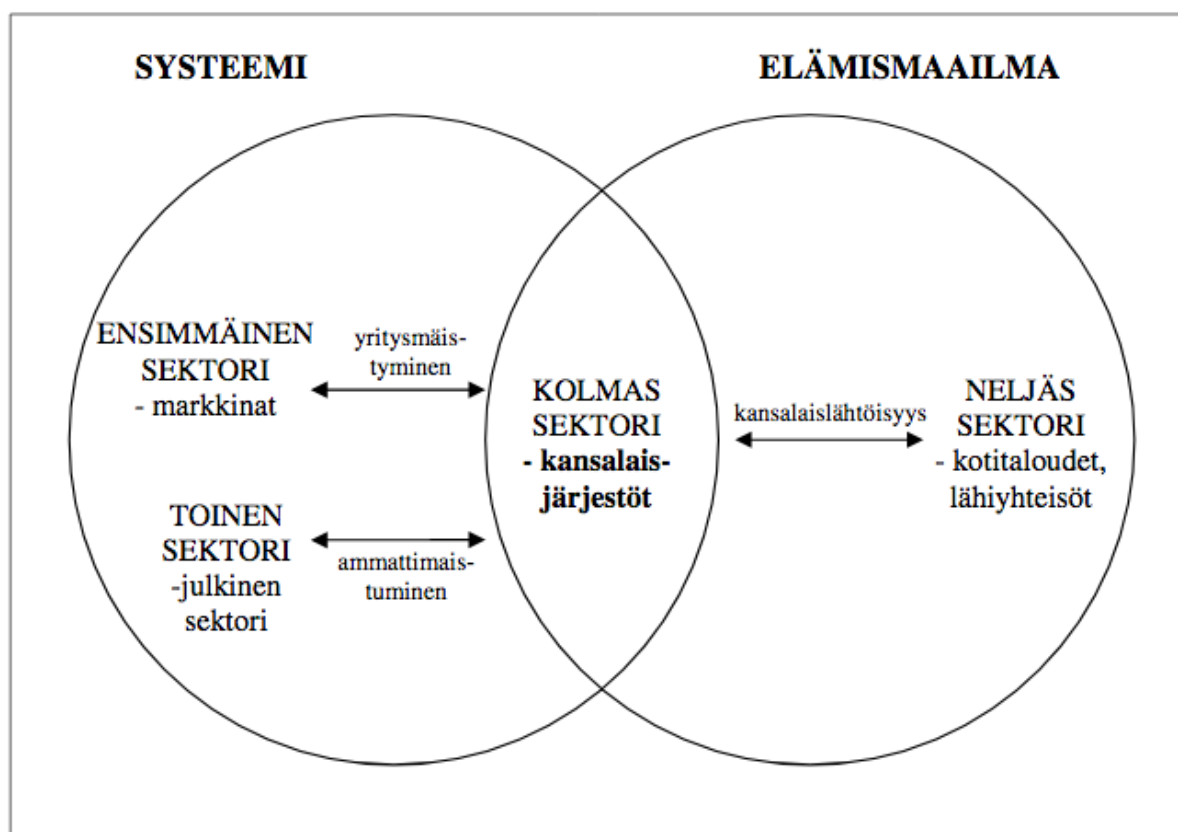
Kuntien näkökulmasta kunta-järjestö-yhteistyö liittyy pääosin sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamiseen. Sosiaalipalveluiden osalta sosiaalihuoltolaki määrittelee kunnan toimintaa yleislakina kaikkia sosiaalipalveluja koskien. (Oosi & Lehti & Kortelainen 2018, 22.) Yleislakina toimivaa sosiaalihuoltolakia täydentävät erityislait, kuten esimerkiksi niin kutsuttu Vanhuspalvelulaki (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 980/2012). Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittelee omassa luvussa myös erityisesti hyvinvoinnin edistämiseen liittyen. Hyvinvoinnin edistämisen osalta tehtävät eivät ole tarkkarajaisia siitä missä kulkevat kuntien järjestämistä vastuun rajat. Lainsäädännön perusteella ei ole olemassa selkeää vähimmäistasoa hyvinvoinnin edistämistä (Oosi ym. 2018, 23).

Järjestöt täydentävät kuntien lakisääteisiä perustalveluja. Voidaan myös toisaalta nähdä, että lakisääteisten palveluiden ulkopuolelle pudonneet löytävät tärkeimmän tukensa juuri järjestöiltä (Möttönen & Niemelä 2005, 74). Sosiaali- ja terveystministeriön raportissa selvitystyön pohjalta kuntien näkemykset järjestöjen roolista ja organisoitumisen tavoista vaihtelivat laajasti (Oosi ym. 2018, 25). Eroavaisuuksia syntyy kuntien välillä eri resurssien ja intensiteetin tasolla, jopa mahdollisena toiminnan muodollisena toteuttamisessa tavoitteellisen kehittämisen sijaan. Erityisen tärkeäksi järjestökentän rooliksi nähtiin toiminta varhaisen puuttumisen vaiheessa, jossa yksilö ei ole vielä julkisen sektorin palveluiden kriteerijä täyttävä, mutta ilman järjestön tuottamaan tukea yksilö päätyisi pian lakisääteisten palveluiden piiriin. Lisäksi osallisuuden edistäminen sekä etsivä työ nähdään kuuluvan pitkälti järjestöille. (Oosi ym. 2018, 46.)

2.2 Järjestöt suomalaisessa yhteiskunnassa tänään

Järjestöt ja yhteisöt ovat osa kansalaisten arkea monella tapaa. Järjestöt kykenevät tarjoamaan esimerkiksi tietoa terveyteen ja hyvinvointiin liittyen, lievitystä yksinäisyyden tunteeseen tai vertaistukea ja tietoa omaan sairauteen liittyen. Erontekoa yhteiskunnan sektoreiden välillä voidaan kuvata seuraavasti. *Ensimmäinen sektori* pitää sisällään avoimet markkinat ja yritys-elämän. *Toinen sektori* koostuu valtion ja julkisen sektorin osa-alueesta. *Kolmas sektori* pitää sisällään kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoisen kansalaistoiminnan. Lisäksi *neljäntenä sektorina* voidaan nähdä perhe, kotitaloudet ja

läheiset suhteet. (Ks. kuvio 1) Sektoriajattelulla mielletään, että edellä luetellut sektorit edustavat suhteellisen itsenäisiä sosiaalisen todellisuuden osa-alueita, joissa kukin sektori toimii oman erityisen logiikkansa mukaisesti. (Konttinen 2018.) Kolmas sektori määrittyy julkisen sektorin, markkinoiden ja kotitalouksien väliin jäävälle alueelle, jolla on yhdyspintoja laajalti myös muiden yhteiskunnan sektoreiden kanssa (Ala-Kauhaluoma ym. 2002, 23).

Kuvio 1. Kansalaisjärjestöt yhteiskuntasektoreiden kentässä (Rajaniemi 2007).

Kolmas sektori sisältää laajempaan terminä alleen yhdistykset, järjestöt, puolueet, uskonnolliset yhteisöt, ammattiyhdistykset, uusosuuskunnat ja säätiöt. Kolmannen sektorin toimintaa luonnehtivat muun muassa yleishyödyllisyys ja autonomisuus, voittoa tavoittelemattomuus, yhteisöllisyys, solidaarisuus ja eettisyys, vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kansaisten aktiivisuus. (Kittilä & Kurikka & Männistö & Pajula & Pekkanen & Uusitalo 2018, 5.) Käsitteenä kolmas sektori on laaja ja monitulkintainen. Voidaan nähdä, että kolmannen sektorin toiminnalle ominaista on, että toiminta:

- on valtiosta vapaata (NGO – non-governmental organization)
- sitä ohjaavat siihen osallistuvat ihmiset (autopoeettinen),

- siihen osallistuminen on vapaaehtoista (voluntary)
- se ei pyri tuottamaan voittoa (non-profit) (Möttönen 2009, 61–62.)

Kolmas sektori käsitteenä juontaa juurensa 1960-luvun Yhdysvaltoihin. 1970-luvulla käsite yleistyi käyttöön Euroopassa. Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa käsitteen yleistyminen liittyi poliittiseen keskusteluun, jossa etsittiin vaihtoehtoja epäonnistuneelle julkiselle sektorille. Suomalaisessa hyvinvointi- ja yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa kolmas sektori käsitettä on käytetty problematisoinnin sijaan julkisia palveluja täydentävästä näkökulmasta. (Konttinen 2018.)

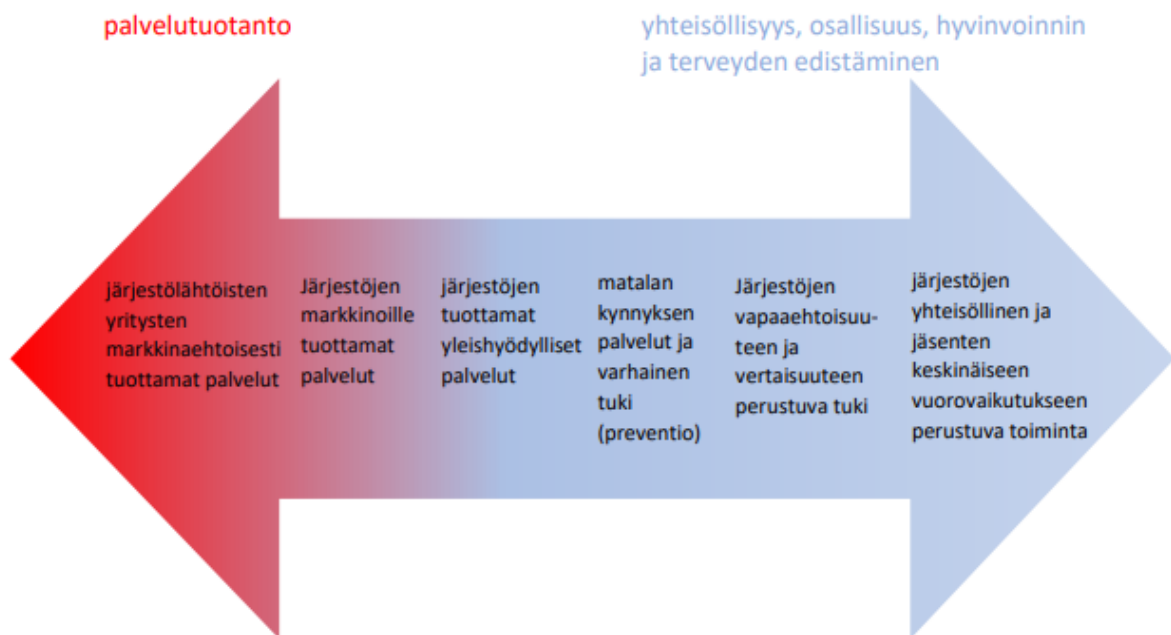
Kolmas sektori voidaan käsitteenä ymmärtää laajasti ja yhteiskunnallisesta tilanteesta riippuen eri painotuksin, joka voi ajoittain aiheuttaa hämmennystä sekä epätasaisuutta. Sama käsite voi pitää sisällään paljon erilaista ja erimuotoista toimintaa. On esimerkiksi järjestöjä, joiden toiminta perustuu täysin palkalliseen ammattityöhön. On järjestöjä, joiden toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön. On järjestöjä palveluja tuottavia järjestöjä ja ei palvelutuotantoon liittyviä järjestöjä. On valtakunnallisia järjestöjä ja vain paikallisesti toimivia järjestöjä. Listaa voisi edelleen jatkaa kuvaamaan järjestöjen moninaisuutta. Kolmas sektori on jaettu organisoitumattomaan osaan ja organisoituneeseen osaan. Organisoitumaton kolmas sektori pitää sisällään kansanliikkeitä ja kansalaisten muuta spontaania toimintaa. Järjestöt ovat organisoituneen osan ytimessä. (Möttönen 2009, 62.) Keskityn tutkimuksessani hyvinvointia tuottavien, ikäihmisten yksinäisyyttä lievittävien, erityisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöjen ja kunnan väliseen yhteistyöhön.

Hyvinvointia tukevien järjestöjen toiminnan rooleja ja muotoja voidaan jaotella muun muassa seuraavasti:

- Edunvalvontajärjestöt
- Vapaaehtoistoimintaa ylläpitävä järjestö
- Vertaistoimintajärjestö
- Asiantuntijajärjestö
- Palvelujentuottajajärjestö (Möttönen & Niemelä 2005, 59-60).

Järjestöjen toiminta on mahdollista luokitella kaksisuuntaisena nuolena kuvaamaan palvelutuotannon ja yleishyödyllisen toiminnan välillä. (Ks. kuvio 2) Nuolen oikeassa reunassa on järjestöjen osallisuutta ja yhteisöllisyyttä korostavaa toimintaa, johon periaatteessa voi kuka tahansa osallistua. Kuvion vasemmalle reunalle sijoittuu

erikoisosaamista vaativa järjestöjen yhtiötetty palvelutoiminta, jolloin toimitaan yrityssektorilla. (SOSTE 2019a.)

Kuvio 2 Järjestöjen tuottama lisäarvo (SOSTE 2019a).

Monet järjestöt toimivat yleishyödyllisistä lähtökohdista käsin, jolloin tavoitteena kansalaisten hyvinvoinnin tukeminen taloudellisen voitontuottamisen sijaan. Yleishyödyllisyydellä tarkoitetaan, että toiminnan perustana on pyrkimys tuottaa yhteisölleen yleistä hyvää, jota myös tuloverolaki määrittelee (Tuloverolaki 1535/1992). Järjestöjen tuottaman palvelutuotannon ja vapaaehtoistoiminnan välimaastoon jää niin sanottu järjestölähtöinen auttamistoiminta ja joustava matalan kynnyksen apu, joka pitää sisällään arjen, asumisen, työllistymisen, toipumisen, kuntoutumisen ja kotoutuksen tuki- ja palvelukokonaisuuksia. Edellä mainituista konkreettisina esimerkkeinä muun muassa kriisikeskukset, mielenterveyskuntoutujien Klubitalot sekä työttömien päivätoiminta. (Niemelä 2019, 102.) Järjestöillä on paljon tietotaitoa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, jonka lisäksi toimiva kumppanuus lisää kuntalaisen osallisuutta ja äänen kuulumista. Järjestöt siis täydentävät kuntien peruspalveluja (Oosi ym. 2018, 30).

Järjestöjen rooli ikäihmisten arjessa on jatkuvasti muuttuvassa tilassa. Yksi järjestöjen vahva tehtävä on myös saada erityisryhmien ääni kuuluviin. Järjestöjen tärkeä vahvuus on toimia kaikista haasteellisimmassa asemassa olevia väestöryhmien kanssa, heidän

tarpeiden tunnistaminen sekä esille nousseiden puutteiden nostaminen politiikan, hallinnon ja palvelujärjestelmän agendalle (Möttönen & Niemelä 2005, 74–75). Järjestöjen vahvuus onkin asiantuntemuksen lisäksi nopea reagointikyky, ketteryys sekä kokeilukulttuuri yhteydessä yhteiskunnassa esiintyvään tuen tarpeeseen (Oosi ym. 2018, 47). Kehittämisen kannalta lisäksi tärkeä vahvuus järjestöille on niille ominainen tapa lähestyä asiakaslähtöisesti järjestelmälähtöisen näkökulman sijaan (Karttunen ym. 2013, 27).

Järjestöjen keskeisiksi tehtäviksi on määritelty Möttösen ja Niemelän (2005, 67-87) mukaan:

- sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääminen
- välittämisen ja jakamisen kanavien tarjoaminen
- identiteetin rakennusaineiden tarjoaminen
- osallisuuden väylien luominen
- äänettömien äänenä toimiminen
- toivon tuottaminen
- innovaatiomooottoreina toimiminen

Yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa kolmanteen sektoriin kohdentuvat ristiriitaiset vaateet tulevaisuudelle. Järjestöiltä odotetaan toisaalta osallistumista palveluiden tuottamiseen osana yhä haasteellisemmaksi muuttuvien palvelutuotannon kysymysten ratkaisua. Toisaalta korostetaan järjestöjen tärkeää roolia elävän ja osallistavan kansalaisyhteiskunnan tukijalkana. Suomen lisäksi samansuuntaiset paineita järjestöjen suuntaan esiintyy Euroopan lisäksi myös globaalilla tasolla. Aihe on esillä erityisesti Suomessa siitä syystä, että Suomessa järjestöillä on yhteiskunnallisesti ja poliittisesti suurempi merkitys kuin missään muussa maassa. (Pihlaja 2010, 11-12.)

2.2.1 Sosiaali- ja terveysalan järjestöt

Sosiaali- ja terveys järjestöllä tarkoitetaan järjestöä, jonka tarkoituksena on joko jonkin erityisryhmän, oman jäsenistön tai hyvinkin laajan väestöosan fyysisen, psyykkisen ja/tai sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen tai edistäminen. Hyvinvointia tukeva toiminta voi olla esimerkiksi apua, tukea, tietoa tai mahdollisuuksia osallistua itse erilaisten järjestöjen toimintaan. Sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on tärkeä rooli palveluiden

tuottajana sekä uusien toimintamallien ja toimintojen kehittäjänä. (Järjestöbarometri 2007; Särkelä 2013, 13; SOSTE 2019b.)

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt ovat tärkeässä asemassa julkisen sektorin palveluiden tukena. Huhtikuussa 2018 valtakunnallisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöjä oli rekisteröity 7346 yhdistystä. Järjestöissä on valtakunnallisesti palkattua henkilökuntaa noin 50 000 henkilöä. (SOSTE 2019b.) Varsinais-Suomeen rekisteröityjen yhdistysten ja uskonnollisten yhdistysten osalta 8,4% olivat sosiaali- ja terveysalalle rekisteröityjä (Kittilä ym. 2018, 6). Sosiaali- ja terveysjärjestöissä on jäsenenä 1,3 miljoonaa suomalaista, joista 500 000 toimii vuoden aikana vapaaehtoisena (SOSTE 2019b).

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt voidaan jakaa neljään laajempaan kategoriaan. Nämä luokat ovat vaikuttamistoiminta, vertais- ja vapaaehtoistoiminta, asiantuntijuus sekä palvelujen ja tuen kehittäminen sekä tarjoaminen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta voidaan nähdä pääosin ennaltaehkäisevänä toimintana, joka kohdistuu alueellisesti toimijan omalle alueelle. (Särkelä 2013, 16.) Varsinais-Suomen Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän alatyöryhmä on toteuttanut maakunnallisen luokittelun hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan järjestöistä. Tutkimuksessani kohdennan aihealueen alla esitellyn luokittelun mukaisesti ”Tukea elämäntilanteeseen” -otsikon alle, keskittyen erityisesti yksilö- tai ryhmämuotoisesti toteutettavaan tukeen.

Punainen: Ensisijaisesti yhteistyössä maakunnan kanssa
 Keltainen: Ensisijaisesti yhteistyössä kuntien kanssa
 Oranssi: Yhteistyössä maakunnan ja kuntien kanssa
 Sininen: Yhdyspinnalla sote/makupalvelujen kanssa, vaatii selvitystä

Kuvio 3. Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintojen luokittelu. (JärjestöSotehanke 113, Varsinais-Suomi, 2019a.)

Henkilöstön ammatti- ja koulutustausta vaihtelevat sosiaali- ja terveysalan järjestöissä. Käytän jatkossa ammattilainen sanaa kuvaamaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Tutkimuksessani keskityn järjestöihin, joissa toteutetaan ammatillista työtä yleishyödyllisistä lähtökohdista käsin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten toimesta. Tärkeässä roolissa on myös järjestöissä toteutettava vapaaehtoistyö, joka lisää yhteisöllisyyttä ja tarjoaa mahdollisuuden esimerkiksi vertaistukeen (Oosi ym. 2018, 43).

Sosiaali- ja terveysalan järjestötoimijat eivät tee päällekkäistä työtä julkisen sektorin lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa, mutta rajanveto on ajoittain haastavaa (Oosi ym. 2018, 25). Palveluiden ulkopuolelle ajautuneiden tai palveluverkon läpi pudonneiden jäljelle jäävät tukitahot ovat usein erityisryhmille kohdennettuja järjestötoimijoita. Sosiaali- ja terveysalan järjestötoimijat tavoittavat ihmisiä, etenkin matalan kynnyksen palveluilla, jotka eivät hakeudu julkisen palvelujärjestelmän piiriin. (Särkelä 2013, 15.) Yhteistyö on siis kuntien ja järjestöjen osalta tärkeää yksilöiden hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden tukemisessa. Järjestölähtöisestä kehittämistyöstä on ajan saatossa syntynyt pohjatyönä toimintamalleja myös julkisen palvelutuotannon alaisuuteen (STEA 2018b).

Möttönen ja Niemelä (2005, 57–59.) ovat kuvanneet sosiaali- ja terveysjärjestön ideaalimallin, joka sisältää seuraavat kehityskaaren vaiheet: 1. kansalaislähtöisen äänen kuuleminen, 2. ongelman legitimointi, 3. kansalaislähtöisen ammatillisen- ja/tai vapaaehtoistoiminnan yhteisöllisyyden ja identiteettityön synty, 4. kansalaislähtöinen palvelu, 5. kansalaislähtöinen asiantuntijuus, 6. kansalaislähtöinen vaikuttaminen ja 7. kansalaislähtöinen kansainvälistyminen. Osa suomalaisista järjestöistä ovat käyneet koko edellä esitellyn kehityskaaren, mutta osa järjestöistä on keskittynyt vain paikalliseen toimintaan.

Järjestöbarometri tuottaa tutkimustietoa suomalaisesta sosiaali- ja terveysjärjestökentästä valtakunnallisesti. Järjestöbarometreja on toteutettu vuodesta 2006 alkaen. Raportteja varten aineistot kerätään kysely-, rekisteri- ja tilastoaineistoilla. Osa aineistoista on toistuvia sisältöjä, joiden lisäksi kyselyissä on vaihtuvia erityis- tai ajankohtaisteemoja. Järjestöbarometri 2018 (2018, 18.) käsittelee vapaaehtoistoiminnan tilaa, jäsenten ja jäsenyyden merkitystä järjestöjen toiminnalle, hallinnollisen työn kuormittavuutta ja sitä

koskevia kehittämisehdotuksia sekä järjestöjen työllistämistä ja sähköisiä palveluja. Tällä hetkellä, joka toinen vuosi julkaistavaa järjestöbarometria julkaisee SOSTE, Suomen sosiaali ja terveys ry.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tärkein rahoittaja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA), joka on aiemmin toiminut nimellä Raha-automaattiyhdistys, RAY. STEA myöntää rahoituksen sosiaali- ja terveysjärjestöille, jonka lisäksi se valvoo lakisääteisen tehtävän sekä avustuspäätösten mukaisesti rahoitettua toimintaa. Yleisavustusta STEA jakaa vuonna 2019 sosiaali- ja terveysalan järjestöille kokonaisuudessaan valtakunnallisesti 362 miljoonaa euroa. Valtakunnallisesti myönnetään vuosittain noin 1700-1800 avustuskohteelle STEAn rahoitus. Noin 800 järjestöä saa vuosittain STEAn avustusta. Yleisavustuksen lisäksi STEA myöntää hankeavustuksia, kohdennettua toiminta-avustusta sekä investointiavustuksia sosiaali- ja terveysjärjestöille vuosittain. Vuonna 2019 avustusehdotuksen mukaisesti Turun alueelle kaikki kohderyhmät huomioiden STEA on myöntämänyt yhteensä 18 430 366 euroa. (STEA 2018a; STEA 2019c; Oosi ym. 2018, 8; STEA 2019d; STEA 2019e.)

Lisäksi julkinen sektori tukee järjestöjen toimintaa mm. avustuksilla, lainsäädännöllä ja verohelpotuksilla (Jeronen 2009, 20). Tuija Braxin (2018, 16) selvityksen mukaan 2018 valtakunnallisesti noin 53% järjestöistä saivat kunnalta avustusta mm. perustoimintaansa tai esim. vanhusten, työttömien tai lapsiperheiden toimintaan varattuihin toimipaikkoihin. Varsinais-Suomessa tehdyn kyselyn perusteella, johon vastasi 101 Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveysalan järjestöä, avustusta vuonna 2019 kunnilta/ kuntayhtymiltä kertyi järjestöille noin 3 miljoonaa euroa. Kuntien/ kuntayhtymien rahallisen avustuksen lisäksi järjestöjen toimintaa tuettiin muun muassa maksuttomien tilojen tai työntekijäresurssin muodossa. (JärjestöSotehanke 113, Varsinais-Suomi 2019b)

2.3 Järjestö-kunta –yhteistyön ja kumppanuuden eri muotoja

Kunnat ovat tällä hetkellä uuden edessä. Ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointia ei ole enää mahdollista edistää lisäämällä merkittävästi verojen kautta rahoitettuja julkisia palveluja, kuten aikaisempina vuosikymmeninä on ollut mahdollista (Aula ym. 2017, 518). Tulevaisuuden kunnan näkökulmasta Marjukka Manninen määrittelee elinvoimaisen kunnan onnistumisen avaimiksi kumppanuudet, yhteiskehittämisen, yhteisöllisyyden,

verkostomaisen toimintatavan sekä osallistumisen ja vastuullisuuden, joita menestyvän kunnan on kyettävä hyödyntämään (Manninen 2017, 384).

Kunnilla ja järjestöillä on usein yhtenäisiä tavoitteita, vaikka keinot tavoitteiden saavuttamiseksi vaihtelevat. Kunnat näkevät saman tavoitteen omien lakisääteisten palveluiden tuottamisen näkökulmasta, kun järjestö näkee saman tavoitteen osallisuuden, toimintakyvyn edistämisen ja toimijuuden vahvistamisen näkökulmasta. Onnistuessaan kunta-järjestö -yhteistyö tarjoaa aidosti hyödyntävää yhteistoimintaa molemmille osapuolille (Varjonen 2014). Vaikka yhteisenä tavoitteena hyvinvoinnin lisääminen kuulostaa hyvältä ja selkeältä, eroavat kuntien ja järjestöjen ajatukset ajoittain toisistaan juuri erilaisen näkökulman perustella.

Järjestön ja kunnan kumppanuuden pohjana voidaan pitää molempien osapuolten intressiä yhteistyölle. Kunta toimii oman intressinsä pohjalta, joka perustuu kunnan perustehtävän toteuttamiseen, jota kuntalain mukaisen määritelmän mukaisesti kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen. Kunta määrittelee keiden kanssa, missä asioissa ja minkälaisia yhteistyön muotoja käytetään hyvinvointitehtävän toteuttamiseksi. Järjestötoimijan näkökulmasta korostuu oman tehtävän kautta tuleva intressi yhteistyöhön kunnan kanssa, jonka tavoitteita yhteistyö kunnan kanssa tukee. Järjestöjen toiminta ei ole osa julkisen sektorin toimintaa, joten yhteistyön muodot eivät ole suoranaisesti kunnan määriteltävissä. (Möttönen 2009, 63.)

Laulainen kumppaneineen esittelee julkaisussaan Danielle D'Amourin tutkijaryhmineen havaitsemat viisi keskeistä yhteistyön ydintä jäsentävää taustakäsitettä, jotka ovat: jaettu tai yhteinen (*shared*), kumppanuus (*partnership*), keskinäinen riippuvuus (*interdependence*) ja valta (*power*). Yhteistyö nähtiin myös vaiheittain kehittyvänä ja etenevänä vuorovaikutusprosessina (*process*). Tutkimuksessa keskityn tarkistelemaan järjestö-kunta -yhteistyötä erityisesti kumppanuus-käsitteen kautta. Kumppanuutta D'Amourin mukaan kuvaa tarkemmin yhteinen tavoite, avoin ja rehellinen vuorovaikutus sekä luottamus ja yhteistyökumppanien osaamisen kunnioitus. (Laulainen & Taskinen & Rajaniemi & Rappe & Topo & Rissanen 2017, 6.)

Järjestöjen ja kuntien välisiä suhteita voidaan Möttösen mukaisesti tarkastella seuraavilla tasoilla: *hierarkia*, *markkinat* ja *verkostot*. (Ks. taulukko 1) *Hierarkkisessa* ohjausmuodossa järjestöt ovat alisteisessa suhteessa kuntaan. Kunta byrokraattisesti määrittää hyvinvointipolitiikassaan paikan ja säännöt järjestön toiminnalle kunnan kanssa

tehtävän yhteistyön suhteen. *Markkinaohjauksessa* kunta pitää järjestöä pääosin palveluntuottajana. Kunta ostaa palveluja kilpailuttamalla tuottajia, jolloin järjestötoimija rinnastetaan yksityiseen palveluntuottajaan. Markkinaohjaus pitää sisällään riskin, että järjestö tulee riippuvaiseksi kunnan ostopalveluista, jolloin järjestön hyvinvointipoliittinen toiminta-alue kapenee. Kunnan tavoitteena on toimivien hyvinvointipalvelumarkkinoiden synnyttäminen. *Verkostosuhte* merkitsee järjestön ja kunnan välillä toteutuvaa tasavertaista osapuolien yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on löytää pitkäaikainen kumppanuus, jossa molempien osapuolten osalta pyritään saavuttamaan molempien osapuolten tavoitteet. Järjestöjen asiantuntijuus tunnustetaan, sekä mm. vapaaehtoistyö koetaan tärkeäksi hyvinvointipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kunnan tavoitteena on lisäksi tukea ja vahvistaa järjestöä osana kunnan laajaa palveluverkosta. Verkostosuhteen muodostumista ja toimivuutta edistävät yhteinen arvopohja sekä yleishyödyllisen toiminnan korostuneisuus. (Möttönen 2009, 63-65.)

Kunta-järjestö-suhde	Hierarkiat	Markkinat	Verkostot
Kunnan asema suhteessa järjestöihin	Vaatimusten vastaanottaja ja määräysten antaja	Palvelujen ostaja	Tasavertainen toimija
Järjestön asema suhteessa kuntaan	Vaatimusten esittäjä ja päätösten kohde	Palvelujen myyjä	Tasavertainen toimija
Suhteen arvoperusta	Oikeudenmukaisuus	Tehokkuus	Eettisyys
Kunnan tavoite	Toiminnan legitimitietin vahvistaminen	Markkinoiden synnyttäminen ja hyödyntäminen	Paikallisten hyvinvointipoliittisten voimavarojen hyödyntäminen
Järjestön tavoite	Kunnan toimintaan vaikuttaminen	Menestyminen palvelutuotantomarkkinoilla	Paikalliseen hyvinvointipolitiikkaan osallistuminen ja vaikuttaminen
Sopimuksellisuuden perusta	Kunnan säännöt ja määräykset	Sanktioidut ostopalvelusopimukset	Luottamukseen perustuvat kumppanuussopimukset
Intressiperusta	Edunsaannin ristiriita	Taloudellinen ristiriita myyjän ja ostajan välillä	Intressien tasapaino
Järjestöjen ensisijainen tehtäväalue	Jäsenistön edunvalvontatehtävä	Palvelujen tuottaminen	Vapaaehtoistoiminnan, vertaistuen ja asiantuntimuksen tuottaminen
Käytännön yhteistyön luonne	Muodollinen, keskittyy järjestöjen vaatimusten argumentointiin	Muodollinen, keskittyy ostopalvelusopimusten laadintaan ja sopimusten toteutumisen kontrollointiin	Epämuodollinen, keskittyy yhteisen ymmärryksen muodostamiseen ja uusien toimintatapojen kehittämiseen
Demokratianäkemyks	Perustuu edustukselliseen demokratianäkemykseen	Perustuu edustukselliseen demokratianäkemykseen	Perustuu yhteisölliseen demokratianäkemykseen

Taulukko 1. Hierarkkiset, markkinaperusteiset ja verkostomaiset suhteet kunnan ja järjestön välillä (Möttönen 2009, 66).

2.3.1 Kumppanuus käsitteenä

Kuntien ja järjestöjen toteuttamasta yhteistyöstä voidaan käyttää termiä kumppanuus. Kumppanuus toteutuu eri sektorien välillä ja sitä luonnehtivat toimijoiden tasavertaisuus ja prosessina rakentuva yhteistyö. Kumppanuudelle ei ole yhtä vakiintunutta määritelmää, vaan sitä usein termiä käytetään kirjavasti eri sopimus- ja yhteistyömuodoista. (Brax 2018, 73.) Kumppanuutta terminä voidaankin käsittää tietyntyyppiseksi joko virallistetuksi tai tavoitteelliseksi verkostoksi (Maijanen & Haikara 2014, 12). Kumppanuus on aina kontekstisidonnaista. Kumppanuuden rakentumiseen vaikuttavat mm. toimijat, alueen infrastruktuuri, historiallinen kehitys ja paikalliset asukkaat (Maijanen & Haikara 2014, 8). Yleisessä kumppanuuskeskustelussa on tärkeä muistaa käsitteen tämän hetkinen monivivahteinen käyttö, jolloin kumppanuudesta keskusteltaessa on riski osapuolten erilaisille ymmärryksille termin sisällöistä. Kumppanuuden sisällölle ja kehitymisprosessille on kuitenkin olemassa erilaisia määritelmiä ja sisällönkuvauksia.

Kumppanuudessa korostuu toimijoiden vastavuoroisuus, jossa kaikki osapuolet osallistuvat tasapuolisesti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Vastavuoroisuutta, jossa korostuu kaikkien osapuolten tasapuolisuuden tunne ei kuitenkaan synny helpolla tai hetkessä. Rakentumista saattavat hidastaa osapuolien erilaiset toimivatavat ja resurssit. Resurssien suhteen esimerkiksi julkisen sektorin toimijan resurssit painottuvat aineellisiin voimavaroihin (raha, palvelut), kun taas järjestötoimijan resurssit painottuvat aineettomiin voimavaroihin (ruohonjuuritason tieto asiakkaista, vertaistuki). (Maijanen & Haikara 2014, 13.)

Kumppanuuden avulla on mahdollisuus yhdistää erilaisia resursseja:

- taloudellisia resursseja, kuten verovaroja ja yksityistä rahaa,
- vapaaehtoistyötä,
- eri näkökulmia samaan asiaan,
- erilaista osaamista ja ammattitaitoa,
- paikallistuntemusta,
- kontakteja,
- keinot tavoittaa eri kohderyhmiä (Maaseutupolitiikka 2019).

Järjestöjen ja kunnan välisessä yhteistyössä on nähtävissä myös erilaisia kumppanuuden alatyyppejä. Tyypittelyyn vaikuttavat niin sisäiset tekijät (sopimukset, osapuolten roolien muotoutuminen, johtaminen, toiminnalliset prosessit jne.) kuin ulkoiset tekijät (välitön ja välillinen toimintaympäristö, kehitystausta, taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset rakenteet ja toimijat). Järjestöjen ja kunnan välillä toetutuvia kumppanuustyyppisiä ovat mm. *operatiivinen-, taktinen ja strateginen kumppanuus*. (Maijanen & Haikara 2014, 32.)

Operatiivinen kumppanuus on usein ruohonjuuritason toimintaa, jossa yhteisesti sovitun intressin pohjalta toteutetaan käytännön toimia. Yhteistyö perustuu sopimukseen, jossa osapuolten roolit, vastuut ja tehtävät ovat tarkoin määriteltyjä. Operatiivista kumppanuutta voidaan kuvata myös palvelukumppanuutena, jolla viitataan palveluiden tuottamiseen yhteistyössä eri sektoreiden kanssa. Operatiivisessa kumppanuudessa luottamus toimijoiden välillä ei ole pääosassa, sillä toiminta perustuu kirjalliseen sopimukseen. Useissa tapauksissa operatiivisessa kumppanuudessa on kyse pitkälti valmiiden toimintojen yhteensovittamisesta. (Maijanen & Haikara 2014, 32.)

Taktisessa kumppanuudessa olennaista on tavoitteiden yhteneväisyys, ja ne voivat toteutua samanaikaisesti molempien osapuolten toimesta. Yhteisten tavoitteiden etsimiseen ei juurikaan käytetä aikaa, vaan kumppanuus kohdentuu päällekkäisyyksien välttämiseen tietyillä toiminta-alueilla sekä tarvittaessa osapuolten toiminnan yhdistämiseen joiltakin osin. Taktinen kumppanuus mahdollistaa esimerkiksi resurssien säästöä, sekä luo mahdollisuuden tiedon vaihtoon ja voimien yhdistämiseen. Tavoite ei ole kilpailla, vaan sopia yhdessä siitä mitä tehdään ja ohjata resurssit yhteisesti sovittuihin asioihin. (Maijanen & Haikara 2014, 33.)

Strategisesta kumppanuudesta puhutaan, kun organisaatioiden välillä on suhteellisen pysyvä yhteistyöverkosto. Usein voidaan puhua kehittämiskumppanuudesta, jossa osapuolet asettavat kokonaisuuden etusijalle sen osa-alueisiin nähden. Strateginen kumppanuus mahdollistaa saavuttaa tavoitteita, joita organisaatiolla yksin ei olisi mahdollista saavuttaa. Strateginen kumppanuus vaatii vahvaa luottamusta, sillä yhteistyö edellyttää oman tietopääoman paljastamista ja luovuttamista yhteiseen käyttöön, joka mahdollistaa myös uusien ideoiden esiin tuomisen. Taustalla on usein molempien osapuolten halu vahvistaa palveluja, osaamista ja saavuttaa tavoitteita, joihin sitoudutaan molempia osapuolia velvoittavalla toimintaohjelmalla, strategisilla asiakirjoilla tai

esimerkiksi hankkeilla. Vaarana on, että strateginen kumppanuus jää järjestön ja kunnan välille liian yleiselle tasolle ilman yhteyttä käytäntöön. (Maijanen & Haikara 2014, 34.)

Kumppanuus ei ole itseohjautuvaa, vaan vaatii kehittyäkseen aikaa, resurssia ja koordinaatiota. Koordinaation rooli kasvaa erityisesti yhdessä pohdittaessa toimijoiden rooleja ja vastuita, jotka usein määrittellään yhteiseen toimintasuunnitelmaan. Keskeistä on yleisesti jonkin asteinen sopimuksellisuus yhteisestä toiminnasta, joka erottaa kumppanuuden yleisen tason toiminnasta verkostoissa. Olennaista on lisäarvon syntyminen osapuolille. (Maijanen & Haikara 2014, 13-15.)

Kumppanuuden tunnuspiirteitä Kittilän ym. määritelmän mukaan ovat:

- Tavoitteet ovat yhteisiä
- Yhteistyö on harkittua
- Kumppanuus perustuu luottamukseen
- Tekeminen on konkreettista
- Toiminta on vastavuoroista
- Ymmärretään, että toinen tarvitsee toistaan
- Toiminta perustuu toisen kunnioittamiseen
- Yhteisille kohtaamisille on paikkansa ja rakenteensa (Kittilä ym. 2018).

Engström kuvaa organisaatioiden välistä yhteistyötä viidellä tasolla toteutuvaksi, josta syvällisimmän yhteistyön tasoa kuvataan *kumppanuudeksi*. Organisaatioiden välisen yhteistyön malleja ovat ainakin (1) *alihankinta*, (2) *hallinnollinen koordinaatio*, (3) *työryhmä- tai komiteatyöskentely*, (4) *verkostoituminen* ja (5) *kumppanuus*. (Engström 2006, 16.) Engström kuvaa *kumppanuuden* seitsemäksi tunnuspiirteeksi seuraavia sisältöjä:

1. *Kumppanuus on pitkäaikainen yhteistoimintamalli. Pitkäaikaisuus edellyttää yhteistä pitkän aikavälin strategista visiota ja välietappeja, joiden avulla kumppanuuden saavutuksia seurataan.*
2. *Kumppanuus muodostuu yhdenvertaisista osapuolista, joilla on toisiaan täydentäviä kompetensseja ja resursseja. Kumppanuus ei siis ole yhden osapuolen ylivaltaa tai ylipäänsä hierarkian rakentamista.*

3. *Kumppanuus kohdistuu laajaan, monimutkaiseen strategiseen haasteeseen, joka on tärkeä kaikille kumppaniorganisaatioille. Kumppanuuden kohteena olevan strategisen haasteen jatkuva yhteinen erittely, kuvaaminen ja täsmentäminen on oleellinen osa kumppanuustyöskentelyä. Ilman sitä haaste hajoaa helposti lukemattomiksi erillistehtäviksi.*
4. *Kumppanuus edellyttää rajojen ylittämistä, läpinäkyvyyttä ja läpikuljettavuutta. Kumppaniorganisaatioiden väliset fyysiset, sosiaaliset, virtuaaliset ja diskursiiviset rajavyöhykkeet voivat muodostua hedelmällisiksi 'kaupankäynnin vyöhykkeiksi, jos niitä vaalitaan järjestelmällisesti.*
5. *Kumppanuudessa vastuu toiminnan kehittämisestä jakautuu kaikille osapuolille. Kumppanit tarvitsevat ajantasaista palautetietoa toimintansa tuloksista ja häiriöistä voidakseen ilman viivettä arvioida kriittisesti ja muokata uudelleen toimintatapojaan ja tuotoksiaan.*
6. *Kumppanuus vaatii yhteisiä tiedon hallinnan ja neuvottelun välineitä. Kysymys ei useinkaan ole kalliista tietojärjestelmähankinnoista, vaan hyvin yksinkertaisista perusratkaisuista, esim. yhteisten kokousten käsiteltävien asioiden esittämisestä siten, että kaikki osapuolet voivat ymmärtää, mistä puhutaan.*
7. *Kumppanuus vaatii yleensä myös uudenlaisia ennakoivia sopimuksia, joilla viitotetaan osapuolten velvollisuudet sekä yhteistoiminnan tavoitteet ja muodot. Ennakoivat sopimukset poikkeavat perinteisistä kertaluontoisista sopimuksista. Ne muistuttavat yhteisiä suunnitelmia, mutta sisältävät myös osapuolten etuja turvaavia sitoumuksia. (Engström 2006, 20–21.)*

Maijanen ja Haikara erottelevat yhteistyön, verkoston ja kumppanuuden ominaispiirteitä seuraavasti. *Yhteistyö* termi kuvaa löyhää, epämuodollista toimintaa, jonka ajallinen kesto voi olla epäselvää. Omat tavoitteet menevät yhtisten tavoitteiden edelle ja toiminta voi koskea lukuisia toimijoita. *Verkosto* kuvaa vapaamuotoista, luottamukseen ja vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistoimintaa, jossa hyödyt voivat näkyä vasta pitkän ajan kuluttua. *Kumppanuus* on koordinoitua toimintaa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, jossa toimijoiden resurssit täydentävät toisiaan. Toiminta on lisäarvoa synnyttävää ja perustuu vastavuoroisuuteen ja luottamukseen pohjautuvaan vuorovaikutussuhteeseen. Päätöksenteko tapahtuu yhtenäisesti vastuu tuloksista ja seurauksista on jaettua. (Em. 2014, 16.)

Kumppanuuden rakentumiselle prosessina on nähtävissä neljä vaihetta: *tunnusteluvaihe, vakiinnuttamisen vaihe, toiminta- ja toimeenpanovaihe* sekä *päätätamis- ja uusiutumismvaihe*. *Tunnusteluvaihetta* luonnehtivat tutustuminen ja luottamuksen herättely, jossa yhteisesti tunnustetaan kehittämisen tarve ja osapuolten voimavarat. *Vakiinnuttamisen vaihetta* kuvaavat yhteisen tavoitteen ja suunnitelman luominen, jossa sovitaan ohjaus- ja päätöksentekorakenteesta. *Toiminta- ja toimeenpanovaihetta* toiminnan toteuttaminen konkreettisesti yhteisesti sovitulla tavalla. Päätätamis- ja uusiutumismvaiheessa arvioidaan kokemuksen pohjalta toteutunutta, jonka pohjalta tehdään päätös jatketaanko kumppanuutta, muotoillaanko kumppanuutta uudelleen vai päättyykö kumppanuus. (Maijanen & Haikara 2014, 23.)

Kumppanuus on mallina erittäin vaativa. Ytimenä on kysymys, kuinka luoda tuloksellista ja koordinoitua toimintaa ilman riskiä muodollisten hierarkioiden syntyä. Käytännössä toteutuvaa kumppanuutta on tutkittu vähän, mutta kumppanuuden omaksuminen toimintatapana on vaikea ja pitkä prosessi (Engström 2006, 21). Kumppanuuden hyötyjen sijaan tutkimus on keskittynyt kumppanuutta edistävien tekijöiden sekä eri toteutusmuotojen suuntaan (Maijanen & Haikara 2014, 41).

Pohjois-Karjalassa vuonna 2016 toteutetussa järjestökyselyssä kartoitettiin pohjoiskarjalalaisen yhdistyskentän tilaa. Kyselyn tuloksissa järjestö-kunta -yhteistyön suhteen korostui, N=300, suuret odotukset tulevaisuuden kumppanuustyölle. Järjestökentän suunnasta yhteistyötä kunnan kanssa haluttiin lisätä, mutta kunnat eivät olleet toistaiseksi käynnistäneet Pohjois-Karjalassa kumppanuuskeskusteluja. Yhteistyö toteutui toistaiseksi luontevan yhteistyön tasolla. Tulevaisuudenusko oli kuitenkin vahva, vaikka yhdistystoimijoiden ikääntyminen koettiin haasteeksi. (Eronen & Korpelainen 2016, 44–45.)

2.3.2 Järjestö-kuntayhteistyön ja kumppanuuden onnistumiset ja haasteet

Järjestötoimijat toimivat laajalla alueella eri sektoreilla. Tutkimuksessani keskityn yleishyödyllisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmaan. Järjestötoimijoiden vahvuuksia ovat muun muassa mahdollisuus keskittyä tietyn asiakasryhmän tarvitsemaan erityisosaamiseen, joka luo erikoistumista ja erityisasiantuntijuutta. Aineettoman resurssin voidaankin nähdä olevan erityisen arvokasta laadun, asiakastyytyväisyyden ja asiakasprosesseja kehitettäessä. (Maijanen & Haikara 2014, 35.) Järjestön osaaminen voi siis olla vahvaa ammatillista osaamista, mutta tärkeässä roolissa on myös järjestöjen

vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen tarjoaminen. Ammatillinen työ sekä vapaaehtoistyö on mahdollista järjestöissä yhdistää, jolloin toimintaa voi toteuttaa esimerkiksi ammattilainen-vapaaehtoinen työparina.

Haasteita kumppanuuden rakentamisessa voidaan nähtävän ainakin seuraavien sisältöjen näkökulmasta. Kumppanuus on uudenlaista toimintaa, joka poikkeaa perinteisistä organisaatioiden toimintatavoista. Kumppanuuden omaksuminen edellyttää organisaatioiden totuttujen toimintatapojen ja kumppanuuden vaatimusten analysointia ja niiden näkyväksi tekemistä. Kumppanuuden juurruttaminen organisaatioihin on seuraava haaste. Ei riitä, että johtotaso on sitoutunut kumppanuuteen, vaan kumppanuustyöskentelyn on opittava levittämään ja juurruttamaan koko työyhteisöön. Kolmantena haasteena voidaan nähdä kumppanuuden vaativan organisaatioihin uusia työvälineitä ja niiden omaksumista, joita ovat esimerkiksi tieto- ja neuvotteluvälineet. Yhteistyövälineiden tulee olla osapuolten jakamia, yhteisiä ja kaikille näkyvissä. (Engström 2006, 21–22.)

Haasteeksi kumppanuuden toteutumiselle luo lisäksi yhteistyövastaavien henkilöiden nimeämisen puute, jolloin kumppanuuden rakentaminen ei kuulu kenenkään työnkuvaan, vaan kumppanuuskontaktit vaihtelevat laadultaan, kun koordinaatio yhteistyöstä puuttuu. Koordinaation osaksi myös toiminnan toteutumisen seuranta on avainasemassa. Uhkana nähdään myös kumppanuuden juurtumattomuus organisaatioihin. Tämä nähdään erityisesti haasteeksi, mikäli kumppanuusosapuolena on esimerkiksi lyhyt määräaikainen hanketoimija. Kunnan kannalta haasteeksi nähdään myös poikkisektorisen työn epäonnistumisen, jolloin kunnan osalta sisäinen yhteistyö eri hallintoalojen välillä jää heikoksi. Tämä heijastuu toiminnan sektoroitumiseen ja siiloutumiseen, jolloin toiminta jää etäiseksi. Kun toimijat jäävät toisistaan etäisiksi ei arvostuksen ja luottamuksen ilmapiiri sekä yhteistyön ja toiminnan kulttuuri ei pääse kehittymään. (Laulainen ym. 2017, 38–39.)

Onnistuneen kumppanuuden osalta nähdään vastaavasti toimiva koordinaatio, jossa organisaatioille on määriteltynä vastuuhenkilöt ja toiminta on kirjattuna sopimuksiin, suunnitelmiin ja strategioihin organisaatioiden sisällä. Työntekijät ovat motivoituneita ja innostuneita kumppanuustyöhön sekä tiedonkulku ja yhtenäiset tapaamiset toteutuvat osapuolten välillä. Roolit ja tehtävät ovat selkeästi määriteltynä. Siilomaisen ajattelun sijaan organisaatiot näkevät kokonaisuuksia oman sektorinsa sijaan. Kaikille yhteiseen ja

määriteltyyn tavoitteeseen on sitouduttu ja kumppanuutta toteutetaan arvostavassa ja luottavassa ilmapiirissä. (Laulainen ym. 2017, 39–41.)

2.3.3 Järjestöt osana sote-uudistusvalmistelua

Järjestöt ja järjestötoimijoiden rooli tulevaisuudessa olivat osa vuosina 2017–2019 valmisteilla ollutta Sipilän hallituksen laajaa sosiaali- ja terveystalouden uudistusta, jossa kolmannen sektorin toimijoiden tärkeä rooli tunnistettiin (Maakunta- ja soteuudistus 2019). Sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmasta tavoitteena oli uudistaa sosiaali- ja terveystalouden järjestelmää siirtämällä perustettaville 18 maakunnalle sosiaali- ja terveystalouden vaativat tehtävät. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät olivat tarkoitus edelleen jäädä kuntien vastuulle yhteistyössä tulevien maakuntien kanssa, joka olisi asettanut järjestöt toimimaan kunnan ja maakunnan yhdyspinoilla. Maakunta- ja sote-uudistuksen toimeenpanon valmistelu kuitenkin päätettiin hallituksen kaaduttua 8.3.2019. (Maakunta- ja soteuudistus 2019.)

Järjestötoiminnan rooli oli esillä sote-uudistussuunnittelussa ja valmistelun osana muun muassa selvityshenkilö Tuija Braxin toimesta toteutetulla selvityksellä järjestöjen asemasta osana sote-uudistusta. Selvityksessä korostuivat kysymykset sosiaali- ja terveysjärjestöjen roolista tulevaisuudessa hyvinvointia ja terveyttä edistävien palveluiden toimijoina, sekä järjestöjen rahoituksesta ja toimintaedellytyksistä uusissa rakenteissa. (Brax, 13. 2018.)

Valmistelutyötä sote-uudistukselle on kuitenkin tehty melkoisesti valtakunnallisella- sekä maakunnallisella tasolla. Varsinais-Suomen sote-uudistusvalmisteluun järjestötoimijoiden näkökulmasta on ollut muun muassa osana maakuntaohjelmaa toteutettu Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartta 2018-2020. Tiekartta kokoaa yhteen järjestötoimijoiden näkökulmasta järjestöjen tarpeet ja toiveet erityisesti maakunnalliseen yhteistyöhön, mutta tuotosta on myös mahdollista hyödyntää kuntien ja järjestöjen välillä toteutuvassa yhteistyössä (Heikkinen ym. 2018).

Erityisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöjen asemaa ja muutosvalmiutta osana sote-uudistusta Varsinais-Suomessa on ollut edistämässä myös STEA-rahoitteinen JärjestöSotehanke 113, Varsinais-Suomi. Hanke on käynnistynyt vuonna 2017 ja on kestoaltaan kolme ja puoli vuotta. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa järjestöjen asemaa, turvata kansalaisjärjestötoiminnan edellytyksiä perustasolla, lisätä järjestöjen yhteistyötä

sekä korostaa järjestöjen asiantuntijaroolia vahvistamalla järjestöjen roolia asiakkaan äänenä. (Järjestösotehanke 113, Varsinais-Suomi 2019a.)

3 IKÄÄNTYMINEN JA YKSINÄISYYS

Luvussa kuvataan ikääntymistä yleisesti elämänvaiheena sekä ikääntyvän väestön osuutta suomalaisessa yhteiskunnassa nyt ja tulevaisuudessa. Kasvava ikääntyvän väestön osuus on muuttamassa väestörakennetta, joka heijastuu myös ikäihmisten palveluiden rakenteeseen ja suunnitteluun. Ikäihmisten yksinäisyys on ajankohtainen haaste, jota tässä luvussa käsitellään ilmiönä ja haasteena yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Luvun lopussa esitellään erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöissä toteutettavaa työtä ikäihmisten yksinäisyyden ehkäisemiseksi tai lievittämiseksi.

3.1 Ikääntyminen elämänvaiheena ja ikääntyvä väestö suomalaisessa yhteiskunnassa

Vuonna 2015 65-vuotta täyttänyttä väestöä oli Suomessa reilu miljoona henkilöä. Palveluja säännöllisesti käyttäviä oli noin 150 000. Säännöllisiä kotiin annettavia palveluja sai noin 95 000 henkilöä. Muualla kuin yksityiskodissa hoitoa ja huolenpitoa ympäri vuorokauden saa reilut 50 000 henkilöä. (STM 2017, 10-11.) Suomalaisen väestön ikääntyminen on ajankohtainen kysymys suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomessa on toteutumassa väestörakenteen muutos lähitulevaisuudessa. Väestörakenteen muutoksen taustalla on suurten ikäluokkien eläköityminen, syntyvyyden lasku sekä elinajan pidentyminen (STM 2017, 13).

Väestörakenteen seurauksena myös palvelujärjestelmän on mukauduttava ilmenevään tarpeeseen oikea-aikaisilla ja helposti saatavilla palveluilla. Tavoitteena on kansalaisen iästä ja kunnosta riippumaton mahdollisuus elää omanlaistaan elämää omissa yhteisöissään (STM 2017, 13). Suurin osa ikäihmisistä ei tarvitse palveluja. Toimintakyvyn ylläpitäminen ja ennaltaehkäisevät palvelut edistävät ikäihmisen arjen mielekkyyttä, sekä myöhentämään säännöllisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta. Terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen on myös julkisen talouden kestävyyskannalta merkityksellistä. (STM 2017, 15.)

65-vuoden vanhuuseläkeikään siirrytään yhä terveempänä, jolloin aktiivisia ja itsenäisiä elinvuosia on aikaisempaa enemmän. Ikääntymisen osalta elämänvaihetta on myös mahdollista kuvata erilaisen arjen kontekstin näkökulmasta. Kolmas ikä, 60-79 –vuotiaat,

kuvaa elämänvaihetta, joka on ikäihmiselle aktiivista ja itsenäistä aikaa työuran loputtua. Kolmatta ikää kuvataan tarkemmin ajanjaksona, jolloin aikaa ja voimavaroja on hyödynnettävissä esimerkiksi kulttuurin, alueellisen päätöksenteon tai vaikuttamisen muodossa ei-kotikeskeisesti. Neljäs ikä, yli 80-vuotiaat, kuvaa riippuvuussuhdetta palvelujärjestelmästä, joka luo arjesta kotikeskeisen. Arki onnistuu itsenäisesti kotona esimerkiksi säännöllisen kotihoidon turvin. Viides ikä käsittää laitosympäristössä tapahtuvan hoidon ja huolenpidon. (Rajaniemi 2007, 30.)

3.2 Ikäihmisten palvelurakenteen muutos

Ikäihmisten palveluiden tavoitteena on mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen ja edistäminen. Palvelurakennetta on pyritty 1990-luvulta alkaen painottaen ensisijaisesti avopalveluihin ja kotiin annettaviin palveluihin. Kalliin laitoshoidon sijaan tavoitellaan kotona asumisen tukitoimien perustuvan lähipalveluna helposti saatavia sosiaali-, terveys-, ja kuntoutuspalveluihin. (Hammar & Luoma 2016.) Painopisteen siirtymistä sairauden hoidosta hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen, on mahdollista ennakoivilla ja tarkoituksen mukaisilla palvelukokonaisuuksilla ennaltaehkäistä toimintakyvyn heikentymistä ja parantaa elämän laatua (Vähäkangas ym. 2012, 12).

Kotona asumisen edistäminen sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi pitää sisällään myös muun muassa asumiseen ja asuinympäristöön, sekä liikenne- ja kuljetuspalveluiden kehittämisen kunnissa ikääntyvälle väestölle sopivaksi. Ikäihmisen tarpeita ei tule nähdä siis vain sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäjän näkökulmasta. (Hammar & Luoma 2016.) Ennaltaehkäisevät palvelut ovat pääsääntöisesti korjaavia palveluja taloudellisempia ja perustellumpia, mutta haasteena niille on vaikutusten mittaaminen sekä syntymättömien kustannusten osoittaminen (Sallinen & Koski 2017, 143).

Muutokselle on tarvetta myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän valtakunnallisen Vanhuspalveluiden tila 2018 –kyselyn perusteella. Kyselyyn vastasivat kuntien, kuntayhtymien tai yhteistoiminta-alueiden vanhuspalveluista vastaavat henkilöt. Kyselyn tuloksissa korostui keskeisinä havaintoina muun muassa vanhuspalveluiden kehityskulun taittuminen, hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin aiempaa heikompi panostaminen, erityisosaamisen käytettävyyden puutokset, erityisryhmien palveluiden heikentyminen ja määrärahojen riittävyyden heikentyminen. (THL 2019.)

Taloudellisen kestävyuden näkökulmasta väestön rakennemuutoksella on suuri merkitys. Vuonna 2015 yli 65-vuotta täyttäneen väestön säännöllisten sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden osalta kustannuksista 70% kohdentui ympärivuorokautiseen hoitoon, 25% kotihoitoon ja kolme prosenttia omaishoidon tukeen. Kokonaisuudessaan kustannukset yli 65-vuotiaiden säännöllisissä palveluissa on ollut vuonna 2015 kaikkiaan 4,5 miljardia. (THL 2019.)

3.2.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Suomalaisessa politiikassa on keskeisenä periaatteena terveyden edistämisen näkökulma. Hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn tavoitteena on suunnitelmallisesti edistää hyvinvoinnin edellytyksiin, kuten elintapoihin ja elämänhallintaan, elinoloihin ja elinympäristöön sekä palveluiden toimivuuteen sekä saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ominaista on poikkisektorisuus, jota toteutetaan kunnissa laaja-alaisessa yhteistyössä. (Tukia ym. 2011, 11.)

Laajasti ymmärrettynä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen pitää sisällään kaikki toiminnot, jotka edistävät yksilön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, vähentävät terveysongelmia ja väestöryhmienvälisiä terveyseroja, sekä vahvistavat osallisuutta ja ehkäisevät syrjäytymistä (Tukia ym. 2011, 11). Kuntien hyvinvointipalveluiksi luetaan niin sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut kuin myös koulutus-, kulttuuri-, kirjasto-, liikunta-, nuoriso-, elinkeino-, liikenne- ja kaavoituspalvelut (Halonen & Kattilakoski 2018, 5).

Perustuslain (731/1999) mukaan julkisen vallan tehtävä on tarjota jokaiselle yhtäläiset edellytykset terveeseen elämään. Kuntalaki (410/2015) määrittelee kunnan tehtäväksi edistää asukkaiden hyvinvointia. Kuntalaisen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa ohjaavat lisäksi kansanterveyslaki (928/2005), sosiaalihuoltolaki (1301/2014) sekä terveydenhuoltolaki (1326/2010). Hyvinvointia edistävästä palveluista ikääntyneille säädetään lisäksi vanhuspalvelulain 12 §:ssä. Laki määrittelee kunnan velvollisuudeksi tarjota hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä erityisesti niille ikääntyneeseen väestöön kuuluville, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen arvioidaan tutkimustiedon tai yleisen elämäkokemuksen perusteella liittyvän palveluntarvetta lisääviä riskitekijöitä. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluista 28.12.2012/980.)

Hyvinvointia edistävien palveluiden toteuttamistavat jäävät kuntien harkintaan ja kunta voi määrittellä itse tarjottavat palvelut ja niiden laajuuden. Palvelut voidaan toteuttaa esimerkiksi matalan kynnyksen toimipisteissä, asiakkaiden luokse liikkuvina palveluina tai muita monikanavaisia yhteydenottoja hyödyntäen (Kuntaliitto 2019b). Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 määrittelee suosituksena kuntien toiminnan vahvistamista toimenpiteillä, joilla muun muassa vahvistetaan:

- iäkkäiden omaehtoista toimintaa,
- eri toimijoiden (järjestöt, yritykset, seurakunnat, vanhusneuvostot, kansalais-, asiakas-/omaishoitajaraadit) yhteistä tekemistä sekä
- kunnan eri toimialojen yhteistyötä hyvinvoinnin edistämiseksi–vahvistettava lähiliikuntapaikkojen ja toimintatilojen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä matalan kynnyksen liikuntaneuvontaa–vahvistettava terveyttä edistävää ja osallisuutta lisäävää ryhmämuotoistatoimintaa (STM 2017, 16).

Turun kaupunki määrittelee Hyvinvointi ja aktiivisuus strategian kolmeen pääteemaan: Terve ja hyvinvoiva turkulainen, Osaava ja oppiva turkulainen sekä Aktiivinen turkulainen. Terve ja hyvinvoiva turkulainen yläotsikon tavoitteet ovat kokonaisuudessaan paljon ennaltaehkäisyyn painottuvia mainintoja ja sisältävät mainintoja muun muassa poikkihallinnollisuudesta, palveluiden kohdentamisesta, kumppanuuksien kehittämisestä, kuntalaisten ja kumppaneiden voivavarojen hyödyntämisestä, tilojen yhteisestä käytöstä, ennaltaehkäisevästä työotteesta, asiakaslähtöisyydestä, digitaalisuudesta, palveluiden oikea-aikaisuudesta ja vaikuttavuudesta. Erityisesti ikäihmisten osalta tavoitteena määritellään palvelurakenteen siirtämisestä laitoshoidosta tehostettuun palveluasumiseen sekä koti- ja omaishoidon tukemiseen. (Turun kaupunki 2018.)

3.3 Ikäihmisten yksinäisyys

3.3.1 Yksinäisyyden määritelmä

Yksinäisyys on voimakkain yksittäinen suomalaisten hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Yksinäisyyden voidaan nähdä olevan yhteiskunnallisen eriarvoisuuden muoto, joka myös selittää osaltaan sitä, että kohentunut elintaso ei ole parantanut koettua elämänlaatua.

Yksinäisyys voidaan nähdä yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä ylipainon, liikunnan puutteen ja tupakanpolton kaltaisena ongelmana, joka vaatii julkisen vallan järjestelmällistä huomiota. (Saari 2016, 10.) Yksinäisyys korostuu elämänvaiheissa, joissa sosiaalisia suhteita tarvitaan, etenkin nuoruudessa ja vanhuudessa (Kauhanen 2016, 91). Tutkimuksessani keskityn käsittelemään yksinäisyyttä yhteiskunnallisena ilmiönä ikäihmisten näkökulmasta.

Yksinäisyystutkimuksen kentällä tutkijat melko yksimielisesti ovat määritelleet yksinäisyyden negatiiviseksi psyykkiseksi olotilaksi, jossa ihminen kokee ahdistusta määrällisesti tai laadullisesti puutteellisista ihmissuhteista. Yksinäisyyden taustalla voidaan nähdä olevan ihmisen perustarve sekä läheisen kiintymykseen kokemiseen että kavereiden tai vertaisten muodostamaan verkostoon, joka antaa mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen. Yksinäisyyden voidaan nähdä toimivan samalla mekanismilla kuin esimerkiksi nälän tai janon, jonka puute saa ihmisen kohdentamaan huomionsa kielteisiin asioihin ja etsimään niihin ratkaisua. (Junttila 2016, 41-42.) Tutkimusten perusteella joissakin tapauksissa sairastuminen voi olla kausaalinen seuraus pitkään jatkuneesta yksinäisyydestä. Yksinäisyyden medikalisointi on kuitenkin ongelmallista, sillä ilmiönä yksinäisyys ei taivu perinteisiin diagnostisiin luokitteluihin. (Kauhanen 2016, 77, 89.)

Yhden käytetyimmistä yksinäisyyden määrittelyistä on tehnyt Robert Weiss, jonka mukaan yksinäisyyden määritelmä pitää sisällään *emotionaalisen* ja *sosiaalisen* osan alueen. *Emotionaaliseen yksinäisyyteen* johtaa merkityksellisten ja luottamuksellisten ihmissuhteiden puuttuminen, ja *sosiaalisen yksinäisyyden* tunne syntyy ihmissuhteiden tai verkostojen puutteesta. (Junttila 2016, 43.) Yksinäisyys aiheuttaa tarkoituksettomuuden ja alemmuuden tunteita, ikävystymistä, ahdistusta, itseluottamuksen menetystä sekä syrjäytymisen kokemusta. Suomalaisessa tutkimuksessa yksinäisyyden nähtiin lisäävän muun muassa sairastuvuutta, masennusta, aloitekyvyttömyyttä, tulevaisuuden pelkoa, eristäytymistä, sosiaalisia pelkotiloja, päihteidenkäyttöä ja ruokahaluttomuutta. (Junttila 2016, 44.) Yksinäisyys on kokemuksena subjektiivinen, jonka voi määritellä kukin vain itse kokemalla. Yksinäisyys ei kuitenkaan ole sama kuin yksin oleminen (Saari 2016, 42).

Ikäihmisillä sosiaaliset suhteet ylläpitävät aivojen kognitiivisia kykyjä, helpottavat arjessa selviytymistä sekä estävät masennusoireita. Hyvät ihmissuhteet lisäävät

turvallisuuden tunnetta arjessa elämänlaatua parantaen. Sosiaalisten suhteiden osalta merkityksellisiä ovat muutokset yksilön elämässä. Esimerkiksi eläkkeelle jääminen voi olla niin myönteinen kuin kielteinen asia. Eläköityminen lisää aikaa sosiaalisille suhteille, mutta voi myös olla, että koko sosiaalinen verkosto on rakentunut työelämän kautta, jolloin eläköitymisen myötä on sosiaalinen verkosto rakennettava uudelleen. (Kauhanen 2016, 92.) Hanna Uotilan (2011, 7) väitöskirjatutkimuksessa iäkkäät ihmiset liittivät yksinäisyyden tunteita aiheuttaviksi asioiksi sosiaalisten suhteiden vähenemisen, terveyden ja fyysisen toimintakyvyn heikkenemisen, yhteiskunnan kielteiset asenteet ikääntymistä kohtaan, sekä oman luonteen ja käyttäytymisen muutokset.

3.3.2 Yksinäisyys yhteiskunnallisena haasteena

Juho Saari esittelee kirjassaan yksinäisyyden kehitystä Suomessa 1990-luvulta 2010-luvulle. Aineistojen perusteella yksinäisyys on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla edellä mainitulla ajanjaksolla. Yksinäisyyttä jatkuvasti kokevien osuus on pysynyt noin prosentissa koko väestöstä ja yksinäisyyttä melko usein kokevien on 1990-luvulta alkaen laskenut neljästä kolmeen prosenttiin. Tuloksia kuitenkin saattavat selittää Saaren mukaan yksinäisyyden adaptaatio, eli ihmisten sopeutuminen yksinäisyyteen sekä itse aineiston vääristymät keruutapojen ja yhdistelyn osalta. Suurimmaksi mahdolliseksi selitykseksi Saari kuitenkin nostaa yksinäisyyteen liittyvän häpeän ja stigman. Yksinäisyydestä on siis vaikea kertoa, jolloin omaa kokemusta kaunistellaan sosiaalisten odotusten mukaiseksi. (Saari 2016, 36-38.)

Yksinäisyys ei ole tilastojen valossa lisääntynyt merkittävästi 1990-luvulta 2010-luvulle siirryttäessä. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö yksinäisyydellä olisi yhteiskunnallista ja hyvinvointipoliittista merkitystä. Yksinäisyys voidaan nähdä myös kansanterveysongelmana sen terveyttä ja toimintakykyä heikentävien vaikutusten moninaisuuden perusteella. (Kauhanen 2016, 76.) Koettu yksinäisyys lisäksi alentaa oleellisesti yksilön elämänlaatua. Hyvinvointitutkimuksen osalta yhteiskunnallisessa keskustelussa tulisi huomioida siirtää käytössä olevista resursseista kohti koetun hyvinvoinnin tutkimusta (Saari 2016, 38-39). Yksinäisyyden yhteiskunnallista huomiota lisää myös yksinäisyyden mahdollinen sosiaalinen periytyminen sukupolvelta toiselle.

Tutkimuksen valossa yksinäisyyden katsotaan olevan keskeinen tekijä toisaalta määrittelemään yksilön ja yhteiskunnan suhdetta, sekä toisaalta huomattavaksi hyvinvointi- ja terveysongelmien syyksi ja seuraukseksi. Yksinäisyyden voidaan nähdä

olevan syy hakeutua ja käyttää paljon julkisia palveluja, mutta myös syy jäädä tarvittavien palveluiden ulkopuolelle. (Saari 2016, 9-10.) Tutkimuksessa ja politiikassa yksinäisyys usein jää muiden hyvinvointi- ja terveyseroja luovien tekijöiden varjoon. Yksinäisyyden politiikkaa käsitteleviä tutkimuksia ei ole kutienkaan juurikaan tehty, vaikka aihealueen tärkeys yhteiskunnallisessa keskustelussa on tunnustettu. (Saari 2016, 4, 11.)

Yhteiskuntapoliittisena kohteena yksinäisyys, eli sosiaaliset suhteet ja niiden puute, on haasteellinen toimenpiteiden kohde. Kyse on koetusta olotilasta, joka kytkeytyy palvelu- ja tulonsiirtojärjestelmään suhteellisen heikosti. On usein haasteellista ja epäselvää onko yksinäisyys torjuminen julkisen vallan vastuulla, vai nähdäänkö yksinäisyys pelkästään yksilön tai hänen lähipiirinsä ongelmana. Sosiaalisten riskien mukaan sektoroitunut palvelu- ja tulonsiirtojärjestelmä jakaa yksinäisyydestä johtuvia ongelmia eri alojen ammattilaisten toimenpiteiden kohteiksi ilman otetta kokonaisuudesta, sillä yksinäisyys kykenee väistämään julkisen vallan suorat interventiot. (Saari 2016, 236-237.)

Yksinäisyys usein kasautuu yhteiskunnallisesti haasteellisessa asemassa oleviin väestöryhmiin. Yksinäisyyttä kokevien osuus väestöstä on samaa luokkaa määrällisesti kuin taloudellisesti köyhien määrä. (Junttila 2016, 49.) Tutkimukset ovat osoittaneet korkealla yhteiskunnan rakenteissa ja hierarkioissa olevan henkilön hyvinvoinnin ja terveyden olevan usein parempi kuin rakenteissa ja hierarkioissa alempana olevien henkilöiden. Tästä näkökulmasta yksinäisyys määrittyy rakenteelliseksi ja kulttuurilliseksi etäisyydeksi ja eristyneisyydeksi. (Saari 2016, 27.)

Yhteiskunnallisen muutoksen näkökulmasta yksinäisyys on haaste myös tulevaisuudessa. Modernisoituvaa yhteiskuntaa tuo mukanaan muutoksen, joka vaikuttaa myös yksinäisyyteen. Modernisoituvan yhteiskunnan kolmesta suurimmasta määritellyistä haasteista on teknologian aiheuttama yksinäisyys, jossa teknologian kehitys vähentää kasvokkaista sosiaalista vuorovaikutusta, joka altistaa yksinäisyydelle. Toinen haaste modernisaation vaikutuksella yksinäisyyteen on itsensäatelevät markkinat, joiden voidaan nähdä tuhoavan sosiaalisia suhteita. Kolmantena haasteena nähdään korostavan modernisaation, hyvinvointivaltion ja yksinäisyyden yhteyttä, jossa hyvinvointivaltio on yksilöllistänyt yksilön oikeudet ja velvollisuudet kohti individualismia, joka ei kuitenkaan kannusta vastavuoroisuuteen eikä huolehtimaan sosiaalisista suhteista. Ei ole kuitenkaan selvää, että edellä mainitut haasteet aiheuttavat koko yhteiskunnan yksinäisyyden lisääntymisen. Päinvastoin voidaan pohtia, että tuoko modernisaatio

mukanaan myös ratkaisuja yksinäisyyteen, esimerkiksi kehittyvän teknologian kautta. (Saari 2016, 31-33.)

3.3.3 Järjestöjen yksinäisyyttä ehkäisevä työ

Etenkin sosiaali- ja terveysalan järjestöt pyrkivät tavoittamaan yksinäisyyttä kohtaavia ihmisiä. Sosiaali- ja terveysjärjestöt toimivat eri tavoin haasteellisessa asemassa olevien ihmisten parissa toiminnan ja tavoitteiden pohjautuessa usein yhteisöllisyyteen (Grönlund & Falk 2016, 197).

Grönlund ja Falk toteuttivat seitsemälle sosiaali- ja terveysjärjestöille ja Evankelisluterilaisen kirkon kirkkohallitukselle vuonna 2014 tutkimuksen, jonka tavoitteena oli kartoittaa yksinäisyyden ennalta ehkäisyä järjestöjen toiminnassa. Tutkimukseen osallistuneiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen vastauksissa toiminnassa yksinäisyyden vähentäminen ja yksinäisten auttaminen näkyivät vahvana. Yksinäisyyttä pyritään järjestöissä vähentämään lisäämällä toimijuutta, yhteisöllisyyttä sekä sosiaalista pääomaa, eli esimerkiksi sosiaalisia kontakteja. (Grönlund & Falk 2016, 199.) Useissa tapauksissa järjestötoimintaan osallistuva henkilö omaa vielä omia voivaroja, joita hyödyntämällä yksilö kykenee parantamaan itse omia sosiaalisia suhteitaan osallistumalla esimerkiksi yhteisölliseen toimintaan, jotka tavoittavat satojatuhansia ihmisiä (Lagus & Honkela 2016, 230).

Yksinäisyyden vastakohtana tutkimuksessa nähtiin osallisuus, jota kuvattiin yksilön oman toiminnan, sekä yksilön ja yhteisön välisten suhteiden kautta. Yksinäisyyttä kuvattiin tutkittujen toimijoiden materiaaleissa ulkopuolisuutena ja irrallisuutena yhteisöstä, jolloin korostuu tavoite liittää yksilö yhteisöön. Yksinäisyyttä ehkäisevä toiminta oli joko lyhytkestoista tai pitkäaikaista, ja se piti sisällään esimerkiksi yksilön toimijuuden korostamista tai palvelun tarjoamista. Yleisesti yksinäisyyttä pidettiin tutkimuksen tuloksissa ongelmana, joka ilmenee niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnankin tasolla. (Grönlund & Falk 2016, 199.)

Yhteistä tutkimukseen osallistuneille järjestöille oli lisäksi toimijan tuottama muu toiminta, jonka katsottiin olevan yksinäisyyttä lieventävää (Grönlund & Falk 2016, 2016). Yksilötasolla keskityttiin yksinäisten luo tuotavaan apuun, ihmisten ”kohtauttamiseen” tai palveluihin, jotka ovat suoria yhteydenottoja yksinäisyydestä kärsiviin eri yhteydenottotapoja hyödyntäen. Yhteisöllisyyden muodostaminen matalan

kynnyksen avoimena toimintana nähtiin järjestöjen tyypillisenä toimintana, jossa jo osallistuminen toimintaan voidaan nähdä osallistujia yhdistävän toimijana. Mikäli syy yksinäisyyteen oli seurausta fyysisistä rajoitteista, niin tuki kohdentui konkreettiseen apuun, kuten esimerkiksi ulkoilu-, asiointi-, tai saattamisapuun. Tärkeänä nostona vapaaehtoistyön tärkeyden lisäksi yksinäisyyden ehkäisemisessä nousi aineistossa esiin myös itse vapaaehtoisena toimivalle toteutuva uusien sosiaalisten kontaktien mahdollisuus ja löytyminen. (Grönlund & Falk 2016, 202-203.)

Yksinäisyyteen liittyy häpeä ja stigma. Yksinäisyys voidaan nähdä myös tabuna, josta on vaikea puhua. Sosiaali- ja terveysalan järjestöille yksinäisyyden ehkäisy ja lievittäminen näkyvät vahvana teemana, jota ei kuitenkaan lähestytä suoraan. Usein toiminta profiloidaan esimerkiksi eri ikäryhmien tai elämäntilainten kautta, jotka ovat yksinäisyyden osalta riskiryhmiä. Yksinäisyydestä kärsiville suoraan kohdennetut toiminnot tulkittaisi usein herkästi kielteisiksi ja leimaaviksi, joka saattaisivat estää yksilöä osallistumasta toimintaan. (Grönlund & Falk 2016, 206.)

Tutkimukseen osallistuneille toimijoille ominaista oli lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen, jota toteutetaan muun muassa opetuksen ja ohjauksen avulla sekä yhteiskunnan rakenteisiin tai rakenteelliseen yksinäisyyteen liittyvän vaikuttamisen keinoin. Myös ominaista olivat yleisen kansalaiskeskustelun herättäminen erilaisten kampanjoiden avulla järjestöjen painotuksista riippuen. Tiedotus ja koulutus yksinäisyyteen voi kohdentua ammattilaisen lisäksi myös vapaaehtoisena toimiville sekä kaikille muille asiasta kiinnostuneille. Järjestöistä voidaan esimerkiksi kouluttaa yksinäisyyden teeman parissa työtä tekeviä ammattilaisia, kuten opettajia tai sosiaalialan ohjaajia. Yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttaminen järjestöjen osalta voi kohdentua esimerkiksi palveluiden suunnitteluun tai aluepolitiikkaan. (Grönlund & Falk 2016, 204-205.)

4 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tutkimusasetelmaa, metodeja ja toteutusta. Aluksi esittelen tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksessa toteutettujen asiantuntijahaastattelujen toimintaympäristökuvauksen. Toimintaympäristön esittelyn jälkeen kuvaan aineiston hankintaa sekä tutkimusaineistoa. Luvun lopussa esittelen aineiston analyysiä.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani selvitän Turun kaupungin sekä järjestötoimijoiden välisen kumppanuuden ja yhteistyön rakenteiden nykytilaa sekä tulevaisuuden kehittämisen painopisteitä järjestötoimijoiden näkökulmasta. Kohdennan tutkimuskysymykseni erityisesti tarkastelemaan kumppanuutta ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevien tai lieventävien toimintoja.

Tutkimukseen osallistui neljän Turun kaupungin alueella toimivan järjestön asiantuntijaa, joiden edustamat sosiaali- ja terveystalan järjestöt toteuttavat ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevää tai lieventävää toimintaa. Neljä tutkimushaastattelua toteutettiin teemahaastattelun menetelmällä. Haastattelut toteutettiin kesäkuussa 2019.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

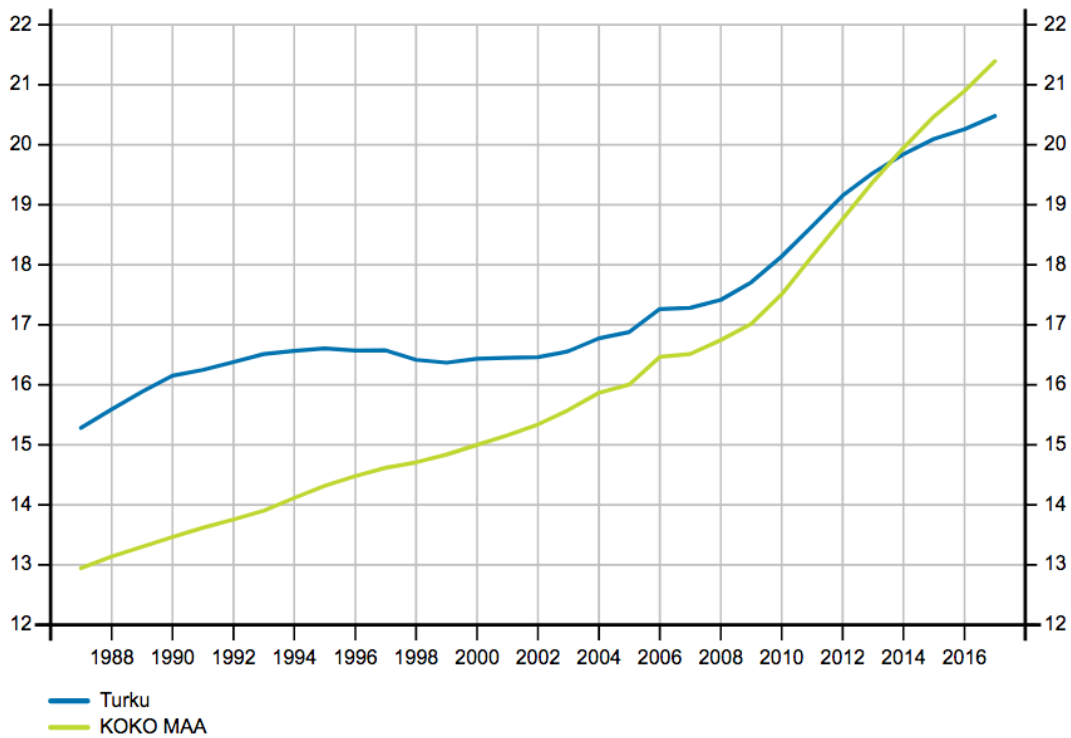
1. Miten järjestöasiantuntijat hahmottavat kunta-järjestö -kumppanuuden?
2. Millaiset teemat jäsentävät haastattelupuhetta, kun asiantuntijat arvioivat Turun kaupungin ja järjestöjen välistä kumppanuuden nykytilaa ja kehittämistä?
3. Miten ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevät toiminnot asettuvat osaksi paikannettuja teemoja?

4.2 Tutkimuksen toimintaympäristön kuvaus

Turku on väestömäärältään mitattuna Varsinais-Suomen suurin kaupunki. Turun kaupungin asukasluku oli helmikuun lopulla vuonna 2019 191 731 henkilöä (Blomqvist 2019). Valtakunnallisesti Turku on kuudenneksi suurin kaupunki (Kuntaliitto 2019a). Yli 65-vuotiaiden prosentuaalinen osuus Turun kaupungin väestöstä vuonna 2018 oli 20,6%,

eli noin 40 000 ikäihmistä. Valtakunnallisesti verrattuna koko maan yli 64-vuotiaiden prosentuaalinen osuus oli vuonna 2018 21,8%. (Sotkanet 2019.) Ikääntyneiden osuuden kaupungin väestössä voidaan nähdä seuraavan valtakunnallista trendiä suurten ikäluokkien vanhenemisessä (Tilastokeskus 2019).

Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, % 1987-2017

Kuvio 4. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, 1987-2017. (Tilastokeskus 2019).

Turun kaupungin organisaatorakenne muodostuu kaupunginjohtajan johtamasta konsernihallinnosta sekä neljästä toimialasta. Neljä toimialaa ovat hyvinvointi-, kaupunkiympäristö-, sivistys sekä vapaa-aikatoimiala. Konsernihallinnon tehtävänä on huolehtia kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen sekä sen jaostojen päätösten valmistelusta ja päätösten toteutuksesta. Lisäksi kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii Varsinais-Suomen pelastuslaitos, palvelukeskuksia sekä useita yhtiöitä. (Turun kaupunki 2019.)

Turun kaupunki osana Turku 2029 -strategiaa on määritellyt tavoitteita myös kaupungin ja järjestöjen välillä tehtävään yhteistyöhön. Vuonna 2015 Turun kaupunki on määritellyt järjestöjen osalta tehtävän yhteistyön painopisteiksi muun muassa:

- *palveluohjauksen kehittämisessä hyödynnetään ulkopuolisia yhteistyökumppaneita*
- *kolmannen sektorin palveluntuottajien toimintaedellytyksiä vahvistetaan kumppanuuksilla ja avustuspolitiikan uudistamisella strategian tavoitteita tukeviksi*
- *kaupungin omaa toimintaa ja tehtäviä arvioidaan jatkuvasti ja soveltuvia toimintoja voidaan siirtää kolmannen sektorin toimijoiden toteutettavaksi kumppanuuteen perustuen*
- *kaupungin hallinnoimia sisä- ja ulkotiloja avataan kuntalaisten sekä yhteisöjen käyttöön ja niiden käyttöä helpotetaan*
- *kaikki kaupungin tilat arvioidaan laajemman hyödyntämisen näkökulmasta.*
(Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 7.9.2015.)

Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta on myöntänyt taloudellista avustusta hyvinvointitoimialan perhe- ja sosiaalityön sekä vanhuspalvelujen järjestöille vuonna 2019 yhteensä 1 371 960 euroa. Kokonaissummasta vanhus- ja vammaispalveluiden palvelualueelle on myönnetty 608 960 euroa, joka on budjetoitu palvelualueen talousarvioon. (Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 30.1.2019.) Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta on lisäksi myöntänyt taloudellista avustusta kansanterveystyötä, ehkäisevää päihdetyötä ja sosiaalista hyvinvointia tuottavien yhdistyksille yhteensä 400 000 euroa (Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 30.1.2019).

Avustustoiminnassa noudatetaan Turun kaupungin yleisiä avustusohjeita. Hyvinvointitoimialan osalta avustuskohdeiden harkinnanvaraisuus kohdentuu tukemaan strategisia tavoitteita. Avustustensaannin ehtona on, että toiminnan tulee kohdistua Turun kaupungin asukkaisiin. Lisäksi vaatimuksen on, että Turun kaupungin oikeus tarkistaa yhteisön hallinnon tilit siltä osin, mitä avustusten valvonta sitä edellyttää. (Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 7.9.2015.)

Taloudellisen avustustoiminnan lisäksi Turun kaupunki tukee järjestöjen toimintaa myös Turun kaupungin omistamien tilojen hyödyntämisellä järjestöjen yleishyödylliseen toimintaan sekä toiminnallisella yhteistyöllä. Hyvinvointitoimialan tilojen käytön suhteen järjestöillä on mahdollisuus saada tiloja sellaiseen käyttöön, joka vahvasti tukee sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Vuonna 2017 Turun kaupungin

hyvinvointitoimiala on tehnyt tilayhteistyösopimuksen 33 järjestön kanssa. (Halin & Tähkävuori 2018.)

Turku 2029 -strategian tavoitteeksi on määritelty järjestöjen kanssa toteutettavat pitkäaikaiset kumppanuudet, joita avustustoiminnan linjaukset, tilaratkaisut ja soveltuvien toimintojen siirto järjestöjen hoidettavaksi tukevat (Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 7.9.2015). Vuonna 2017 Turun kaupungin hyvinvointitoimiala on sopinut 15 järjestön kanssa kumppanuussopimuksen. Tehdyt kumppanuussopimukset ovat olleet sisällöltään erilaisia riippuen yhteistyömuodoista sekä toiminnan kehittämislinjauksista. Yhteistä kumppanuussopimuksille on ollut toiminnan kohdentuminen tukemaan hyvinvointitoimialan toimintaa. (Halin & Tähkävuori 2018.)

Kumppanuuksien kehittäminen ikäihmisten palveluiden kehittämiseksi on alkanut osana Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran rahoittamaan Aktiivinen kuntalainen projektia. Projektin tulosten seurauksena kumppanuutta edistämään käynnistyi Turun Kaupunkilähetys ry:n Asiakkaan polku –hanke, 2016-2017, joka yhteistyössä Turun kaupungin ja Turun alueella toimivien järjestötoimijoiden kanssa määritteli sisältöjä palveluiden kehittämiseksi kunta-järjestö –kumppanuudessa. Yhdessä määriteltyjä kehittämistarpeita olivat sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tukitoiminnan laajempi näkyvyys osana Turun kaupungin alueen palveluvalikoimassa, sekä asiakkaiden palvelupolkujen selkiyttäminen kaupungin palvelujen ja järjestötoiminnan välillä. Lisäksi huomiota kohdennettiin eri-ikäisten, ja eri elämänvaiheissa olevien, asiakkaiden kanssa työtä tekevien toimijoiden voimavarojen suunnitelmalliseen hyödyntämiseen ja yhteistyön kehittämiseen. (Halin ym. 2017, 66-67.)

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala ja järjestöjen kumppanuus- ja yhteistyösopimukset luokitellaan vuoden 2017 sopimuksessa kolmeen ryhmään, joiden tavoitetasot ovat määritelty vuoden 2017 strategisessa sopimuksessa seuraavasti:

- 1. Laaja-alainen kehittämiskumppanuus voi rakentua joko järjestön tai kaupungin aloitteesta, kun yhteistyötä on jo tehty pidempään ja luottamus on syntynyt. Tavoitteena on kehittää yhdessä kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä ja/tai sosiaali- ja terveyspalveluja tukevia toimintoja. Kumppanuudessa hyödynnetään molempien osapuolien osaamista, ja kumpikin hyötyy kumppanuudesta. Järjestön*

on toimitettava selvitys avustuksen käytöstä ja seuraavan vuoden toiminta- ja taloussuunnitelma sosiaali- ja terveyslautakunnalle avustuksen anomista varten.

2. *Yksittäiseen projektiin tai toimintaan liittyvässä sopimuksessa määritellään sopimuksen tarkoitus ja se, mihin kumpikin osapuoli sitoutuu, miten pitkäksi aikaa ja kuinka sopimuksen toteutumista seurataan. Tällaisen sopimuksen perusta voi olla esimerkiksi STEAlle tai muille ulkopuolisille rahoittajille annetuissa aiesopimuksissa tai lausunnoissa. Sopimus syntyy, mikäli rahoittaja tekee asiasta myönteisen päätöksen.*
3. *Tilojen luovutukseen liittyvät yhteistyösopimukset. Järjestölle, jonka toiminta tukee vahvasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, annetaan tila ilman rahallista vastiketta. Tällöin järjestön kanssa tehdään yhteistyösopimus, jossa kuvataan, millä tavalla järjestön toiminta tukee ja täydentää hyvinvointitoimialan omaa toimintaa. Esimerkiksi Turun A-kilta on saanut maksutta käyttöönsä hyvinvointitoimialalta kerhotilan, kuntosalin, uima-altaan ja puutyövästään jäsenistönsä ryhmätoimintoja varten. Toiminta tukee jäsenistön sosiaalista kuntoutumista, vuorovaikutusta ja myös työelämätaitojen hankkimista. (Halin ym. 2017, 67.)*

Laila Kolehmainen on tutkinut AMK-opinnäytetyössään oikeudellista sääntelyä ja sääntelyn toteutumista Turun kaupungin vanhuspalveluiden ja vapaaehtoisjärjestöjen välisessä yhteistyössä. Vastausten perusteella suurin osa piti yhteistyötä molempia osapuolia hyödyttävänä ja yhteistyön määrää riittämättömänä. Vastauksissa hyötyinä korostuivat erityisesti palvelujen täydentäminen ja osallisuuden edistäminen sekä yksinäisyyden ennaltaehkäisy. Lainsäädännön muutoksen vanhuspalveluiden osalta vaikuttivat jokseenkin positiivisesti yhteistyöhön ikäihmisten avopalveluissa. (Kolehmainen 2019, 2.)

4.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistokeruumenetelmänä tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua, jossa haastattelut suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, joita tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47). Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten teemojen mukaisesti, jonka etuna haastattelussa voidaan tarkentaa ja syventää

kysymyksiä haastateltavien vastausten perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65). Teemahaastattelurunko muodostui tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien avulla muodostettujen teemojen mukaisesti, jotka olivat kaikille haastateltaville samat. (Liite 1)

Haastateltavien valinta toteutettiin etsimällä tietoa alueen toimijoista järjestöjen verkkosivuilta sekä Menovinkit-julkaisusta, joka on kohdennettu koko Turun ikääntyneelle väestölle. Julkaisu toteutetaan Turun alueella toimivien järjestöjen, seurakunnan ja kaupungin yhteistyönä. Järjestötoiminnan näkökulmasta julkaisussa esitellään laajasti järjestöjen toimintaa. Ikääntyneille Turussa olevat toiminnat ovat järjestöille ominaisia matalan kynnyksen avoimia kohtaamispaikkoja, vapaaehtoistoimintaa, tietoa ja tukea, sekä erityisryhmille suunnattuja toimintoja. (Menovinkit 1/2019.)

Haastattelupyynnöksi toimitettiin neljälle Turussa toimivalle sosiaali- ja terveysjärjestölle, jotka toteuttavat Turussa ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäiseviä tai lieventäviä toimintoja. Haastateltavien asiantuntijoiden edustamia järjestöjä yhdistää toiminta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tekemän yleishyödyllisen työn lisäksi toiminta STEA:n myöntämän avustuksen turvin. Kaikkien pyydettyjen järjestöjen edustajat lupautuivat tutkimushaastatteluun. Jokainen tutkimukseen osallistunut järjestön edustajana toiminut asiantuntija vastasi omalta osaltaan Turun kaupungin kanssa toteutuvasta kumppanuudesta ja yhteistyöstä. Haastattelupyynnönä toimineessa sähköpostissa avasin haastattelussa käsiteltäviä teemoja valmistautumisen helpottamiseksi. Haastateltavien vastaukset olivat hyviä, jäseneltyjä ja monipuolisia. Haastattelut toteutettiin kesäkuussa 2019.

Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu haastattelujen tallentaminen, jolloin haastattelutilanteesta saadaan sujuva ja toteutumaan ilman katkoja. Kun haastattelu nauhoitetaan, saadaan haastattelutilanteesta säilytetyksi olennaisia seikkoja (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 92.) Haastattelut toteutettiin haastateltavien työaikoina haastateltavien omissa toimipisteissä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, ja olivat kestoltaan noin 45 minuutista yhteen tuntiin.

Tutkimukseen osallistuminen oli haastateltaville vapaaehtoista. Haastateltavilta pyydettiin haastattelutilaisuudessa kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta, jossa osallistujia tiedotettiin tutkimuksen tarkoituksesta, menettelytavoista sekä

tiedonkäyttötavoista. Haastateltavilla oli mahdollisuus halutessaan keskeyttää haastattelutilanne sekä tutkimukseen osallistuminen.

4.3.1 Haastateltavia kuvaavia taustatietoja

Kaikilla haastatteluun osallistuneiden asiantuntijoiden edustamilla järjestöillä oli olemassa olevaa ja sopimuksellista yhteistyötä Turun kaupungin kanssa. Kumppanuussopimusten ja yhteistyön mainittuja muotoja olivat muun muassa taloudelliset avustukset, toimitilasopimukset, työntekijäresurssit, yhteinen kehittämistyö sekä asiakastyö. Lisäksi kaupungin työntekijöitä ja asiantuntijoita osallistuivat haasteltujen järjestöjen ylläpitämiin ja koollekutsuttuihin kehittämistyöryhmiin ja -verkostoihin.

Kolme asiantuntijan edustuksen kautta tutkimukseen osallistunutta järjestöä tuottaa yleishyödyllisen toiminnan lisäksi muuta palvelutuotantoa ikäihmisille. Tässä tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan järjestöjen yleishyödyllistä toimintaa. Järjestöjen yleishyödyllisen toiminnan piirissä palkattuja työntekijöitä oli haastatelluissa järjestöissä 4-11 työntekijää. Järjestöt olivat kooltaan isoja järjestöjä alueellisesti. Haastateltujen järjestöjen työntekijät olivat pääosin sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen omaavia. Vapaaehtoisia haastateltujen järjestöjen toiminnassa on mukana kussakin järjestössä noin 10 – 200 vapaaehtoista per järjestötoimija.

Kohderyhmäksi haastateltavat järjestöedustajat määrittivät järjestöille muun muassa vaikeassa elämäntilanteessa olevat ikääntyneet, kaltoinkohtelua tai lähisuhdeväkivaltaa kohdanneet, syvästä yksinäisyydestä kärsivät ikääntyneet, mielenterveyden tai päihteiden haasteita kohdanneet ikääntyneet, palvelukatveissa olevat ikääntyneet sekä kaikista vaikeimmassa asemassa olevat ikäihmiset. Haastateltavat kuvailivat järjestöjen ikäihmisille toteutettavaa yleishyödyllistä toimintaansa seuraavin tavoin: yksilö- ja ryhmämuotoista ammatillista tukea, avointa matalankynnyksen ryhmätoimintaa, ammatillista vapaaehtoistoiminnan koordinoitua, luentoja, virkistystoimintaa sekä yleistä tiedottamista ikääntymisestä ja tarjolla olevista toiminnoista ikäihmisille.

Haastatellut järjestöasiantuntijat vastasivat yleishyödyllisten toimintojen kunta-järjestö -yhteistyöstä edustamansa järjestön taholta. Järjestöjensä erityisosaamiseksi yleishyödyllisten toimintojen osalta haastateltavat kuvasivat muun muassa yleisen vanhustiedon, mielenterveys- ja päihdeosaamisen, etsivän työn muodot, sosiokulttuurisen

innostamisen, jalkautumisen ikäihmisten arkeen, ammatillisen ryhmäohjauksen sekä vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin. Lisäksi järjestöjen asiantuntijat kokivat oman järjestönsä roolin tärkeäksi osana ikäihmisten palveluja Turussa. Haastateltavien mukaan järjestön toiminta tulee olemaan olevia kunnan palveluja täydentäen palvelujärjestelmässä ilmeneviä aukkoja. Haastatteluista korostui järjestöjen tapa havainnoida palvelujärjestelmän puutteita ja pyrkimyksen kehittää kohdennettuihin havaintoihin tukimuotoja julkisten palveluiden tueksi

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimushaastatteluista koostuvan aineiston alustava analyysi alkoi jo aineistonhankinnan yhteydessä, sillä kvalitatiivisessa tutkimusprosessissa aineistonkeruu ja analyysi tapahtuvat osittain samanaikaisesti (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 218). Analyysi alkoi litteroinnilla, jossa kerätty aineisto kirjoitettiin tekstiksi. Tutkimuksen haastatteluaineisto kirjoitettiin tekstiksi sanasta sanaan, jolloin tutkimuksen tekijän omat tulkinnat eivät ohjaa litteroitavaa ja nauhalle jätettävää aineistoa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136).

Litteroinnin jälkeen puhtaaksi kirjoitettua tekstiä syntyi fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5 60 A4-kokoista liuskaa. Jo litteroinnin aloitusvaiheessa aineistosta nousi esiin erilaisia teemoja, jotka viimeistään litteroitua tekstiä läpikäydessä alkoivat hahmottua hiljalleen kokonaisuuksiksi. Litterointia seurasi aineistoon tiivis tutustuminen useaan kertaan, joka edisti aineistosta syntyvän kokonaiskuvan hahmottumista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 143.) Aineistoa läpikäymällä haettiin niin tutkimuskysymyksiin kuin muihin aineistosta esiin nouseviin teemoihin.

Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä on tarkoitus saada tutkimusaineisto tiiviimpään muotoon, mutta kuitenkin aineiston oleellinen sisältö ja informaatio säilyttäen. Aineiston tiivistäminen edistää aineiston saamista muotoon, josta on mahdollista luoda malleja, jotka esittävät tutkittavaa ilmiötä ja joiden avulla tutkittava ilmiö voidaan käsitteellistää ja kuvata yleistetyssä muodossa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135–137.)

Teemoittelun avulla pyrin hahmottamaan ja nostamaan esiin aineistosta keskeisiä piirteitä. Osa teemoista nousivat teemahaastattelurungon teemoista, mutta näiden lisäksi

esille nousi lähtöteemojen muita mielenkiintoisia kokonaisuuksia. Teemoittelun haasteena on, että tutkija nostaa esille teemoja, joita tekstissä ei ole. Syntyneitä teemoja tulee käsitellä kriittisesti. Esille nousevat teemat ovat aina riippuvaisia tutkijan tulkinnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135–137.)

Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy osa-alueiden lomittumisena toisiinsa (Eskola & Suoranta 2000, 175). Tutkimuksen teoriaosuudessa kuvaan kunta-järjestö -kumppanuuden ja yhteistyön teoreettisia lähtökohtia, joita olen käyttänyt pohjana analysoidessani aineistoa ja etsiessäni merkityksiä ja määritelmiä kumppanuuteen ja yhteistyöhön liittyen.

Teemoja muodostui neljä, joiden muodostamisessa hyödynnettiin tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmaa. Neljä kumppanuutta määrittelevää teemaa ovat: 1) kumppanuuden koordinaatio ja rakenteet 2) Monitasoinen viestintä, 3) Arvostus, asenne sekä luottamus sekä 4) Vuorovaikutus ja yhteinen kehittäminen. Ikäihmisten yksinäisyys aihealueena sisältyy jokaisen teeman aihealueeseen.

Tutkimuksen teemojen lomassa on yleistä esittää aineistosta nostettuja sitaatteja. Sitaattien avulla on tavoitteena antaa lukijalle havainnollistavia esimerkkejä ja tarjota lukijalle todiste käytetystä aineistosta, johon tutkija analyysinsä pohjaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 106). Tässä tutkimuksessa en esitä tunnistetietoja haastatelluista. Lisäksi en julkaista haastateltaviin liittyviä epäsuoria tunnistetietoja, kuten esimerkiksi järjestöjen toimintamuotojen nimiä, haastateltavien anonymiteetin takaamiseksi.

5 KUNTA-JÄRJESTÖ

-KUMPPANUUS

JÄRJESTÖASIAANTUNTIJOIDEN NÄKÖKULMASTA

Tässä luvussa esittelen haastatteluaineistosta paikantuneiden teemojen mukaisesti vastauksia tutkimuskysymyksiin: Miten järjestöjen asiantuntijat hahmottavat kumppanuuden? Kuinka järjestöasiantuntijat arvioivat kumppanuuden nykytilaa ja kehittämistä? sekä Miten ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevät palvelut asettuvat osaksi paikannettuja teemoja?

Haastateltavat puhuvat kumppanuudesta verkostotyötä syvempänä yhteistyön muotona. Kumppanuuden kehittymisen haastateltavat kokivat pitkäaikaisena prosessina, joka vaatii resursseja ja erityisesti koordinaatiota. Analyysin tuloksena tutkimustuloksista paikantui neljä keskeistä teemaa kuvaamaan kumppanuutta ja kumppanuuden nykytilaa, jotka olivat: 1) kumppanuuden koordinaatio ja rakenteet 2) Monitasoinen viestintä, 3) Arvostus, asenne sekä luottamus sekä 4) Vuorovaikutus ja yhteinen kehittäminen.

5.1 Tarve kumppanuuden koordinaatiolle

Haastateltavat kokivat koordinaation erityisen tärkeäksi osaksi kumppanuutta. Tällä hetkellä kaupungin osalta koetaan puuttuvan selkeä vastinpari kumppanuuteen liittyen. Koordinaatiolta toivotaan erityisesti roolia kokonaisuuksien hallinnan sekä viestinnän osalta. Koordinaation koettaisiin lisäävän rakenteisiin selkeyttä ja pysyvyyttä pitkäkestoisen kumppanuuden kehittymisessä. Työntekijöiden vaihtuvuus, sekä henkilöitymisen uhka, ovat riskitekijöitä kehittyvälle kumppanuudelle.

Aineistosta korostui erityisesti toive koordinaation lisäämiseksi. Kaupungin osalta koettiin puuttuvan selkeä vastinpari kumppanuudelle ja yhteistyölle. Toive kohdentui erityisesti kaupungin edustajan, tai tahon osalta, joka toimisi kaupungin äänenä järjestöjen suuntaan tehtävän yhteistyön osalta. Esimerkkeinä mainittiin muiden kuntien järjestötoiminnan koordinaattorin työnkuvia. Lisäksi vastauksissa nousi esiin myös järjestöjen oman roolin tärkeys kumppanuuden edistämisessä. Tällä hetkellä haastateltavien mukaan koordinaation puute koetaan haasteeksi, joka hidastaa kehittyvää yhteistyötä.

”Se koordinaatio olis kyl mun mielestä sellanen asia, jos sitä pystyisi kehittämään, niin se hyödyttäisi kaikkia. Nyt se on vähän enemmän yksittäisten ihmisten kiinnostusten varassa, että löytää sen oman työaikansa puitteissa siihen aikaa. Näkee sen niin tärkeenä, et tekee sitä.”

”Toimijoita on vaikka kuinka paljon ja jos oikeesti haluttais tehdä yhteistyötä ja pysyä ajan tasalla, ni se vaatisi kyl sit sitä koordinaatiota ihan jatkuvasti.”

”Ei oo oikeastaan. (vastinparia kaupungin osalta) Voi olla et se vähä johtuu siit, et mä en o tärkäläinen, ni mä en tunne ketään niin ku etukäteen ja, et ei oo sitä kontaktipintaa sinne...”

Haastateltavat mainitsivat Turussa käynnissä olleen kumppanuuksien kehittämiseen kohdentuneen hankkeen. Hankkeen jälkeen haastateltavien mukaan kumppanuuksien kehitystilanne on alkanut hiipua. Haastateltavat pitävät tärkeänä kumppanuuden edistämisen vastinpareja niin kaupungin kuin järjestötoimijoiden puolille.

”Eli sen huomaa heti, et se on vaikeampaa. Ja sitten niin kun kaupungin puolella, niin ei siellä oo niinku henkilöä, joka olisi se vastapuoli siihen koordinaatioon. Eli kyl mä näkisin, et ihannetilanne olisi se, et sekä että kaupungin puolella, että sitten järjestöpuolella olisi koordinaatioon nimetyt henkilöt”

”Se aikasempi, just se kumppanuussopimus, ni sillon me luettii sitä läpi ja saatii omat näkökantamme siihen ja me neuvoteltii niistä ja me päästii kompromissiin. Nyt se on jostai syyst tullu tälläseks, et se on muokattu johonki (Tilayhteistyösopimus). Emmä tiedä kenelt siit on sit kysytty, ei meilt ainakaan mitään.”

Koordinaatio koettiin merkittävänä tehtävän kumppanuuden ja yhteistyön toteutumisessa. Tehtävän yhteistyön ja kumppanuuden osalta vastinpareja toivottiin niin kaupungin kuin järjestötoimijankin puolelle. Selkeys ja pysyvyys vastuuhenkilöiden ja tahojen osalta koetaan edistävän yhteistyötä.

”Varmaa yks on semmonen, et kaupunki on byrokraattinen ja siel ei aina tiedä keneen siel kuuluis ottaa yhteyttä, eikä tiedä kuinka siel voi toimii...”

”Mut vois ajatella, et oikeesti ei ole niin ku aikaa ja resursseja, ja sit ne ihmiset kenen kanssa päästään kontaktiin, ni niil ei oo mitään valtaa sanoo mitään mihinkään. Niidenkin täytyy varmistaa aina ylemmältä taholta viimeistä sanaa.”

Kumppanuuden kehityksen haasteena saattaa olla joidenkin asioiden ja työtehtävien määrittäminen tietyille henkilöille, jolloin vaarana on henkilöityminen. Haastateltavat kokevat henkilöitymisen olevan mahdollista myös Turun kaupungin kokoisessa organisaatiossa. Henkilöitymisen vaaran lisäksi uhka yhteistyön kehittymiselle ja kululle ovat työelämässä tapahtuvat henkilöstövaihdokset tai kaupungin työntekijöiden väliset sisäiset ristiriidat, jotka vaikuttavat tiedonkulkuun. Tällä hetkellä kumppanuudesta vastaavat henkilöt ovat usein itse aihealueesta kiinnostuneita, jolloin rakentunut yhteistyön jatkuvuus on työntekijävaihdoksen myötä uhkana vaarantua.

”Et se vaihtuvuus on vähä semmost ja se epäselvyys, et ei nyt tiä ketä se nyt oli, ja toi oli nyt, ja sit oliki tää, ja muuta. Mä ymmärrän et ne resurssit on, ja ei varmaa prioriteetti ykkönen, ku on varmaa kaikkee muuta.”

”Siis kyl mä haluaisin, et se olis enemmän koordinoitua. Koska nyt se on niinku aktiivisten yksittäisten, aiheesta kiinnostuneiden ihmisten vastuulla. Ja ne yksittäiset ihmiset saattaa vaihtaa työpaikkaa tai jäädä eläkkeelle tai muuta. Et sit se on aina surullista, ku se yksi hyvä tyyppi poistuu tehtävistä, niin saattaa olla, et se yhteistyö kärsii siitä aika paljon.”

Haastateltavat nostavat esiin koordinaation puutteen sekä toimivien verkostojen puutteen haasteeksi etenkin pienien järjestötoimijoiden osalta. Haastatteluun osallistuneet järjestöt ovat verrattain suuria järjestöjä, joilla on jo olemassa olevat verkostot ja vakiintuneet toimintatavat. Haastateltavat kuitenkin ilmaisevat huolensa pienten järjestötoimijoiden puolesta saada oma ääni ja ammattitaito kuuluviin. Selkeät vastuutahot ja yhteyshenkilöt ovat tärkeässä roolissa yhteistyön alkometreillä.

”Et jos mun pitäis nyt määritellä kuka on Turun kaupungin järjestö- ja vapaaehtoiskoordinaattori, joka tuntis sen kentän sillee laajasti, ni emmä kyl ihan varma oo tiedänk mä. Et se voi olla, et mä en vaan niinku miellä sitä.”

”Huolestuttaa pienten järjestöjen asema. Meillä isommilla on tekijät hakemuksille ja hyvät verkostot. Pieniä ja uusia pitäisi enemmän tukea hakemusten teossa ja muussa, jotta pääsisivät eteenpäin. Vähän on nyt muodostunut kaksi kuppikuntaa: isot ja paljon rahoitusta saavat ja pienet, jotka ovat hyvin ruohonjuuressa, mutta eivät saa toimintaansa eteenpäin. Heidän kokemuksensa yhteistyöstä voi olla toinen, kuin meillä isoilla.

Kaikki haastateltavat toivovat kaupungin osalta kunnan puolelta järjestötoimintaa koordinoivaa työntekijää. Järjestötoiminnan koordinaattorin työnkuvan osalta haastateltavat toivovat kokonaisuuden hallintaa sekä koordinaattorin mahdollisuutta toimia tiiviissä yhteistyössä päättävän tahon kanssa. Koordinaattorin toivotaan olevan kohdennettu erityisesti kunnan ja järjestöjen välisen yhteistyön rakenteisiin, ei niinkään asiakastyön tasolle.

”Se olis meidän järjestöjen yhteisesti niinku käytettävissä, hänel vois tuoda esiin niitä ideoita ja hän selvittäis niit päällekkäisyyksiä ja semmost.”

”Mä en näe, et se koordinaattori sitten olisi se henkilö, jolle kaupunkilaiset itse ottaisivat yhteyttä, että mikä olisi tämä oikea järjestö minulle. Mä en näe häntä niinkun tälläisenä palveluohjaajana, vaan et hän olis nimenomaan siellä ylemmällä tasolla.”

Haastateltavien mukaan kaupungin suunnalta luo selkeyttä, mikäli olisi määriteltynä tahot, joihin järjestötoimijat ovat yhteydessä ja joiden tehtävä on kaupungin sisäisesti selvittää mahdolliset toimialojen päällekkäisyydet tai mielipiteet. Lisäksi tarvetta koetaan selkeyttämään kaupungin sisäistä viestintää.

”Se koordinaattori, joka kaupungin puolellaki vastaisi niistä järjestöasioita, et voisko hän olla esimerkiksi sellainen jolla olisi suora linja ylemmälle tasolle, kun tulee tarve esille, niin olisi tavallaan se viestin viejä siellä.”

”Et se Hyvintointitoimialan ja Vapaa-aikatoimialan välinen vuoropuhelu. Ja varsinki sit tulevaisuudes jos nää maakuntaudistukset ja muuta tulee, ni kyl sitä täytyis kehittää, et järjestöjen toimintaedellytykset säilyis.”

Järjestökoordinaattorilla toivottaisiin olevan vahva tuntemus järjestökentästä. Yhdelle henkilölle koko elinkaaren järjestöyhteistyö koetaan mahdottomaksi kentäksi, jolloin esimerkiksi ikäryhmittäisillä vastuualueilla osaamisen, tiedon ja taidon saisi selkeämmin koottua. Koordinaattori toimisi kaupungin vastinparina järjestöjen suuntaan ja vastaisi kumppanuuksien ja yhteistyön toteutumisesta ja kehittämisestä. Haastateltavat ymmärtävät rajalliset resurssit, mutta näkevät kumppanuuden ja yhteistyön vielä toistaiseksi hyödyntämättömänä voimavarana, jossa on vielä lisää mahdollisuuksia kaupungin ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

”Jos on vain yksi henkilö, jonka pitäisi tuntea sekä järjestöpuoli että kaupungin kaikki toimialat ja muut, niin ei sellasta ihmistä olekaan.”

”Esimerkiksi järjestökenttä ikäihmisten kohdal. Sitä mä en sit tiedä tulisko sen koordinaattorin olla ikäryhmittäin vai tulisko sen olla kaikkeen. Se olis aika laaja työnkuva.”

Järjestöedustajat ilmaisivat erityisesti huolensa pienten ja uusien järjestöjen osalta, joilla ei ole vielä olemassa olevaa verkostoa Turun sisällä, mutta tarjoavat kuitenkin mielekästä toimintaa turkulaisille. Pienten järjestöjen toiminnan tietoon saattaminen sekä yhteiseen toimintaan ja kehittämiseen mukaan saaminen on tällä hetkellä haaste. Haastateltavat painottavatkin järjestöjen oman aktiivisen roolin tärkeyttä. Tiedottamisen menetelmiä ja kanavia koetaan olevan tarve kehittää ajantasaisen tiedon saamiseksi. Järjestötoiminnan koordinaattorin työtehtävien nähtäisi lisäävän selkeyttä yhteydenottoihin, kun tiedossa työntekijä, ja tarvittaessa hänen sijaisensa, järjestöyhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä.

”Sit sellanen avoin tiedon kulku ja et olis semmonen keneen ottaa yhteyttä ja olla avoimia hyvis ja huonois asioissa. Ni kyl mun mielest sellaset on se pohja yhteistyölle. Ja sit tietysti selkeet avustuspolitiikat ja selkeet ohjeistukset, et mitä nyt tuetaan ja niin. Ni kyl se selkeesti auttaa sitä toimimaan.”

Järjestöjen hakiessa erilaisia rahoituksia kaupunki voi myöntää puoltolausunnon haettavalle toiminnalle. Järjestötoimijat toivovat haku tai suunnitteluvaiheessa oleville hankkeille ja kehittämistyölle olisi mahdollista saada parempaa vuoropuhelua kehitettävän toiminnan tueksi. Tällä hetkellä asiointi kaupungin edustajien kanssa toteutuu pääasiallisesti sähköisesti ilman yhteisiä tapaamisia. Lisäksi järjestöedustajat

toivoivat toteutuvasta yhteistyöstä tasaisin väliajoin palautetta, joka tällä hetkellä ei kaupungin puolelta toteudu.

”Se on selkee millon pyydetää näit kaupungin puoltolausuntoja ja kumppanuusjuttuja, mut se on vähän semmonen, et mä en oikee tiiä, niis pitäis olla varmaa joku tapaamisjuttu. Pitäis varmaa olla, et ”sovi meidän kanssamme tapaaminen”, niin keskustellaan tästä puoltolausunnosta. Et sitku niitä sähköpostilla toimitetaan ja pyydetään puoltolausunto, ni siin voi se ydin hukkaa ja se on vähän raskasta.”

”Ni siinä ku olis sellasta työpöydän sisältöä mihin nojata, ni se kulkis eteenpäin. Ettei se menis niin vaa, et ”hyvin on menny ja tavataan vuoden päästä”. Vaan et siin ois tämmönen kumppanuuden välipalaute, sillä mä uskon, et se olis palaute millä mahdollistettaisi se, että se päätös valuu suoritustasolle, ettei se jää vain ylätason keskusteluksi, jota sitäkin tarvitaan.”

Järjestökentältä nousee esiin vahva halu reagoida ja ratkaista tällä hetkellä ilmeneviä ongelmia ikäihmisten palveluissa. Päätöksenteon osalta toivotaan lisää avoimuutta sekä strategioiden määrittelyä tarkemmaksi konkretiaksi. Avoimuuden ja vuoropuhelun koetaan myös täydentävän toimintamuotoja entistä paremmin. Yksi haastateltavasta kokee kaupungin ajattelevan osaltaan järjestötoimijat tällä hetkellä kilpailijana.

”Nyt täytyy olla koko ajan varpaisilla ja haistella, et mitä tapahtuu ja lukea rivien välistä, jos me halutaa olla viel viiden vuoden päästä tekemisissä ja olemassa, ni meidän täytyy rivien välistä arvuutella mitä me ruvetaan tekemään. ”

”Nii, et must nyt tavallaa tuntuu silt, et kaupunki tuntee meijät jollai tapaa kilpailijana, ja eihän tarkoitus ole kilpailla kaupungin kanssa vaan täydentää kaupungin toimintoja. Meil sopii se rooli, et jos kaupunki haluaa tehdä jotakin, niin he voi tehdä sen asian. Kunhan me vaan tiedetään mitä he tekee ja mihin meitä tarvitaan, et mikä on se aukko täydennettäväksi.”

Järjestöedustajat toivovat tarvittaessa kaupungilta myös suoria toiveita ikäihmisten tarpeisiin vastaamiseksi. Järjestöissä koetaan olevan mahdollisuuksia, valmiuksia sekä ammattitaitoa tehdä enemmän ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

”Turun kaupunki on tehnyt aiemminkin sitä, että he ovat luopuneet toiminnoista, jotka eivät ole lakisääteisiä toimintoja. Ja sit järjestötoimija on tullut sit sitä toteuttamaan. Ni tietty tällstä voisi olla enemmän vielä.”

”Mut sit kun ne ei oo lakisääteisiä palveluja, et se perinteisesti katsotaan, et se kuuluukin jo kansalaisjärjestöille, ni kaupunki vois kysyä paljon enemmän mitä me voitais tehdä ja tuoda esiin.”

Järjestöjen roolin koetaan tulosten perusteella olevan vahvistumassa ikääntyneiden osuuden kasvaessa tulevaisuudessa. Kasvavat asiakasmäärät ja rajalliset resurssit ovat jo nykyhetkeä. Järjestöedustajat kokevat järjestöillä olevan toimintamalleja ja innovaatioita ennaltaehkäisevään työhön, joita ei toistaiseksi Turussakaan ole vielä hyödynnetty. Yleishyödyllisen järjestökentän koetaan kykenevän muotoutumaan ympäröivän yhteiskunnan muutosten mukaisesti tulevaisuudessakin.

”Ja mä ajattelen, et aina vaa, et kaupungin henkilöstö on kuormittunut ja niil on liikaa tehtäviä. Ni miks ne ottaa tälläsi tehtäviä, mitkä voidaan tuottaa tämmöisen vapaaehtoistoiminnan kautta, jossa on jo rakenteet olemassa.”

”Yhteiskunta muuttuu, asiakkaiden tarpeet tulee muuttumaan. Ja jos ikäihmisiä miettii, ni he tulevat muuttumaan tosi paljon iha tulevina vuosina, ja silloin tarvitaan yhä enemmän järjestötoimijoita siinä muutoksessa.”

Tällä hetkellä laajaa yhteistyötä ikäihmisten yksinäisyyden teeman ympärillä ei ole olemassa. Ikäihmisten yksinäisyydestä koetaan paljon keskusteltavan laajalti yleisellä tasolla, mutta varsinaista yhteistä pohdintaa palveluiden ja toimijoiden osalta ei ole toistaiseksi käyty rakennetasolla. Tarvetta yhteiselle pohdinnalle kuitenkin koetaan olevan. Yksinäisyys on ollut esillä pienemmissä työryhmissä tai yksittäisten toimintojen teemana, mutta laajempi yhteinen keskustelu puuttuu.

”Et se yksinäisyys ilmiönä, niin ni kaikki puhuu siitä, hyvinki paljon, ja useimmat työskentelee sen parissa, mutta sit se, että nyt oikein lähdin

mieltämään, että onko siihen esimerkiksi Turussakaan kertaakaan järjestetty minkäänlaista niin kun tilaisuutta, missä olisi yhdessä pohdittu mitä tälle asialle voitaisi tehdä, niin enpä muista. Kaikki puhuu siitä, ja kaikki tekee sen kanssa töitä, ja ohjataan kyllä niin ku eri palveluiden piiriin, mutta ei siitä mun mielestä ole koskaan niin ku oikeesti istuttu alas ja mietitty mitä tälle tehdään.”

”Melkein kaikissa seminaareissa yksinäisyyttä vähintään sivutaan, mutta se, että se olis niinku asiantuntijuuden ympärille rakennettua... Mun mielestä sellaista ei ole ollut.”

Työ ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi ei nähdä koostuvan vain yksittäisistä tilaisuuksista, vaan työ nähdään pidempikestoisen prosessina, johon osallistuisivat kaikki ikäihmisten parissa työskentelevät tahot, vapaaehtoiset, ikäihmiset sekä omaiset. Tärkeä rooli nostetaan myös yksinäisyyttä kohdanneiden kuulemiselle kokemusasiantuntijoina. Pidempikestoinen yhteistyö nähdään lähentävän toimijoita, jolloin yhteinen toiminta mahdollistuu entistä paremmin. Sektorit ja toimialat ylittävä kehittäminen vaatii laadukasta koordinaatiota, jonka nähdään toteutuvan parhaalla mahdollisella tavalla kaupungin toimesta. Näin kokonaisuus säilyisi kaupungin hallinnassa.

”Mä näkisin, et siihen ei riitä vain yksi tilaisuus, vaan että se olisi pidempi aikainen prosessi. Ja siinä, että voisi sitten olla sitä kokeilukulttuuria myöskin kaupungilta, että ei mennä sen byrokratian mukaan, vaan sitten kun tulisi ratkaisuja niin niitä lähdetäisi kokeilemaan.”

”Ei mitään luentotyyppejä tilaisuuksia. Yksinäisyydestä on puhuttu luennoilla ihan riittävästi. Vaan sellasia, et saadaan myöskin niitä ratkaisuja oikeilta ihmisiltä. Ja mä itse ajattelen, et ku se olis pidempään esillä, ni se saattais rohkaista myöskin yksinäisiä ihmisiä hakemaan ratkaisuja siihen omaan yksinäisyyteen. Se palvelis myöskin sitä kautta.”

5.2 Monialaisen viestinnän merkitys kumppanuuden onnistumisessa

Viestintä järjestöjen ja Turun kaupungin välillä koettiin kaikkien haastateltavien osalta tärkeänä. Viestinnän osalta oli havaittavissa kolmenlaista viestintää, joka toteutuu kolmenlaisena: 1) järjestöjen ja kunnan välillä tapahtuva viestintä, 2) järjestöjen

keskinäinen viestintä sekä 3) kaupungin sisäinen viestintä. Viestintä ymmärrettiin laajana määritelmänä, joka pitää sisällään tiedottamisen lisäksi myös esimerkiksi yhteistä toimintaa ja tilaisuuksia. Turun kaupungin suunnalta tulevan viestinnän lisäksi tärkeäksi koettiin järjestöjen oma aktiivisuus tuoda omaa toimintaa ja asiantuntemusta esiin. Yksi haastateltava kuvaa, että järjestöjen yhteydenottoihin kaupungin edustajien osalta on vaikea saada vastauksia.

”Ja sit, jos meit pyydetää puhumaan tai jonneki, ni pyritään aina menemään, ja mennää maksutta sen takia, et ollaan yleishyödyllinen yhdistys ja se on meidän tehtävä. Ja sit yritetään aktiivisesti kaikis verkostois tuoda sitä ääntä kuuluviin ja ottaa myös muita huomioon.”

”Varmaa yks on semmonen, et kaupunki on byrokraattinen, ja siel ei aina tiedä keneen siel kuuluis ottaa yhteyttä, eikä tiedä kuinka siel voi toimii... Mut sit ne ihmiset kenen kanssa päästään kontaktiin, ni niil ei oo mitään valtaa sanoo mitään mihinkään.”

Haastateltujen järjestötoimijoiden asiantuntijoiden osalta Turun kaupungin toimialarakenteet koettiin pirstaleisiksi ja siiloutuneiksi. Järjestötoimijat toimivat ennaltaehkäisevällä työotteella yhteistyössä esimerkiksi Turun kaupungin hyvinvointitoimialan, vapaa-aikatoimialan, sivistystoimialan kuin kaupungin konsernihallinnonkin kanssa. Järjestötoimijoilla on kokemusta kaupungin sisäisen viestinnän puutteesta, joka ajoittain on aiheuttanut hämmennystä. Viestiminen toimialojen kesken on heikkoa, eikä aina järjestöjen yhteydenottoihin kaupungin edustajien osalta saada vastauksia. Lisäksi vastuun koetaan jakautuvan liian laajalle kaupungin toimialarakenteen vuoksi. Järjestötoimijat osaltaan myös kokevat edistäneen Turun kaupungin sisäistä tietämystä toimialojen sisällöistä ja toiminnoista. Järjestötoimijalla voi olla monia yhteyshenkilöitä kaupungin sisällä eri toimialoilla, jotka eivätkä kaupungin sisällä keskustele keskenään.

”Ja heti ensimmäisessä tilaisuudessa kävi selväksi, et eihän siellä eri toimialojen kesken tunneta toisiaan ja toistensa tekemistä ollenkaan. Eikä tunneta edes hyvinvointitoimialalla. Siellä tehdään paljon päällekkäisyyttä, tai sitten ei osata hyödyntää sitä osaamista ja palveluja joita siellä jo on.”

”Et see mitä me sitten sosiaali- ja terveystuolien kanssa sovitaan, ni sitten yks kaks tuol laajemmin onki joku kehittämishanke meneillään kaupungilla, joka tekee vähän saman tyyppistä työtä. Mut et miten nivoo nää kaikki yhteen, ni se on varmaa hankalaa isossa kaupungissa.”

”Siit tulee outo olo, jos kaupungin sisäl ei tieto kulje. Tai jos siel on jotai sisäistä kissanhännän vetoa. Siinäki on niitä samoja resursseja ja epävarmuutta, ni ne sit vaikeuttavatkin.”

Tärkeäksi kumppanuutta ja yhteistyötä edistäväksi tekijäksi koettiin hyvä viestintä ja tiedottaminen. Haastateltavat kokivat tärkeäksi laajan tiedon tämän hetken ikäihmisten palveluiden nykyhetken kokonaisuudesta, sekä tietoa tulevaisuuden suunnitelmista ja tavoitteista. Tulevaisuuden suunnittelun osalta pidettiin tärkeänä selkeää tietoa tulevaisuuden tavoitteista ja painopisteistä, jolloin myös järjestöt kykenevät muokkaamaan toimintaansa tukemaan kaupungin palveluja ja täydentämään ilmeneviä aukkoja tai tarpeita omilla toiminnoillaan.

”Kaupungin puolelta olisi joku henkilö, jonka tehtävä olisi kertoa järjestöjen suuntaan taas sit niistä, ei välttämättä edes tietyille järjestöille, vaan myös yleisesti, et tälläisiä teemoja on tarkoitus lähteä kehittämään, ja sitä kautta sit löytyis niitä asiantuntijoita.”

”Yhteiset tapaamiset ja sellanen positiivinen ja arvostava asenne, ja myöskin ymmärrys, ettei rupee syyttämään, vaan täytyy ymmärtää se toisten realiteetit.”

Järjestöjen omasta toiminnasta tiedottaminen nousi tärkeänä käytännön tason toimintana esiin. Laaja tieto järjestötoimijoista koettiin erityisen tärkeänä etenkin asiakastyötasolla, mutta myös oman järjestötoiminnan kehittämisessä. Haastateltava korostivat järjestöjen omaa roolia aktiivisuudessaan kertoa omasta toiminnastaan. Kukaan ei tule etenkään uutta toimintaa kotoa hakemaan. Kasvokkain tapahtuva toimintojen esittely sekä keskustelu koettiin tärkeäksi, joka edistää asiakastason yhteistyötä ja keskinäisen luottamuksen syntyä.

”Ja sit jos meit pyydetää puhumaan tai jonneki ni pyritään aina menemään ja mennää maksutta sen takia et ollaan yleishyödyllinen yhdistys ja se on meidän tehtävä.”

”Me järjestetään kaupungin ihan yksittäisille työntekijöille niin ku yhteisiä tilaisuuksia, joissa muutama järjestö pääsee kertomaan lyhyesti toiminnastaan.”

Järjestökentän koetaan edelleen olevan hieman tuntematon yleisemmällä tasolla, eikä järjestöjen vahvuuksia vielä hyödynnetä parhaalla mahdollisella tavalla. Tietämisen lisäämisen koetaan parantuvat tiedottamisen ja yhteisten kokemusten kautta.

”Must tuntuu, et järjestötyö on tosi vierasta monelle. Olen itse toiminut terveydenhuollos töis aikasempaa, ja sillo ku tulin tänne järjestömaailmaan, ni en tienny täst yhtään mitään ja yhtäkään asiakasta en olis ohjannut järjestöjen piiriin.”

”Olis varmaa se, et nähtäis kasvot, kuultais mitä ne tekee, et tiedettäis paremmin.”

5.3 Asenteet, arvostus ja avoimuus kumppanuuden pohjana

Tasavertaisuus, osapuolten asiantuntijuuden arvostaminen, luottamus sekä positiivisen asenne koettiin haastateltavien mukaan toimivan kumppanuuden pohjana. Arvostuksen järjestötoimijoiden työtä kohtaan koetaan lisääntyneen viime vuosina. Asiakastyön ja yhteiskehittämisen pohjalta syntyneet yhteiset kokemukset ja onnistumiset lisäävät luottamusta ja lähentävät eri sektorien toimijoita. Yleisen ajatusmaailman koetaan muuttuneen yhä enemmän suuntaan, jossa järjestöjen tekemää työtä myönnetään tarvittavan, ja että kaikilla toimijoilla on oma asemansa ja tehtävänsä ikäihmisten hyvinvoinnin edistämässä.

Yhteistyö kaupungin kanssa koetaan pääosin tasavertaiseksi ja molempien osapuolten asiantuntemusta arvostavaksi sekä järjestöjen perustoimintaa kunnioittavaksi erityisesti asiakastyön tasolla. Kaupungin rooli järjestöjen rahoittajana tunnustetaan, mutta sen ei koeta vaikuttavan järjestöjen toimintaan tai päätöksentekoon. Yksi haastateltavista kokee kuitenkin yhteistyön kaupungin suunnalta sanelevaksi.

”Et ne missä sitten tietysti on, niin onhan sitten kaupunki sitten monelle järjestölle rahoittaja, ja antaa tiloja käyttöön, et siinähan se tavallaan se valta-asetelma, mut niinku käytönnön tasolla, ni ei se siellä näy.”

”Tosiaa, siis perustyöntekijöiden taholta siel on sitä arvostusta ja yhteistyökykyä. Mut mä en oikeen, en tiedä kuinka kuormittuneita, ja niil on sit taas monta muuta asiaa sit siel päättäjätaholla. Se tuntuu silt, et ei oo sellasta arvostusta, mut mää en voi tietää mitä sen on.”

”Kyl se mun mielest aika paljon on sellast sanelevaa, eikä ne paljon kysele. Eli ei mitään neuvotteluja, etukäteisinfoo tai siis ei mitää kontaktia. Et kylhän se on aika lailla mun mielest sellast ohjailuu on.”

Haastateltavat kokivat molemminpuolisen arvostuksen olevan tärkeä pohja toteutuvalle kunta-järjestö -yhteistyölle. Arvostuksen koettiin viime vuosina kasvaneen kolmannella sektorilla tehtävää työtä kohtaan. Kolmannen sektorin toimijoiden yleistä arvostusta kuntatyöntekijöiden osalta edistäviä tekijöitä ovat muun muassa toisen asiantuntijuuden ja ammatillisuuden tunnustaminen. Edellä mainittu toteutuu esimerkiksi asiakastyössä ja yhteiskehittämisessä, jossa huomioidaan esimerkiksi järjestöjen erityisosaaminen. Ajoittaisia aliarvostamisen kokemuksia kohdataan lähinnä yksittäisten työntekijöiden tahoilta.

”Molempia tarvitaan, ja varmaan se myöskin, niinkun se arvostus järjestöjen tekemään työhön lisääntyy koko ajan, koska se on ymmärretty et ne resurssit ovat rajalliset, eli se on tuonut positiivisuutta siihen.”

”No kyl mun mielest se sellanen toisten työn ja sen sektorin arvostus, ni kyl must sellanen asenne ja ihmisyyys ja yhteinen tavoite, ja se ymmärretään et on yhteinen tavoite ja se on sellanen positiivinen, ni se on kaiken lähtökohta.”

”Joskus on puhuttu sitä et saatetaan kokea, et järjestöt vain puuhastelee, et oli sitä aliarvostusta, mut mun mielestä niin kyllä nyt tiedetään, että järjestöissä toimii ihan samat ammattilaiset kuin mitä toimii julkisellakin puolella. Mutta sitähan se ei poista, et siellä saattaa olla niitä yksittäisillä henkilöillä esimerkiksi niitä asenteita siihen et, että kun se ei ole niinku

julkista palvelua, niin onko se sitten samanlaista kuin mitä kaupungilta pystytään tarjoamaan.”

Yksi haastateltava kuvaa negatiivista kokemusta käynnistettävän yhteistyön tiimoilta, jossa järjestö hyödyntää kaupungin tiloja.

”...et mite me niinku ängetää heidän tontille? Et se ei vaa niinku kauheen hyvin toiminu esimerkiks. Et sillo mää kyl näin et nyt ei ajatella vanhuksia, vaan ihan jotain muuta.”

Hyvät kokemukset toimivat kehittyvän yhteistyön polttoaineena kaupungin ja järjestöjen välisessä yhteistyössä. Asiakastyön tasolla toteutuva yhteistyö koettiin hyväksi ja toimivaksi. Haastateltavat kuvailivatkin nykyisin hyvin sujuvan laajemman yhteistyön lähteneen yhteisistä kokemuksista ja onnistumisista, joiden pohjalta yhteistyö on lähtenyt kehittämään luottamuksen synnyttyä toimijoiden välille. Järjestöedustajat kertovat nostavansa esiin yhteiset onnistumiset, jonka koetaan tiivistävän yhteistyötä.

”Varmaa se on ollu aika semmost henkilölähtöistäkin alkuun, et on saatu joku semmonen luottamuksellinen suhde ja sitä kautta kuultu ja saatu vietyä viestiä. Ja sitä kautta on tullu se, et on kutsuttu työryhmiin ja foorumeihin et mis oikeesti tehdää niit päätöksii ja muuta.”

”Sit ku kumminki kaupunginki hyvinvointipuoli ja kotihoito ja noi monet saa aika paljon sellast turhaaki lokaa niskaan. Ni sit jos meil on joku hyväki juttu, ni kyl me koitetaa aina et se on meidän kaikkien yhteinen hyvä. Se positiivinen medianäkyvyys, ni semmost on liian vähä.”

Sähköisen avustusjärjestelmän koettiin edistäneen tasa-arvoa järjestötoimijoiden kesken sekä selkeyttäneen avustushakuja. Avustushaut sekä kaupungin puoltolausuntojen käytännöt koettiin toimiviksi, mutta etäisiksi, joihin toivottiin lisää vuoropuhelua ja palautetta toteutuneesta yhteistyöstä.

”Et jollai tavalla sellainen, ettei vaan uusita sopimusta, vaan katottais missä on onnistuttu, mitä toiveita on molemmin puolin. Sellainen keskusteleva chekkaus, et kaikki sujuu.”

”Tuli ne Kultaohjelmat, ni sielt voi laittaa. Ni oon kokenut sen niitten alkukankeuksien jälkee sen hyvänä, et on selkeesti. Et ei haeta sitä sun tätä vaan on se kokonaisuus. Ni olen siitä pitänyt.

”Ja vaik heil sit tää hieno järjestelmä, avustusjärjestelmä, mikä on mun mielestä hyvä, et kaikki menee samasta eikä kenenkään tuttuuden kautta. Tai ehkä se menee silti viel jonkun tuttuuden kautta, en tiedä.”

Järjestöedustajat kokevat kumppanuuden ja yhteistyön Turussa kehittyneen yhä enemmän ajattelumaailmaan, jossa mielletään, että kaikkia toimijoita tarvitaan ja kaikilla toimijoilla on oma asemansa ja tehtävänsä. Järjestöissä pohditaan aktiivisesti omaa roolia ja asemaa osana Turun kaupungin ikäihmisten palveluja. Pällekkäisyyksiä vältetään, toimintaa ja uusia rahoituskohteita määritellään tarpeen tai havaittujen palvelujärjestelmän ongelmakohtien mukaan.

”Ja sit järjestelmän selkeydestä, mitä avustetaan ja miten haetaan, ja mikä rooli on palveluohjauksel, ja mikä rooli on järjestöillä, ja mikä neuvonnalla. Ihan tälläset selkeet pelisäännöt ja niitten avaaminen. Se selkeys on tärkeä, ku jos yks tekee tätä ja toinen tota, ni se ei oo oikeen hyvä.”

”Nii, ja vaik ne onki ollu semmosii, ni silti siin on tullut sitä keskustelua et mikä on niinku kaupungin rooli ja mikä on on järjestöjen rooli. Ja mitä ne järjestöt oikeastaan on. Mä uskon, et monikaa kaupungin päättäjä ei oo myöskää pystynyt hahmottamaa kui paljon on olemassa järjestöjä, ja mitä ne tekee, ja ketä siel on sit töissä.”

”No se on varmaa tää viestintä ja tiedottaminen yhteistyössä. Ja sit sillai pitemmäs juoksus vois ajatella sitä et, tietyst iso kaupunki ja paljon toimijoita, mut et joku sellanen kokooma mitä tääl on ja kenen kannattaa mitäki tehdä.”

Haastateltavat nostavat ikäihmisten palveluiden toimintaympäristöissä tapahtuneista muutoksista muun muassa ikääntyneen väestönsä määrällisen kasvamisen sekä digitalisaation. Lisäksi myös järjestösektorilla havaitaan konkretiassa yhä pidempään omassa kodissa asuvat ja hoitoa ja huolenpitoa saavat ikääntyneet. Järjestöt kokevat

omaksi roolikseen olla ikäihmisten äänenkantajana palvelujärjestelmän epäkohtien ja palveluvajeiden havainnoinnin ja raportoinnin niin kaupungin kuin järjestökentän suuntaan.

”Tarve sille, että on järjestöjen järjestämää niin ku matalan kynnyksen maksutonta toimintaa ja hyvin erityyppistä, niin kylhän sille tarve on lisääntynyt koko ajan ja lisääntyy varmaan tulevaisuudessakin. Eli kaupunki ei mun käsitykseni mukaan millään pysty yksin vastaamaan niihin kaikkiin.”

5.4 Yhteinen kehittäminen vahvistaa luottamusta ja edistävää yhteisten ratkaisujen löytymistä

Haastateltavat kokivat verkostot tärkeinä rakenteina, jossa yhteinen kehittäminen toteutuu. Kehittämistoiminnan osalta tärkeiksi koettiin erityisesti kasvokkain toteutuneet tapahtumat ja tilaisuudet, joissa kehitystyön suunnittelun koettiin tapahtuneen parhaiten. Järjestötoimijat kokevat, että järjestökentällä olisi osaamista ja resursseja tehdä enemmänkin ikäihmisten yksinäisyyden ehkäisemiseksi Turun kaupungissa. Sote-uudistusvalmistelun koetaan sekä hajauttaneen että yhdistäneen järjestökenttää. Lisäksi sote-uudistusvalmistelu on lisännyt järjestöjen yhteistyötä muun muassa liikunta- ja kulttuuripalveluiden kanssa.

Haastateltavat kokivat Turun kaupungin kanssa tehdyn yhteistyön yleisellä tasolla pääosin positiivisena, joskin kaikki haastateltavat näkivät myös kehittämistarpeita. Yksi haastateltava koki kumppanuuden muuttuneen selkeästi huonompaan suuntaan viime vuosina. Muihin kuntiin verrattuna Turun tilanne koettiin hyvänä.

”No miel hyviä kokemuksia ja ne on vuosi vuodelta parantunut.”

”Sekavia... Sillon alkuun oli, et tehtiin kumppanuussopimuksia ja viime vuonna ne yhtäkkiä katos ja sanottii, et ei tälläsii olekkaan ja tota sit se muuttu, et se on Tilayhteistyösopimus.”

”Monessa valtakunnallisessa seminaarissa yms. on saatu palautetta, että Turun kaupunki tukee järjestöjä paljon. Missään muualla ei ole ollut kaupungin maksamaa työntekijää hankkeessa ja myös avustusten määrää

ja taloudellista yhteistyötä sekä kumppanuussopimuksia on ihmetelty. Eli valtakunnan tasolla tilanne on varmaankin aika hyvä.”

Haastateltavat kokivat pääosin hyvin päässeen vaikuttamaan ikäihmisten ennaltaehkäisevien ja yksinäisyyttä vähentävien palveluiden kehittämiseen ja saaneen oman äänensä ja asiantuntemuksensa kuuluviin. Kehittämistyötä tehdään esimerkiksi erilaisissa teemakohtaisissa työryhmissä, jotka koostuvat eri sektoreiden edustajista. Yksi haastateltavista koki kuitenkin oman järjestönsä päässeen heikosti tuomaan omaa ääntä kuuluviin.

Vaikka yhteistyötä tehdään ni siin olis edellenki varaa kehittää sitä. Toisaalta sen ymmärtää, toimijoita on niin paljon, että yksittäinen työntekijä ei voi millään tietääkkään kaikesta kaikkea. Mut se on kyllä siis parantunut. Et kyl mä näkisin, et niinku enenevässä määrin osataan hyödyntää sitä moninaisuutta mitä on, mutta toivoisin, et sitä tehtäisi vieläki tehokkaammin.

”Et et jos mä ajattelen koko palveluverkkoa, ni se ei oo pelkästään kaupunki vaan se on myös järjestöpuoli, ni kyl meil on ollut mahdollisuus tuoda se oma näkökulmamme ja se on huomioitu.”

”Me voidaan tehdä sitä mitä me pystytää, niinku et, sil konkreettisel tekemisel me pystytää vaikuttamaa. ... Kyl se useinmiten on sillai, et kyl me kaikkii yhteydenottoi tehdään sinne, mut ei mitään vastausta saada.”

Verkostot ja yhteinen kehittäminen koettiin rakennetason kumppanuutta ja yhteistyötä edistäväksi tekijöiksi. Toiminta verkostoissa, sekä verkostojen henkilöiden tunteminen, edesauttoivat hyvän yhteistyön syntymistä ja toetutumista. ”Tuttuus” oli tärkeä yhteistyötä kuvaava sana, jolla kuvattiin tilanteita, joissa tietyn ongelman suhteen osataan olla suoraan oikeaan tahoon tai henkilöön yhteydessä. Haastateltavat kokivat järjestöjen välillä toteutuvan verkostotyön hyväksi ja sujuvaksi, mutta vastinpari kumppanuuteen ja rakennetason yhteistyöhön koettiin kaupungin osalta puuttuvan.

”Se että tuntee toimijoita. Se että tuntee niinku, jos kaupunkiki mieltii toimijoita ja kumppaneita, ni on nähnyt kasvot ja tietää vähän mitä siellä ajatellaan ja tunnetaan sitä toimintaa ja sisältöjä kumppaneilta. Jos

ajattelee Turun kaupunkia, ni kyl väki tuntee kaupungin palvelujärjestelmää.”

”Sit semmonen on tärkeää, et lähestyy oikeita ihmisiä, et ei välttämättä mee aina sielt ylätasolt, vaa et menee just sellaseen porukkaan, mil saattaa olla aikaa pohtia asiaa yhdessä”

Turun kaupungin kanssa tehtävästä yhteistyöstä käytettävät termit vaihtelivat. Järjestöedustajat puhuivat kumppanuudesta, yhteistyöstä, yhteiskehittämisestä. Kumppanuus- ja yhteistyö toteutuu muun muassa asiakastyön kohtaamisissa, teemakohtaisissa työryhmissä, erilaisissa tilaisuuksissa sekä järjestöjen ja kunnan välisissä keskusteluissa ja sopimuksissa.

”Meillähän on kaupungin kanssa kumppanuussopimukset, mutta kyl me enemmän puhutaan yhteistyöstä. Ja sitten mä itse puhun yhteiskehittämisestä silloin, kun lähdetään niinku miettimään niintä konkreettisia ratkaisuja, eli niitä kolmea käytetään rinnakkain.”

”Se kumppanuus on mun mielestä se oikee sana, ja mun mielestä se on se mikä sitä mun mielestä kuvaa, koska on yhteiset tavoitteet, strategiat ja kohderyhmät ja tehää oikeesti niinku yhdessä kumppaneina.”

Yhteistyö toteutuu käytännössä asiakastyön tasolla hyvin. Asiakastyön tasolla tapahtuvaa yhteistyötä kuvataan tiiviiksi, jossa on pohdittu järjestötoimijan ja kaupungin rooleja. Lisäksi eri toimialoja koetaan hyödynnettävän nykyisin entistä paremmin ikäihmisten palveluohjauksessa ja neuvonnassa.

”Hankkeessa on mukana kaupungin työntekijä, koska siin on semmonne pointti, et me ei tehdä mitään palveluohjausta eikä julkisen sektorin tehtävää.”

”Siin on menty eteenpäin, et hyödynnetää taiteen ja liikunnan ja kulttuurin keinoja. Ja sit löytyy järjestöjen toimintaa, ni siinä varmasti tiedetään, mut ei se helppo potti oo, ku pitää tietää niin kauheesti.”

Haastateltavien osalta nousi esiin järjestötoimijoiden mahdollisuus tehdä nykyistä enemmän ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi. Järjestöt kokevat, että heillä olisi

tarjota asiantuntemusta sekä toimintamuotoja myös ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi. Turun kaupungin suunnalta toivottiin vuoropuhelua ja toiveita järjestöjen suuntaan, jotka kykenisivät tuottamaan esimerkiksi tarpeeseen ilmenevää ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen toimintaa. Tärkeä olisi yhteisissä foorumeissa saada pohdittua aukkoja tämän hetken palvelujärjestelmässä, joissa järjestökenttä kykenisi kaupungin lakisääteistä toimintaa tukemaan.

”Kaupunki vois kysyä paljon enemmän mitä me voitais tehdä ja tuoda esiin. Reilusti sanoa, et oisko teil mahdollisuutta, vaik hakea ulkopuolista rahoitusta asiaan mikä tunnistetaan siellä kaupungilla. Joskus on jotai sanottukin, mutta paljon enemmän voisi.”

”Et olis tilaisuuksia mis oltais kasvokkain ja oikeesti mietittäis sitä kokonaisuutta, et mis on niit aukkoja mitä järjestöt voi tehdä ja mihi kenenki kannattaa satsata. Et olis vähä sellasta avoimempaa keskustelua yleensäkin siitä et mitä se kaupunki esimerkiks ajattelee tästä kaikesta.”

Sipilän hallituksen sote-uudistusvalmistelun koetaan pääosin yhdistäneen ja edistäneen järjestökentän toimijoita ja tehtävää yhteistyötä. Erityisen tärkeäksi koetaan sote-uudistusvalmistelun saaneen järjestökentän pohtimaan omaa asemaansa palveluiden järjestämisessä. Erityisesti 113-Sotejärjestöhankkeen koetaan yhtenäistäneen järjestökenttää. Haastateltavat kuvaavat järjestöjen olevan ”kekseliäitä”, jotka muuttuvissa tilanteissa suuntautuvat tarvittaessa uusiin suuntiin ja keinoihin rahoituksen ja toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi. Avoinna olleet sote-päätökset ovat lisänneet haastateltujen järjestöjen osalta yhteistyötä ja rahoitushakua Turun kaupungin kirjasto- ja kulttuuripalveluiden kanssa.

”Ollut hyvä, saanut osapulia pohtimaan asemiaan ja yhteistä toimintaa. Sit tietysti tää sote-uudistus on se suuri kysymys siellä, että tietysti sekin toi sitä, et oli niinku pakko julkisella puolla lähteä miettimään eri tavalla ja toisaalta myöskin järjestöjen piti lähteä miettimään miten turvaamaan sitä asennetta, et varmaan aika paljonkin siihenkin liittyen sitä yhteistyötä lähdettiin eri tavalla kehittämään ja miettimään mitä se voisi olla, et mikä hyödyttää molempia.”

”Sit tietysti se avustuspolitiikka mietitytti hurjasti, et jos se menee ne hytoavustuksetki maakuntaan, ni millai niitten käy ja saadaak me sielt mitään. Mut sepä oli myös hyvä asia tavallaa, ni me yhtäkki alettii vapaa-aikatoimialan kans tekee paljon. Ja se sit meil avas taas uusia suhteita liikuntatoimeen ja ja kulttuuripuolelle.”

Vaikka valmisteilla ollut sote-uudistus toteutettiin maakunnallisesta näkökulmasta, niin haastatellut kokivat sen lisänsen myös yhteistyötä Turun kaupungin kanssa, sillä sote-uudistuksen valmisteluorganisaatio oli pitkälti koostunut Turun kaupungin työntekijöistä, jotka ovat palanneet takaisin omiin työtehtäviinsä Turun kaupungille. Osa haastatelluista nosti esiin sote-uudistusvalmistelun vaikuttaneen negatiivisesti järjestökentän keskinäisiin suhteisiin. Lisäksi maakunnan ikäihmisten sote-valmisteluun liittyneen KomPAssi-hankkeen kehittämä asiakasneuvonta.fi -sivusto koettiin tukeneen myös järjestöjen toimintaa mahdollistaen ajantasaisen tiedon löytymisen alueellisesti myös järjestötoimijoiden osalta.

”Et sit siin oli positiivinen niinku se, et meidät oli vähä niinku pakotettu lähtemään siihen isol tasol, ni sit me lähdeitti. Ni se oli toisaalta pakon edes mis sit ihminen tekee eri juttuja välillä.”

”Sitä kautta siinä tuli täysin tuntemattomiakin alueita ikään kuin mukaan. Helpompaahan se on tietää yhteiskehittämisestä täällä missä tunnetaan ihmiset ja tiedetään jo mitä palveluja on ja mitä tulisi kehittää. Toimintaympäristö on tutumpi.”

”Mun mielest siin tuli sellasii vaikeuksia. Ei niinkää julkisen, vaa niinku järjestöjen keskinäiseen niin kun. Mä ymmärrän senkin, koska sit ku taistellaa niinku samoista resursseist, elintilasta ja muusta.”

Haastattelumateriaalissa nousi vahvasti esiin erityisesti ikääntyneen näkökulma järjestötoiminnan kohteena. Kehittämistyötä toteutetaan järjestöissä asiakaslähtöisesti ja ikäihmisiä kuunnellen. Järjestöissä toimivat vapaaehtoiset sekä ikääntyneet asiakkaat nähdään voimavarana sekä olennaisena osana toimintoja kehitettäessä oman arjen asiantuntijoina. Järjestötoimijat kokevat tavoittavansa esimerkiksi erityisryhmien ikäihmisiä, joita kaupungin palvelut eivät tavoita, ja joilla olisi halua ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palveluiden suunnitteluun.

”En puhu pelkästään siis vaan järjestöjen työntekijöistä, vaan että seillä (järjestöissä) löytyy paljon niitä asiakkaita ja vapaaehtoisia, jotka olisi käytettävissä. Ja kaupungin voi olla taas hyvin vaikea itse löytää sellaisia henkilöitä.”

”Vapaaehtoiset, siel on sit laidasta laitaan ihmisiä, et he täydentää tavallaan sitä elämänrikkautta heidän osaamisellaan ja elämäkokemuksellaan mitä meil ammattilaisilla ei oo.”

”Nii ja oikeesti tehtäis ihan aitoa yhteistyötä sillai et tota et keskiössä olisi se syrjäytymisvaarassa tai yksinäisyyteen ehkä ajautuva ikääntynyt, eikä mitkään toimintaluvut tai mitkään muut.”

Haastateltavat kokevat hahmottavansa hyvin ja selkeästi oman roolin Turun kaupungin ikäihmisten palvelujärjestelmässä. Kuitenkin palvelujärjestelmäkokonaisuus on vaikea hahmottaa jo pitkäänkin järjestökentällä toimineille työntekijöille.

”Mä nään sen sillai, et me ollaan osa sitä isoa kuviota, niinku julkisen, järjestöjen ja yksityisten kanssa yhteistyössä. Sitä porukkaa on niin paljon, et jokaisella riittää siitä oma siivu. Ja sit jos me oltais niinku pois, ni sit mun mielest siit palapelit ois niinku se keskeinen pala poissa.”

Haastateltavat kokivat kasvokkain tapahtumat tilaisuudet ja tapahtumat parhaaksi tavaksi kehittää kumppanuutta ja yhteistyötä. Kuten yleisemmällä tasolla, niin myös ikäihmisten yksinäisyyteen liittyvässä työssä koetaan avoimuus, asenne ja arvotus tärkeänä työn pohjana. Teemana yksinäisyys on sektorirajat ylittävä, joten aihealue on haastava. Uusia keinoja, innovaatioita ja kokeiluja kaivataan. Lisäksi järjestöedustajat peräänkuuluttavat myös ruohonjuuritason asiakastyössä toimivia nostamaan esiin laajemmin työssään tekemiä havaintoja ikäihmisten palveluiden kehittämiseksi. Rohkeutta toivotaan ottamaan esiin suuria ja arkoja teemoja, kuten ikäihmisten yksinäisyys.

”Sehän olisi ihanteellista, että siellä olisi ihan avoimia tilaisuuksia, joihin kutsuttaisi ikäihmisiä itseään ideoimaan sitä, sit voi olla järjestöjen ja kaupungin työntekijöiden tilaisuuksia, mut niissäkin mielellään saisi olla iha oikeasti kokemusasiantuntijat mukana, että se ei vaan mene siihen

työntekijöiden väliseen. Eri tyyppisiä tilaisuuksia, mut et niin et tuotaisi ihan oikeasti sitä yksinäisyyttä esille.”

”Sit sellanen innovatiivinen, ja sellaset hullunrohkeat ideatki, ni lähetis sit kaupunkiki mukaa sellasii erilaisiiki. Mut sellast hullunrokeutta ja innostusta, ni pitää sitä mukana.”

Haastateltavat kokivat Turun kaupungin suurena toimijana ajoittain hitaaksi ja kankeaksi. Haastettavat kuvailivat järjestökenttää nopeaksi ja ketteräksi reagoimaan ilmenevään ikäihmisten tarpeeseen, jolloin kaupungin suurena toimijana koettiin hitaaksi vastinpariksi byrokraattisuuden perusteella. Kaupungilta toivottiin myös mahdollisuutta järjestötoimijoille ominaiseen kokeilukulttuuriin.

”Järjestöissä ollaan aika ketteriä ja niin ku tartutaan nopeasti aiheisiin. Ja sitte taas kaupunki on suuri organisaatio, jossa on monta tasoa, eli se että siellä nähdään se tarve, mutta ennen kun siihen tarpeeseen pystytään lähtemään reagoimaan, ni saattaa olla, et siihen kuluu pitkä aika ennen kun siihen on saatu kaikki riittävät päätökset tehtyä.”

”Enemmän sellaista kokeilukulttuuria toivoisin myöskin kaupungille, että kaiken ei tarvitse olla aina ihan viimeiseen asti mietittyä ennen kuin sitä voidaan kokeilla. Koska kokeilemalla se selviää toimiiko se vai eikö se toimi.”

Järjestöt toivovat pääsevänsä aktiivisesti mukaan tulevaisuuden kehittämistyöhön, oli vastinparina sitten kunta, maakunta tai molemmat osapuolet. Haasteen luo tulevan sote-uudistuksen mukaisen maakunnan ja kunnan välille jäävät yhdyspinnat. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat mahdollisesti siirtymässä maakunnan järjestettäväksi, mutta hyvinvointia edistävät palvelut ovat jäämässä kuntien vastuulle. Järjestökentän voidaan katsovan toimia laaja-alaisesti molemmilla sektoreilla, jolloin järjestöjen on tärkeää olla mukana yhteisneuvotteluissa etujensa turvaamiseksi osana palvelu-uudistusta.

”Mä nään, että se on järjestöille nyt hyvin tärkeää olla varmistamassa sitä omaa etua siellä niin, että ymmärretään se tulevaisuudessakin. Ja jos rahotus esimerkiksi tulee siirtymään kunnalta maakunnalle ni se on sellanen tärkeä asia.”

”Ni siit, et järjestöt kuljetetaan oikeasti mukana matkassa, kun rupee niitä päätöksiä paukkumaan. Ettei ajatella, et kyl ne järjestöt jostai rahaa saa, vaan et se tiedettäis miten rahoitus jatkossa toimii. Siinä on edelleen jatkossa epäselvyyttä.”

”Hyvää tahtoa juhlapuheissa ja lausunnoissa, että järjestöt on huomioitava. Mut sen mä tekisin, jos mulla olis taikasormi, et tiedettäis se mistä se rahoitus tulevaisuudessa tulee.”

Järjestökentän koetaan yleisellä tasolla edistävän yhteistä etua, mutta suurten toimintaympäristömuutosten osalta järjestöedustajat ovat havainneet myös oman edun tavoittelua.

”Järjestöt tekevät keskenään yhteistyötä paljon, mutta kyl sit tietyissä asioissa sit kuitenkin tulee sellasta oman edun huomioimista. Toki se on ihan normaaliakin, mutta toisinaan se saattaisi olla parempi tuoda niitä asioita yhteisenä esille.”

Tulevaisuuden suhteen toivotaan, niin yksinäisyyden ehkäisyyn, kuin yleisemmälläkin yhteistyön tasolla, aiempaa rohkeampaa ja uudenlaista toimintaa kunta-järjestö - yhteistyössä. Etenkin järjestökentän vahvuuksia ei-lakisääteisenä toimintana ovat erialiset kokeilut, joita toivottaisi yhteistyössä Turun kaupungissa lisää tulevaisuudessa. Peräänkuulutetaan rohkeutta muualla Euroopassa kehiteltyjen ja kokeiltujen innovaatioiden ja toimintamallien istuttamista myös Turun ympäristöön. Lisäksi tiiviimpää yhteistyötä toivotaan esimerkiksi hartioiden leventämiseksi laajempia rahoituksia yhteistoiminnalle haettaessa. Kumppanuuden ja yhteistyön kehittämisen nähdään vaativan satsauksia, mutta kantavan hedelmää tulevaisuudessa.

”Kaupunki voisi enemmän hakea isoja hankkeita ja esim EU-juttuja, joihin ottaisi järjestöjä mukaan. Järjestöillä ei ole mahdollisuutta monestikaan hakea isoja EU-rahoja tai muita suuria rahoituksia STEA:n lisäksi, joten tämä olisi hyvää yhteistyötä”

”Uudenlainen rohkeus tarttua niihin asioihin, ku monesti toimitaan vaan kivojen ihmisten ja kivojen vapaaehtoisten kans, ni sinne

epämukavuusalueelle ei uskalleta mennä, ku sit voi tapahtua jotakin, mut ku se mejän tarttis just tehdä.”

Yksinäisyys koetaan yhteiskunnallisena ongelmana, jonka ennaltaehkäiseminen ja lievittäminen nähdään olevan koko yhteiskunnan vastuulla. Yksinäisyys koetaan ongelmana, johon kyetään osittain puuttumaan ennaltaehkäisevillä palveluilla, joita kunnan lisäksi myös yleishyödylliset järjestöt osaltaan toetuttavat.

”Yhteiskunnallisesti, kun kysyt yksinäisyydestä, niin se on niin ku kansansairautena ja kansanterveydellisenä ongelmana alkaa olla sitä luokkaa, et se alkaa jo pistää silmään. Ollaan onnellisin kansa, mut miel on maailman yksinäisimmät vanhukset.”

”Meil on osaamista niin paljon, niin sit se lopputulos ikäihmisille on yksinäisyys. Että kuka sitä sitten uskaltais sitten tarkastella ilman, että syyllistää ketään?”

Ikäihmisten yksinäisyyden teeman osalta yhteistyötä vaikeuttava tekijä on yksinäisyyden tunnistaminen kaupungin ikäihmisten palveluissa. Yksinäisyydestä kärsiviä ikääntyneitä on paljon kaupungin palveluissa tai odottamassa palvelua, etenkin sosiaali- ja terveyspalveluiden jonoissa. Osana onnistuvaa yhteistyötä yksinäisyyden tunnistaminen ja puheeksiotto tulisikin olla vahvempi ja laajempi osa kaupungin palveluiden asiakaskohtaamisia.

”Et varmaan se on niin ku asia, mikä tulisi ottaa rohkeammin myöskin puheeksi, et ainakin jos henkilö useamman kerran käy, niin se myös otettaisi rohkeammin, et ehkä sitä vähä niin ku.”

”Siitä puhutaan paljon yksinäisyydestä, niin kysytäänkö siitä sitten loppuen lopuksi niiltä kohdattavilta ihmisiltä riittävästi.”

Työssä ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi järjestöedustajat nostavat esiin myös alueellisen työn. Haastateltavat kokevat ikäihmisten yksinäisyydestä keskusteltavan laajalla tasolla yksilöllisyys unohtaen. Järjestötoimijoille on ominaista jalkautuminen ikäihmisten arkeen ja esimerkiksi asuinalueille. Haastatellut tiedostavat resursseihin liittyvät kysymykset ja realiteetit, mutta näkevät panostuksen aluetyöhön hyödyllisenä ikäihmisten hyvinvoinnin edistämässä. Alueellisen työn tavoitteena on tavoittaa

ikäihminen omalla asuinalueellaan, joka madaltaa kynnystä osallistua esimerkiksi yhteisöllisyyttä lisäävään toimintaan, joka ennaltaehkäisee yksinäisyyttä.

”Kun puhutaan yksinäisyydestä ni sellanen iso kuva ei auta, koska se on aivan liian standartoitu, on määritelty vain keskiverto. Mut että sellanen yksilöllinen ihmisten huomioiminen ja se että jokaisen yksinäisyys on vähä erilainen, ni siihen tarvitaan pienemmät ryhmät.”

”Ni me yritetään mennä sinne mis ne ikäihmiset jo on. Et koiteta saada ikäihmissä mukaan toimintaan omalla alueella ja osallistumaan ja olemaan yhteydessä muihin asuinalueensa ikääntyneisiin, joka ehkäisisi sit myöhemmin mahdollisesti haasteita”

Työ ikäihmisten yksinäisyyden tunnistamiseksi koetaan yhteisenä, johon eri sektoritoimijoiden ja kaupungin toimialojen olisi hyvä yhdessä syventyä. Yksinäisyyttä kohdataan laajalti eri palveluissa, mutta erityisesti yksinäisyyden arvioidaan korostuvat sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaisissa. Toimintakyvyn laskiessa ikääntymisen myötä kasvattaa riskiä yksinäisyyden lisääntymiseksi. Tietoa ja menetelmiä yksinäisyyden tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen toivotaan lisää. Yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden jonoissa odottaville yksinäisyydestä kärsiville ikääntyneille on jo lähdetty yhden järjestön osalta rakentamaan. Yksinäisyydestä toivottaisiin keskusteltavan yhä enemmän etenkin sosiaali- ja terveysalan asiakas kohtaamisissa. Puheeksi ottamisen lisäksi tärkeänä koetaan ajantasaisen tiedon löytäminen esimerkiksi järjestötoiminnan piiriin ohjaamiseksi.

”Et varmaan se on niin ku asia, mikä tulisi ottaa rohkeammin myöskin puheeksi, et ainakin jos henkilö useamman kerran käy, niin se myös otettaisi puheeksi rohkeammin, et ehkä sitä vähä niin ku.. Siitä puhutaan paljon yksinäisyydestä, niin kysytäänkö siitä sitten loppuen lopuksi niiltä kohdattavilta ihmisiltä riittävästi.”

”Siel jonois voi olla niit yksinäisii ja sit ei havaita sitä ja ne odottaa, kun ne vois ohjata mahdollisesti suoraa jonkun järjestön toimintaan, jos ne ei tarvii sitä lakisääteistä palvelua. Ni on tärkeää sellaisten ilmiöiden ja asioiden havaitseminen.”

6 YHTEENVETO

Tässä luvussa ensimmäisenä esittelen tutkimustulosten yhteenvedon. Tutkimustulosten yhteenvedon esittelyn jälkeen pohdin tutkimuksen luotettavuutta, sekä esittelen tutkimuksen johtopäätökset yhdistettynä laajempaan yhteiskunnalliseen näkökulmaan. Viimeisenä pohdin jatkotutkimusaiheita.

6.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Tutkimuksessani tutkin Turun kaupungin ja järjestöjen välillä palvelurakennetasolla toteutuvaa kumppanuutta ja yhteistyötä ikäihmisten yksinäisyyttä ennaltaehkäisevissä toiminnoissa. Toteutuvan kumppanuuden osalta tutkimuksessa tarkasteltiin sosiaali- ja terveysalan järjestötoimijoiden näkökulmasta kumppanuuden nykytilaa, kartoittaa kumppanuutta edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä sekä määritteli tulevaisuuden tavoitetilaa. Tutkimuksen teemahaastatteluihin osallistui neljä eri järjestöjen asiantuntijaa Turun alueella toimivista yleishyödyllistä sosiaali- ja terveysalan järjestöistä, joissa yhtenä toimintamuotona on ikäihmisten yksinäisyyden ehkäiseminen tai lievittäminen. Kaikkien haastateltujen asiantuntijoiden edustamilla järjestöillä on olemassa olevaa kumppanuutta ja yhteistyötä Turun kaupungin kanssa. Haastateltujen asiantuntijoiden edustamat järjestöt ovat alueellisesti tunnettuja ja isoja toimijoita, joilla ovat verkostot ja toimintatavat vakiintuneet. Osalla järjestöistä on yleishyödyllisen toiminnan lisäksi muun muassa palvelutuotantoa eri asiakasryhmille, mutta tutkimuksessa keskistyi erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödylliseen toimintaan. Tutkimus tuottaa tietoa olemassa olevan kunta-järjestö – kumppanuuden ja yhteistyön nykytilasta sekä kehittämistarpeista.

Järjestökentällä järjestöt kokevat roolinsa lakisääteisten palveluiden täydentäjänä selkeänä. Tutkimukseen osallistuneita toimijoita yhdistää STEA:n myöntämä rahoitus, jota ei myönnetä lakisääteisten toimintojen toteutukseen, jotka ovat kunnan vastuulla. Tulosten perusteella järjestöillä on aktiivinen rooli havainnoida palvelujärjestelmän aukkoja, sekä reagoida havaittuihin puutoksiin uusilla toimintamuodoilla tai hankkeilla. Tutkimushaastatteluissa korostui järjestökentälle ominainen matalan kynnyksen yhteisöllisyyden tukeminen yksilö- ja ryhmätasolla sekä vapaaehtoistyö pääasiallisena keinona ikäihmisten yksinäisyyden lievittämiseksi.

Järjestöjen ja kunnan tuottamia palveluja ei nähdä päällekkäisinä, vaan toisiaan täydentävinä. Järjestöjen kohderyhmänä ovatkin erinäiset kohdennetut asiakasryhmät, jotka järjestöjen toimintaan osallistumalla kykenevät ehkäisemään tai myöhentämään lakisääteisten palveluiden tarvetta. Oikea-aikaiset palvelut ovat merkityksellisiä niin yksilön hyvinvointia edistävästä näkökulmasta, mutta myös kuntatalouden näkökulmasta, jolloin taloudellisesti raskaampien palveluiden käyttö myöhentyy vai voidaan välttää kokonaan. On selkeää, että kaikkia toimijoita ja asiantuntemusta tarvitaan. Resurssitehokkuuden näkökulmasta voidaan nähdä, että hallintoalojen tulisi keskittyä oman hallintoalan perustehtävään, ja sen ulkopuolella oleva osaaminen tulisi hankkia joustavalla yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa (Valtioneuvosto 2019a, 12). Yksinäisyydestä kärsivälle ikäihmiselle saattaa jo yksikin mielekäs toiminta riittää lievittämään yksinäisyyden tunnetta ja lisäämään koettua yhteisöllisyyden kokemusta.

Kumppanuuden ja yhteistyön kunta-järjestösektorilla nähdään tällä hetkellä kulkevan oikeaan suuntaan. Kehitettävää tosin myös riittää. Kumppanuuteen ja yhteistyötön osalta kaivattiin erityisesti lisäresurssia koordinaatioon. Järjestöasiantuntijat kokivat kaupungin osittain kasvottomana järjestökentän suuntaan, eikä aina vastinparia kaupungin suunnalta osattu määritellä. Verkostojen monimuotoinen jäsenkunta sekä vuorovaikutuksen monet tasot edellyttävät systemaattisia rakenteita ja prosesseja, jotka ohjaavat toimintaa mahdollisimman tuloksellisesti kohti yhteisiä tavoitteita. Roolit, rakenteet, rutiinit sekä ennustettavuus ovat teemoja, jotka edistävät luottamuksellisen verkoston syntymistä ja edistävät osallistujien sitoutumista yhteistyöhön (Valtioneuvosto 2019a, 19).

Yhteistyö koettiin pääosin yleisellä tasolla toimivaksi, mutta samalla kumppanuuden kehityksen nähtiin hiipuneen kaupungin kumppanuuskoordinaatiohankkeen päätyttyä. Kumppanuudet ja yhteistyö ovat tärkeässä asemassa järjestötoimijoille monella tasolla, niin asiakas- ja kehitystyön tasolla kuin esimerkiksi järjestöjen rahoitushakuihin liittyen. Maijasen ja Haikaran (2014, 23) kumppanuuden neliportaisella asteikolla tulosten perusteella Turussa ollaan kumppanuuden vakiinnuttamisen- sekä toiminta- ja toimeenpanovaiheiden välimaastossa. Vakiinnuttamisen vaihetta kuvaavat tavoitteiden asettamiseen, suunnitelmien tekemiseen sekä seurantaan ja arviointiin valmisteluun viittaavat sisällöt. Toiminta- ja toimeenpanovaihetta kuvaavat sovitun mukaisesti konkreettista toetutusta kuvaavat sisällöt.

Konkreettista, sopimuksellista, yhteistyötä tutkimukseen osallistuneiden asiantuntijoiden mukaan järjestöiltä löytyy, mutta tutkimustuloksista nousee esille myös viittauksia, joissa vielä etsitään tarkempia yhteisiä tavoitteita, rakenteita sekä suuntaviivoja kumppanuuteen ja yhteistyöhön. Toinen yleisellä tasolla kumppanuuden nykytilaa kuvaava käsite on teoriaosuudessa esitelty taktisen kumppanuuden käsite. Laajemmalla tasolla kumppanuuden yhteisten tavoitteiden etsimiseen ei ole systemaattisesti käytetty aikaa, vaan kumppanuus kohdentuu tällä hetkellä pikemminkin päällekkäisyyksien välttämiseen ja joidenkin toimintojen osalta työn yhdistämiseen. (Maijanen & Haikara 2014, 33.)

Haastatteluaineiston perusteella hyviä tuloksia koetaan syntyneen kunta- ja järjestötoimijoiden kesken asiantuntemusta ja resursseja yhdistämällä. Kun toimitaan kumppanuudessa, toimijoilla on yhteisiä intressejä, tavoitteita, ja keskinäisiä riippuvuuksia. Kumppanuus perustuu molemminpuoliseen luottamukseen, tasavertaisuuteen, avoimeen vastavuoroisuuteen sekä siihen, että kumppanuus luo molemmin puolin aitoa lisäarvoa (Aula ym. 2018, 10). Lisäksi keskeistä kumppanuudelle on jonkin asteinen sopimuksellisuus yhteisestä toiminnasta, joka erottaa kumppanuuden yleisen tason toiminnasta verkostoissa (Maijanen & Haikara 2014, 13-15).

Järjestöt toimivat yhteistyössä Turun kanssa yli kaupungin sisäisten toimialajakojen, joka aiheuttaa järjestökentän suuntaan kokemuksen kaupungin siilomaisesta rakenteesta, jossa kaupungin toimialat eivät keskustele keskenään. Erityisesti ennaltaehkäisevän työn osalta ikäihmisten palveluissa korostuu yhteistyö sosiaali- ja terveystalveluiden lisäksi myös esimerkiksi kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa. Kaupungin toimialat saattavat toteuttaa päällekkäistä työtä ilman selkeää kuvaa yhteistyön kokonaisuudesta järjestöjen kanssa. Tiivis yhteistyö kaupungin sisällä on taloudellisten seikkojen lisäksi myös kysymys ikäihmisten hyvinvoinnin edistämisestä. Tiiviimpi yhteistyö edesauttaa kaupungin sisällä suunnittelemaan ja kohdentamaan toimintoja paremmin, jonka lisäksi tehtävä yhteistyö kykenee hyödyntämään järjestötoimijoiden asiantuntemuksen ja lisäkäden, erityisesti ennaltaehkäisevien toimintojen osalta. Tutkimuksen tulokset olivat saman suuntaisia kuin Ala-Kauhaluoman ym. aiemman tutkimuksen mukaisesti, jossa kuntien ja järjestöjen yhteistyötä vaikuttavat organisaatio- ja hallintorajat ylittävän toiminnan ongelmat, kuten riittämätön toisen osapuolen toiminnan tuntemus, heikko tiedonkulku ja koordinaatiovaikeudet. (Ala-Kauhaluoma ym. 2002, 74; Aula ym. 2018, 10.)

Tuloksista nousee esiin tarve kumppanuuden koordinaatioon, erityisesti kaupungin osalta määrittellään tarve järjestötoiminnan koordinaattorille. Kaupungin edustajana toimiva koordinaattori kumppanuuteen ja yhteistyötön olisi tulosten perusteella erityisesti kokonaisuuksista huolehtivaa, joka selkeyttäisi kumppanuus- ja yhteistyötoimintaa järjestöjen suuntaan, kun kaupungilla olisi määritelty selkeästi vastinpari. Koordinaattori selvittäisi kaupungin sisäiset toimijat ja mahdolliset päällekkäisyydet, joka tehostaisi toimintaa samalla, kun selkeä kuva kokonaisuudesta olisi tiedossa. Samalla tämä mahdollistaisi uudet toiminnot ja asiantuntijuudet, kun hyödynnettävissä olisivat kaupungin eri toimialojen osaajien lisäksi järjestökentän asiantuntijat. Tuloksista esiin nousevan koordinaattorin roolin toivotaan olevan verkostojohtajan roolin omaista, eli tehtävänä olisi tukea kumppanuuden muodostumista, toimivuutta sekä seurata ja kehittää toteutuvaa kumppanuutta. Toimivalta koordinaatiolta ei siis toivota vallankäyttöä, vaan ennen kaikkea yhteistyön rakenteiden ja toimintatapojen rakentamista, kumppanuudessa avustamista, sekä toiminnan arviointia. (Valtioneuvosto 2019a, 16; Aula ym. 2018, 9.)

Isot, pitkään toimineet, järjestöt ovat verkostonsa luoneet, mutta huoli on erityisesti pienten kohderyhmien etua ajavista pienistä järjestötoimijoista. Pienten järjestöjen osalta voi uusina toimijoina olla haasteellista lähteä yksitellen luomaan omia verkostoja kaupungin sisälle. Rajalliset resurssit tiedostetaan, mutta toisaalta nähdään verkostoitumiseen panostuksen mukana tuoma yleinen hyvinvoinnin lisääntyminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy järjestöjen omille kohderyhmille. Kumppanuuteen ja yhteistyön, jossa myös pienten toimijoiden ääni tuodaan kuuluviin, on lisäämään synergian ja lisäarvon syntymistä yhteistyöverkostossa, kun myös pienten toimijoiden tieto, osaaminen ja näkemys oman kohderyhmänsä näkökulmasta saadaan näkyviin (Valtioneuvosto 2019a, 18).

Järjestötoiminnan koordinaattori kykenisi tulosten mukaisesti yhdessä järjestötoimijoiden kanssa viemään käytäntöön tulevaisuuden painopisteitä kaupungin strategioiden mukaisesti. On kuitenkin syytä muistaa, että kumppanuus ei ole vain julkisen vallan ja agendan noudattamista. Kumppanuudessa tavoitteet ja agenda määrittellään yhteisesti ja tasaveroisesti toimijoiden kesken (Aula ym. 2018, 11). Tulevaisuuden osalta toivotaan ennustettavuutta, jonka mukaisesti järjestöt kykenevät toimintaansa ja rahoitushakuja suunnittelemaan. Yhteyshenkilö kaupungin yhden toimialan osalta on määritelty avustushakujen suhteen, mutta laajempaan yhteistyöhön ja kehittämiseen toivotaan lisäresurssia. Tämä hyödyntäisi niin yhdessä järjestösektorin

kanssa suunniteltavia palveluja, kuin kaupungin sisäistenkin palveluiden kehittämistä, kun järjestöjä hyödyntämällä on mahdollista saada entistä paremmin eri asiakasryhmien äänet ja mielipiteet kuuluviin.

Verkostossa toiminnan keskiössä ovat sujuva tiedonkulku, yhdessä ajatteleva ja laadukas vuorovaikutus. Vuorovaikutuksen voidaan nähdä olevan parhaimmillaan, kun jokainen osapuoli on valmis jakamaan omaa osaamistaan ja arvostamaan toisen vastaavaa (Valtioneuvosto 2019a, 20). Liian laajan verkoston uhkana on tehottomuus, jolloin aikaa ja resursseja kuluu ylläpitoon, päällekkäisyyksiin, kokouksiin ja keskusteluihin ilman todellisia tuloksia. Verkoston tulisikin olla vain väline, joka tuottaa konkreettisia hyötyä. (Möttönen & Niemelä 2005, 92.) Tuloksissa korostui tarve rajata kumppanuuden verkostojen ja koordinaation roolia esimerkiksi ikäryhmäkohtaisesti, sillä järjestötoimijoita jo esimerkiksi ikäihmisille on Turussa paljon. Osalle järjestötoimijoista kaupunki on elintärkeä kumppani, joten kumppanuuteen ja yhteistyöhön panostetaan järjestökentällä.

On vaikea saada todennettua kumppanuustyöhön tehtyjä satsauksia säästöeuroina hyvinvoinnin lisääntyneenä, mutta tulosten perusteella arvioidaan panostuksen koordinaatioon lisäävän kaupunkilaisille kohdennetun toiminnan laatua. Lisäksi panostuksen koordinaation arvioidaan tulosten perusteella auttavan kaupunkia entistä paremmin seuraamaan jo tällä hetkellä myönnettävien taloudellisten avustusten, tilayhteistyön ja työpanosyhteistyön toteutumista. Kumppanuuden suhteen on kyse sekä henkistä kuin taloudellisista voimavaroista. Vaarana voi olla, että taloudelliset vaateet korostuvat ajoittain liikaa. Voidaan nähdä, että vaateet tehokkuudesta ja taloudellisuudesta uhkaavat ajoittain syrjäyttää ihmisten huolenpitoon ja auttamiseen liittyvät sosiaalipoliittiset tehtävät (Möttönen & Niemelä 2005, 104, 134).

Järjestöt kuvaavat itseään ketterinä ja nopeina reagoimaan yhteiskunnassa ilmeneviin muutoksiin ja ongelmiin. Järjestökenttä onkin sektori, jonka kanssa nopeat toimenpiteet ennustamattomissakin yhteiskunnallisissa ilmiöissä ovat mahdollisia. Resurssit, jotka mahdollistavat kaupungin osallistumisen nopeaan ja ketterään kehittämiseen olisi tulosten perusteella mielekäs toive totutun pitkäkestoisen byrokratiamenettelyn sijaan. Mahdollisuutena kolmannen sektorin toimijat osana toimijaverkostoa täydentäisivät julkishallinnon keinovalikoimaa ja tarjoaisivat ketterän tavan ratkaista kompleksisia ja

hallintorajat ylittäviä haasteita, jotka edellyttävät laajaa yhteistyötä ja moninäkökulmaisuuutta (Valtioneuvosto 2019a, 12).

Halua, tietoa ja taitoa yhteistyöhön on enenevässä määrin, mutta on tärkeää muistaa kunnan rooli lakisääteisten palveluiden tuottajana sekä yleishyödyllisten järjestöjen rooli palvelujärjestelmän täydentäjänä. Rajanveto ei kuitenkaan ole aina helppoa, jolloin yhdyspintojen tarkastelu vaatii eittämättä yhteistä keskustelua ja pohdintaa. Keskustelua rajapintojen ja roolien määrittelyksi pidetään tulosten perusteella tärkeänä. Kolmannen sektorin toimijat ovat voimavarana, jota ei toistaiseksi vielä parhaalla mahdollisella tavalla hyödynnetä Turussa. Pysyvät rakenteet ovat tämän hetken järjestöjen toiveena, sillä kumppanuuden ja yhteistyön nähdään tällä hetkellä tulosten perusteella rakentuvat yksittäisten työntekijöiden kiinnostuksen varaan.

Turun kaupungin sisäisen viestinnän lisäksi tuloksissa nousi esiin viestinnän ja verkostojen merkitys. Kaupungin sisäisen viestinnän toivottiin paranevan niin toimialojen kesken kuin niiden sisällä. Järjestötoiminnan koordinaattorin koettiin osaltaan ratkaisevan kaupungin suunnalta tulevaa viestintää järjestöjen suuntaan. Lisäksi tärkeänä koettiin viestintä järjestötoimijoiden kesken. Viestintä ja järjestötoimijoiden keskinäinen verkosto koetaan tällä hetkellä toimivaksi. Merkityksellisenä pidettiin järjestöjen omaa roolia viestinnän ja verkostoissa toimimisen suhteen. Isommat ja pitkään toimineet järjestöt ovat jo luoneet verkostonsa ja kokevat pääsevänsä vaikuttamaan, mutta järjestötoimijoilla on huoli pienten tai uusien toimijoiden mahdollisuuksista saada oman kohderyhmänsä, tai erityiskohderyhmänsä, ääni kuuluviin. Järjestöjen rooli voidaan nähdä olevan myös kaupungin strategiatyössä eräänlainen välittäjän rooli, jossa järjestöt voivat välittää kaupunkilaisten, sekä kaupungissa asuvien erityisryhmien, tuntemuksia, kokemuksia sekä vaatimuksia julkiseen keskusteluun (Möttönen & Niemelä 2005, 108).

Järjestötoimijat näkevät vapaaehtoiset tärkeänä voimavarana järjestökentällä. Tutkimukseen osallistuneet tahot tuottivat pääosin ammatillisesti ohjattua toimintaa, jossa vapaaehtoiset toimivat esimerkiksi apuna, tukihenkilönä ikäihmiselle tai työparina sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselle. Vapaaehtoisten nähtiin täydentävän ammattilaisen osaamista esimerkiksi kokemuksellisen tiedon osalta. Järjestöissä toimivat asiakkaat ja vapaaehtoiset nähtiin voimavarana myös palveluiden kehittämisessä. On erityisen tärkeää huomioida kohderyhmän näkökulma ja mielipiteet uusien tukimuotojen suunnittelussa, jotta kohteena olevan asiakasryhmän oma ääni saadaan tarvittavalla

tavalla kuuluviin jo palveluiden kehittämisvaiheessa. Usein palveluiden suunnittelu toteutuu ammattilaisten ja päättäjien lähtökohdista. Järjestöillä on siis tärkeä rooli liittyen myös rakenteelliseen sosiaalityöhön, joksi tulkitaan toiminta, jossa tehdään näkyväksi sosiaalihuollon asiakkaiden ongelmia, tarpeita ja vahvuuksia ja niiden suhteita yhteisöön ja yhteiskuntaan (Niemelä 2019. 49).

Asenne järjestökentällä koetaan kumppanuutta ja yhteistyötä kohtaan pääosin positiivisena, jonka taustalla nähdään vahva halu tukea alueen ikäihmisiä. Ikäihmisten asemaa ja hyvinvointia halutaan yleisesti edistää. Yhteiset onnistumiset nähdään voimavarana ja niitä korostetaan viestinnässä. Asenne, arvostus ja luottamus koetaan tulosten mukaisesti kumppanuuden ja yhteistyön pohjana. Mitä enemmän toimijat tietävät toistensa taustoista, osaamisesta, tavoitteista ja tahtotiloista, sitä paremmin toimijat kykenevät hyödyntämään erilaisuutta ja toistensa osaamista (Valtioneuvosto 2019a, 18).

Valmisteilla olleen sote-uudistuksen nähtiin tulosten perusteella yhdentäneen järjestökenttää maakunnallisesti. Erityisesti maakunnallisesti toiminut järjestöjen asemaa edistävä hanke koettiin onnistuneeksi. Osaltaan uudistusvalmistelu kuitenkin loi epävarmuutta ja ristiriitoja myös järjestökentän sisällä. Toisaalta sote-uudistukseen liittyvät avoimet kysymykset ohjasivat järjestöjä entistä tiiviimpään yhteistyöhön muun muassa Turun kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa.

Ikäihmisten yksinäisyys on teema, joka poikkileikkaa niin kunta- kuin järjestökentän sektorit. Teema on haastava, sillä selkeää määritelmää ei ole kenen vastuulle yksinäisyyden leivittäminen kuuluu. Yksinäisyys on yhteiskunnallisen eriarvoisuuden muoto, joka heikentää suomalaisten hyvinvointia ja terveyttä voimakkaammin kuin mikään muu yksittäinen tekijä (Saari 2016, 4). Yksinäisyyden nähdään tulosten perusteella kuuluvan kaikille yhteiskunnan sektoreille yhteiskunnallisena ongelmana.

Yksinäisyydestä puhutaan tulosten mukaan erinäisissä tilaisuuksissa, mutta Turussa kunnan tai järjestöjen kesken ikäihmisten yksinäisyydestä ei ole toteutunut foorumia, jossa ikäihmiset ja toimijat yhdessä pohtisivat haasteellista yksinäisyyden teemaa palvelurakenteiden näkökulmasta. Tarvetta yhteiselle keskustelulle ikäihmisten yksinäisyydestä tulosten perusteella koetaan olevan. Toimiva kumppanuus edellyttää myös kohtaamisen mahdollistavien rakenteiden olemassaolon (Aula ym. 2018, 10). Kuinka tavoittaa yksinäisyydestä kärsiviä ikäihmisiä? Kuinka lievittää yksinäisyyden stigmaa? Kuinka niin kunta- kuin järjestötoimijat voisivat toimia yhdessä ja ehkäistä

aukkoja ikäihmisten palvelujärjestelmässä? Mikä on kenenkin toimijan rooli ja vastuu? Nämä ovat muun muassa kysymyksiä, joihin tulosten perusteella Turun kaupungissa olisi keskistytävä ikäihmisten yksinäisyyden teemaan liittyen.

Laadukasta työtä tehdään tällä hetkellä paljon yksinäisyyden lievittämiseksi, mutta tarpeen olisi pitkäjänteinen yhteinen työ ja pohdinta myös ikäihmisten yksinäisyyden teeman ympärillä. Yksinäisyyden voidaan jo nyt olevan yhteiskunnallinen haaste, joten tärkeää olisi varautua tulevaisuuteen ikäihmisten määrällisen kehityksen myötä sekä ikäihmisten palveluiden keskittyessä yhä enemmän ikäihmisten kotiin. Oikea-aikaisesti tarjolla oleva tieto ja mielekäs toiminta ikäihmiselle edistävät hyvinvointia ja mahdollistavat kotona-asumisen jatkumisen. Jotta ikäihmiselle olisi yksilöllisesti mahdollista löytää mielekästä toimintaan esimerkiksi omalla asuinalueellaan, on sitä edeltänyt toimijoiden yhtenäinen keskustelu ja keskinäinen luottamus ikäihmisen ohjaamiseksi erinäisiin toimintoihin.

Tiivis kumppanuus ja yhteistyö edistää tulosten perusteella luottamuksen syntymistä toimijoiden välille. Lisäksi tiivis kumppanuus ja yhteistyö edistää ajantasaista tiedonkulkua sekä mahdollistaa yhteisen asiantuntijuuden avulla olemassa olevien toimintojen kehittämisen sekä uusien toimintojen innovaation ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi. Palveluinnovaatiot ja tuottavuuden kohentuminen syntyvät yhdistämällä osaamista, resursseja ja ratkaisuja yli hallinto- ja sektorirajojen (Valtioneuvosto 2019a, 12). Innovaatiot eivät aina ole maailmaa mullistavia, vaan ne voivat syntyä myös esimerkiksi yhdessä tekemisen kautta tehtyjen havaintojen pohjalta. Yhä useammin tieteen ja teknologian sijasta innovaatiotoiminnan taustalla on halu ratkaista laajoja yhteiskunnallisia ongelmia (Kuitunen & Stradius 2019).

Suurten ikäluokkien eläköityminen, huoltosuhteen heikkeneminen yhteiskunnallisella tasolla sekä kuntien yhä rajallisemmat resurssit edellyttävät kuntia pohtimaan uusia toimintatapoja sekä ajatusmalleja, joihin järjestötoimijoiden hyödyntäminen entistä tehokkaammin kumppanuuden muodossa voi olla yksi tulevaisuuden ratkaisuista. Kunnan vahvaan roolin nojaavan järjestelmän rinnalle tarvitaan kumppanuuden yhteiskuntapolitiikkaa, jossa toimijat yhteisesti istuvat saman pöydän ääreen hahmottamaan yhteisiä ongelmia ja ratkaisuja, sekä sopimaan vastuistaan ja velvollisuuksistaan entistä omaehtoisempaan ja oman kunnan olosuhteen paremmin huomioivaan tapaan. (Aula ym. 2018, 4,8.)

6.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnilla tarkoitetaan yleensä kannanottoa tutkimuksen reliabiliteettiin ja validiteettiin. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia vastauksia. Validius tarkoittaa kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsijärvi ym. 2007, 218.) Validiteettia pyrin lisäksi vahvistamaan etukäteen suunnittelemalla huolellisesti hyvän haastattelurungon. Haastattelurungon lisäksi on tärkeä miettiä etukäteen mitä teemoja on mahdollista syventää sekä pohtia vaihtoehtoisia lisäkysymyksiä. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 135–137.) Teemahaastattelurunko liitteenä, liite 1.

Haastattelin tutkimukseen yhteensä neljää järjestötoimijan asiantuntijaa, jotka omalta osaltaan vastasivat Turun kaupungin kanssa tehtävästä ja olemassa olevasta kumppanuudesta ja yhteistyöstä. Haastattelupyynnönä toimineessa sähköpostissa avasin haastattelussa käsiteltäviä teemoja valmistautumisen helpottamiseksi. Haastateltavien vastaukset olivat hyviä, jäsenneltyjä ja monipuolisia. Haastateltujen asiantuntijoiden edustamat yleishyödylliset järjestöt olivat ominaisuuksiltaan ja toiminnaltaan melko samanlaisia, mutta erokin haastateltujen järjestöjen rakenteissa ja toimintavoissa osalta löytyi. Otos on riittävä hyvään edustavuuteen, sillä haastateltavat avasivat haastatteluisältöjä monessa tapauksessa samalla tavalla järjestöstä riippumatta.

Haastattelut toteutettiin kesäkuussa 2019. Kaikki haastattelut sujuivat hyvin ja kaikkiin haastateltaviin muodostui hyvä keskusteluyhteys. Järjestöjen asiantuntijat ottivat minut vastaan lämmöllä, joka lisäsi haastattelutilanteiden mielekkyyttä. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella. Haastattelut purettiin tekstiksi tehtyjen haastatteluiden jälkeen.

Tutkimuksen edetessä olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota omien subjektiivisten näkemysteni vaikuttamattomuuteen tutkimusaineistoa käsiteltäessä. Aineiston ja tulosten välinen yhteys pyrittiin osoittamaan luotettavasti. Tutkimuksen luotettavuutta on pyritty edistämään myös käyttämällä haastattelujen alkuperäisiä lainauksia (Hirsijärvi ym. 2007, 228).

Tutkimuksen kannalta merkittäviä eettisiä periaatteita olivat aineistonkeruuseen osallistuneiden haastateltavien henkilökohtainen vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus ja

anonymiteetti. Haastatteluiden myötä kerätty tutkimusaineisto sekä haastattelijoiden tiedot tulivat tutkijan käyttöön, jolloin eettinen vastuu niiden salassa pitämiseksi korostui. Tutkimukseen osallistuneiden taustatietoja kuvattiin niukasti, mikä edistää haastateltujen anonymiteettiä. Tulosten esittelyn osana olevat suorat lainaukset ovat huomioitu tunnistettavien sisältöjen osalta. Haastattelut numeroitiin analyysin helpottamiseksi, mutta tulosten raportoinnin yhteydessä numerointi on poistettu.

Tutkimukseen osallistuminen oli haastateltaville vapaaehtoista. Haastateltavilta pyydettiin haastattelutilaisuudessa kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta, jossa osallistujia tiedotettiin tutkimuksen tarkoituksesta, menettely- sekä tiedonkäyttötavoista. Haastateltavilla oli mahdollisuus halutessaan keskeyttää haastattelutilanne sekä tutkimukseen osallistuminen.

6.3 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa kunta-järjestö -kumppanuuden ja yhteistyön tilaa ja kehittämistarpeita Turun kaupungissa. Tutkimus kohdentui tarkastelemaan palvelurakennetasolla kumppanuutta ja yhteistyötä järjestöasiantuntijoiden näkökulmasta, joiden edustamat yleishyödylliset sosiaali- ja terveystyöjärjestöt toteuttavat toimintaa ikäihmisten yksinäisyyden ennaltaehkäisemiseksi tai lievittämiseksi. Tarkastelen seuraavaksi tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia laajemmasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Tutkimustulosten mukaan kumppanuuden voidaan todeta Turun kaupungissa käynnistyneen ja etenevän tällä hetkellä oikeaan suuntaan. Yhtenäisiä toimintamuotoja ja käytäntöjä Turussa on jo olemassa, mutta toisaalta yhtenäisiä toimintatapoja ja päämääriä yhä määritellään. Kunta-järjestö -kumppanuuteen on alettu kiinnittää huomiota yhä enemmän myös valtakunnallisella tasolla. Poikkihallinnollisuus, järjestötyö sekä järjestöyhteistyökokeilut ovat osana myös Rinteen hallitusohjelmassa yhteiskunnallisena tavoitteena. Hallitusohjelmaan on kirjattu sosiaali- ja terveystyöjärjestöjen osalta toiminnan edellytysten vahvistaminen sekä järjestölähtöisen työn uudistaminen ja tukeminen. Rinteen hallituksen järjestötoimijoihin liittyvän uudistustyön lähtökohtana ovat kansalaisjärjestöjen autonomian kunnioittaminen ja byrokratian keventäminen, pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden turvaaminen, järjestöjen yhdenvertainen kohtelu sekä avoimuus ja läpinäkyvyys. (Valtioneuvosto 2019b, 81, 102, 144.)

Tutkimustuloksissa nousee esiin asiantuntijoiden kokemukset kuntien rajallisista resursseista sekä järjestötoimijoiden halusta ja mahdollisuuksista hyödyntää omaa asiantuntemusta ja osaamista aiempaa paremmin. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin aiemmat tutkimukset, jotka osoittavat, kuntien ja järjestöjen yhteistyö on tulevaisuudessa ehdoton edellytys. Kunnat eivät usko kykenevänsä toteuttamaan ennaltaehkäisyä tai varhaista puuttumista nykyisellä laajuudella ilman järjestöjä. Tarve yhteiselle toiminnalle kasvaa tulevaisuudessa, kun ennaltaehkäisyä ja hyvinvoinnin edistämistä ei nähdä kunnissa enää vain sosiaali- ja terveystalouden järjestämisenä. (Maijonen & Antila 2017, 3.) Sosiaali- ja terveystalouden lisäksi kuntalaisen hyvinvointia ja terveyttä pyritään edistämään laajenevalla yhteistyöllä muun muassa järjestötoimijoiden sekä kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kesken yhteistyönä.

Kehittyäkseen edelleen kumppanuus edellyttää resursseja koordinaatioon ja viestintään. Panostettavien resurssien uskotaan tutkimuksen tutkimustulosten perusteella edistävän toteutuvaa kumppanuutta. Järjestökentällä nähdään olevan paljon asiantuntemusta ja resursseja, joita tällä hetkellä ei hyödynnä. Tulosten perusteella julkisen sektorin ja järjestötoimijoiden kumppanuus ei ole asenteista tai arvostuksesta riippuvaa, vaan kyse on resurssien puutteesta kohdentuen kumppanuuden rakenteisiin ja koordinaatioon. Järjestöjen kanssa toteuttava yhteistyö voidaan nähdä kunnalle kustannustehokkaana. Aiemman tutkimuksen mukaisesti esimerkiksi järjestöjen vapaaehtoistyöhön satsattu euro palautuu noin 6,5-kertaisena. (Valtiovarainministeriö 2015, 14)

Järjestötoimijoiden määrän väheneminen yhteiskunnallisesti johtaisi merkittävään palvelutason heikkenemiseen valtakunnallisesti suurimpia kaupunkeja lukuun ottamatta. Kumppanuus kykenee yhdistämään ammattitaitoa ja resursseja, jonka lisäksi kumppanuus kykenee vähentämään päällekkäisyyttä eri toiminnoissa. Päällekkäisyyksien välttäminen julkisten palveluiden ja järjestökentän välillä eivät aina ole vain lainsäädännöllisiä tai juridisia kysymyksiä, vaan kysymykset liittyvät myös julkisten varojen käytön tarkoituksenmukaisuuteen. (Oosi ym. 2018, 17.) Yhteiskunnallisesti on merkityksellistä, että kunnissa kumppanuudet syntyvät yhteisten tavoitteiden kautta, eivätkä hallinnollisesti luotuna velvoittavana tehtävänä. (Laulainen ym. 2017, 40.) Kumppanuuksissa korostuu aina alueellisuus, mutta hyvistä käytännöistä on mahdollista saada erilaisia toimintamalleja kehitystyön pohjaksi.

Tuloksista on löydettävissä suuntia kehitykselle, jossa valtiolla vastuulla olleita sisältöjä siirtyy hiljalleen takaisin järjestöjen toteutettavaksi. Hyvinvointivaltion vastuun ennaltaehkäisevästä työstä voidaan nähdä olevan siirtymässä osittain hyvinvointiyhteiskunnan vastuulle, toisin kuin 1930-luvulla voimassa ollut kehitys, jolloin valtiolla oli vahva rooli ottaa vastuulle järjestön toteuttamia työmuotoja. (Anttonen 2000, 50) Lisäksi ennaltaehkäisevien palveluiden osalta, johon myös yksinäisyyden lievittäminen sisältyy, on 1990-luvun lama nähty yhtenä rapauttamisen väylänä. Laman myötä kunnallista sosiaalipolitiikka alkoi luonnehtia minimipolitiikan käsite, joka kuvaa kuntien toteuttavan lainsäädännön velvoitteet vähimmäistasossa sekä jättämällä osin kansalliset suositukset huomioimatta. (Palola & Parpo 2011, 75.)

Tutkimustulosten perusteella on merkityksellistä saada kumppanuus ja rakenteet pysyviksi, jotta myös järjestötoimijoiden toimintamahdollisuudet tulevaisuudessakin olisivat turvattu. Järjestötoimijoilla on jo olemassa usein toimivia rakenteita sekä omalle kohderyhmälle kohdennettuja toimintamuotoja, joita kunnat kykenisivät suunnitelmallisella kumppanuudella hyödyntämään aiempaa paremmin. Pysyvät rakenteet ja ennustettavuus tukevat myös kunnan oman strategian toteutusta. Tuija Brax (2018, 28) selvityshenkilön raportissaan esittelee ratkaisuehdotukseksi pysyvien rakenteiden suhteen systemaattisesti kuntiin nimettäviä vastuuhenkilöitä järjestöyhteistyöhön sekä hyvinvointia ja terveyttä edistäviin toimintoihin.

Järjestöissä yleistä on oman kohderyhmän vahva tuntemus sekä oman toiminta-alueen erityisosaaminen. Suuret ikäluokat eläköityvät yhä terveempinä ja parempikuntoisina, jolloin sosiaali- ja terveystenonjen kustannusten kasvun hillinnässä ennaltaehkäisy korostuu. Ennaltaehkäisyllä on mahdollista lisätä ikäihmisen arjen mielekkyyttä, sekä myöhentää tai välttää ikääntyneelle kohdennettuja sosiaali- ja terveystenonjia. Lisäksi järjestötoimijoista keskusteltaessa on aina syytä muistaa osallisuuden teema. Osallisuuden näkökulmasta järjestöt ovat alueellisesti, ja valtakunnallisesti, merkittävässä asemassa erityisryhmien äänen kuulemisessa ja esiin tuomisessa.

Ikäihmisten yksinäisyys tunnistettiin tutkimustuloksissa tärkeäksi aihealueeksi, mutta toistaiseksi ikäihmisten yksinäisyydestä ei ole ollut yhtenäistä keskustelua palvelurakennenaikokulmasta Turun kaupungissa. Tutkimustulosten voidaan nähdä heijastavan yhteiskunnallista keskustelua yksinäisyydestä, jossa ei selkeästi kyetä määrittelemään millä yhteiskunnan sektorilla on vastuu yksinäisyydestä (Saari 2016, 236-

237). Tutkimustulosten perusteella rajapinta lakisääteisten palveluiden ja yleishyödyllisten toimijoiden tuottamien järjestötoimijoiden välillä on haastava, mutta sen nähdään myös tarjoavan ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin, niin ikäihmisten hyvinvoinnin, kuin kuntatalouden näkökulmista.

Yksinäisyys voidaan nähdä myös kansanterveysongelmana sen terveyttä ja toimintakykyä heikentävien vaikutusten moninaisuuden perusteella (Kauhanen 2016, 76). Yhteiskunnallisesti merkitykselliseksi nousee uudet keinot tavoittaa ja kohdata sellaiset yksinäiset ikääntyneet, joilla on vielä toimintakykyä tuen hakemiseen ja joiden elämänlaatua on vielä mahdollista tukea matalan kynnyksen toimintamuodoilla. (Kangassalo & Teeri 2017, 288) Yksinäisyyden lievittämisessä merkityksellisiä ovat kohdenneet, oikea-aikaiset sekä oikeanlaiset tukimuodot. Kokonaisuuden hallinnassa merkityksellistä on kumppanuuksien roolien, vastuiden sekä velvollisuuksien yhteinen määrittely sekä sopiminen, jossa koordinaation rooli korostuu.

Yksinäisyyden lievittämiseen liittyvät toiminnot olisivatkin mielenkiintoinen kenttä uudenlaisten kumppanuustoimintojen kehittämiseksi ja kokeiluille kunta-järjestö -yhtistyössä. Tutkimustuloksissa nousi esiin kunta-järjestö -yhteistyönä kehitetty toimintamuoto, jossa järjestötoiminnan piiriin pyritään ohjaamaan yksinäisyydestä kärsiviä ikääntyneitä terveystalveluiden jonoasiakkaista, jotka eivät mahdollisesti ole julkisen palvelun tuen tarpeessa. Yksinäisyyden puheeksiotto kuitenkin sosiaali- ja terveystalveluissa kaipaa tulosten perusteella lisää osaamista ja systemaattista käyttöönottoa. Yksinäisyyteen usein liitettävä stigma näyttää olevan yhteiskunnassa edelleen vahvana niin ikääntyneiden, kuin sosiaali- ja terveystalalan ammattilaisten, keskuudessa.

Tulevaisuuden osalta erityisen merkittäväksi korostuu kunta-järjestö -kumppanuuden osalta tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutus. Sipilän hallituksen keskeytynyt sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusvalmistelu horjutti, mutta myös yhdisti, järjestökenttää tutkimustulosten perusteella. Kumppanuuksien osalta tulevan valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kannalta oleellista on tulevan lainsäädännön muovautuminen ohjaamaan tai rajoittamaan yhdessä tekemistä sekä sitä kuinka rahoitus tulee aikanaan yhteistä toimintaa ohjaamaan (Luukkonen & Majoinen & Kuopila 2016, 8).

6.4 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tutkia Turun kaupungin edustajien kokemuksia yleishyödyllisten järjestöjen kanssa toteutuvasta kumppanuudesta ja yhteistyöstä. Vaikka tällä hetkellä Turun kaupungilla ei ole suoranaista tahoa tai henkilöä, joka vastaisi järjestöyhteistyön kehittämisestä, haastattelun voisi kohdentaa eri toimialojen edustajille, jotka ovat tehneet työssään järjestöjen kanssa yhteistyötä. Mielenkiintoista oli selvittää kuinka kaupungin edustajat näkevät järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön yleisesti, kokemuksen sen nykytilasta sekä tulevaisuuden mahdollisuuksista. On mahdollista, että kaupungin edustajille ei vielä toistaiseksi ole tuttua yleishyödyllisten järjestöjen toiminta, vai vaikuttavatko kaupungin suunnalta esimerkiksi työntekijöiden asenne tai arvostus järjestökenttää kohtaan kumppanuuden ja yhteistyön tämän hetken toteutuvaan tasoon.

Ikäihmisten kokemuksellisuuden näkökulmasta olisi mielenkiintoista kartoittaa Turun kaupungin ikäihmisten mielipiteitä ja ajatuksia yksinäisyyden vähentämiseksi. Ikäihmisten mielipiteiden kartoittaminen edistäisi ikäihmisten osallisuuden toteutumista osallistamalla yksinäisyyttä ehkäisevien palveluiden suunnitteluun. Mitä ovat ikäihmiselle ominaiset tavat ylläpitää hyvää mielialaa ja torjua yksinäisyyttä Turussa? Mitä toimintoja, ja missä muodossa, yksinäisyyden vähentämiseksi ikäihmiset Turussa haluaisivat? Tarjoaako digitaalisuus turkulaisten ikäihmisten mielestä jo nyt ratkaisuja yksinäisyyteen? Edellä luetellut kysymykset edistäisivät ikäihmisten osallisuutta tukien kartoittamaan tarvetta ja keinoja ikäihmisten yksinäisyyttä ehkäisevien toimintojen suunnitteluun. Tärkeää olisi kartoittaa nykytilanne sekä luoda selkeä kehittämistyön jatkumo ikäihmisiä ja asiantuntijoita kuullen ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi Turun kaupungissa.

7 LÄHTEET

Ala-Kauhaluoma, Mika & Laamanen, Elina & Nouko-Juvonen, Susanna (2002) Kuntien ja kolmannen sektorin projektiyhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kokemuksia ja kehittämisaatuksia. Acta nro 143. Helsinki: Suomen Kuntaliitto

Anttonen, A. & Sipilä, J. 2000. Suomalaista sosiaalipolitiikkaa. Osuuskunta. Tampere: Vastapaino

Aula, Maria Kaisa & Laajala Päivi & Pihlaja Ritva (2017) Yhteistyö ja kumppanuudet tulevaisuuden kuntayhteisön rakentajana. Teoksessa Nyholm Inga, Haveri Arto, Majoinen Kaija ja Pekola-Sjöblom Marianne (toim. 2017). Tulevaisuuden kunta. Acta nro 264. Helsinki: Suomen Kunta- liitto, Tampereen yliopisto ja Valtiovarainministeriö. 517-537.

Aula, Maria Kaisa & Laajala, Päivi & Pihlaja, Ritva (2018) Yhteistyö ja kumppanuudet tulevaisuuden kuntayhteisön rakentajana. Satakunnan yhteisökeskus 1/2018. https://www.yhteisokeskus.fi/wp-content/uploads/2018/02/Yhteinen_tulevaisuus_Yhteistyö_ja_kumppanuudet.pdf Viitattu 23.8.2019.

Blomqvist, Kalervo (2019) Turun väestökatsaus. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//vaestokatsaus_helmikuu_2019.pdf Viitattu 20.5.2019

Brax, Tuija (2018). Järjestöjen rooli maakunta- ja sote-uudistuksessa. Selvityshenkilön raportti, Tuija Brax. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 26/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Engeström, Yrjö (2006): Kaksikäinen asiantuntijaorganisaatio. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 2/2006. Helsinki: Kansanterveyslaitos.

Eronen, Tuomo & Korpelainen, Heidi (toim.). Pohjois-Karjalan järjestökysely 2016. Jake-hanke. <http://jake-hanke.fi/wp-content/uploads/2016/12/Pohjois-Karjalan-j%C3%A4rjest%C3%B6kysely-20161.pdf#page=33> Viitattu 10.5.2019.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2000) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Grönlund, Henrietta & Falk, Hanna (2016) Kolmas sektori ja yksinäisyyden vähentäminen. Teoksessa Juho Saari (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 253–272.

Halin Jaana & Hellstén, Kristiina & Suominen Katja 2017. Yhteistyötä kumppanuudeksi – Turun kaupunki ja järjestöt hyvinvointia edistämässä. Kuntoutus-lehti 3-4 2017. <https://issuu.com/kuntoutussaatio/docs/kuntoutus-3-17-kokolehti> Viitattu 9.5.2019.

Halin, Jaana & Tähkävuori, Jenni. Hyvinvointitoimialan ja kolmannen sektorin yhteistyö Turussa. (2018) <https://vslj.fi/wp-content/uploads/2018/03/6.2-avustukset-Turku-hyto.pdf> Viitattu 14.5.2019.

Halonen Maija & Kattilakoski Mari (2018) Hyvinvoinnin edistäminen harvaan asutulla maaseudulla. Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia, Raportteja 1/2018. https://www.uef.fi/documents/684392/830971/rap_1_2018_netti.pdf/d5e01b6a-ebdb-45c5-931c-31eb9637f2f7 Viitattu 10.5.2019.

Hammar, Teija & Luoma, Minna-Liisa n.d. Ikääntyneet. Palvelurakenteen muutos sekä palveluiden saatavuus, riittävyys ja yhdenvertaisuus. <https://www.thl.fi/documents/2616650/2646346/Ik%C3%A4%C3%A4ntyneiden+palvelut.pdf/9ecd3c0f-d7ad-4769-8391-da0b9272db45> Viitattu 16.5.2019.

Heikkinen, Pauli & Linkoranta, Tauno & Läärä, Jukka & Näse, Hilikka & Suominen, Katja & Heinonen, Sami & Höglblom, Esa & Lauttamäki, Salla-Maria (2018) Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartta 2018-2020. https://kumppanuusfoorumi.fi/wp-content/uploads/2018/11/j%C3%A4rjest%C3%B6yhteisty%C3%B6n_tiekartta.pdf Viitattu 4.12.2018

Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena (2000) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Häkkiä, Katja & Tourula, Marjo (2013). Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. https://www.innokyla.fi/documents/147446/0/esko_kirja.pdf/ec28d192-5425-45bd-b287-eafe1275edde Viitattu 10.5.2019.

Jeronen, Eeva (2009) Palvelutoiminnan pelisäännöt järjestötyössä. Helsinki: OK-opintokeskus.

Junttila, Niina (2016) Yksinäisyyden ulottuvuudet. Teoksessa Saari, Juho (toim.): Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus. 52–69.

JärjestöSotehanke 113, Varsinais-Suomi (2019a) <https://vslj.fi/jarjestosotehanke-113/> Viitattu 10.5.2019.

Järjestösotehanke 113, Varsinais-Suomi (2019b) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen saamat julkiset avustukset hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan Varsinais-Suomessa. <https://vslj.fi/wp-content/uploads/2019/04/Yhteenveto-sote-j%C3%A4rjest%C3%B6jen-julkisista-avustuksista.docx> Viitattu 10.5.2019.

Kangassalo, Ritva & Teeri, Sari (2017). Yksinäisyys kotona asuvien iäkkäiden elämässä. Gerontologia 31, 4. Satakunnan varhaistuki ry; Satakunnan ammattikorkeakoulu. <https://journal.fi/gerontologia/article/view/63106/28344> Viitattu 1.10.2019

Karttunen Anna & Kettunen Aija & Piirainen Keijo (2013). Yhteistyöllä hyvinvointia: järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C, Katsauksia ja aineistoja, 31. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kauhanen, Jussi (2016) Yksinäisen terveys. Teoksessa Juho Saari (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 96–113.

Kittilä, Riitta & Kurikka, Päivi & Männistö, Liisa & Pajula, Elina & Pekkanen Matleena & Uusitalo, Kirsi. (2018) Järjestöt maakunnan kumppanina. Malleja järjestöystävällisen maakunnan rakentamiseen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Kolehmainen, Laila (2019) Vapaaehtoisjärjestöt ja vanhuspalvelut: Yhteistyön toteutuminen Turun kaupungissa. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160298/1700196.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 9.5.2019.

Konttinen, Esa (2015) Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Kolmas sektori. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori> Viitattu 3.3.2019.

Kuitunen, Soile & Stradius, Leo (2019) Järjestöissä syntyy arvokkaita innovaatioita. Helsingin Sanomat 7.8.2019. Mieli-pide-vieraskynä. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006196526.html?share=9dec56630c6be1dc6dca05b8922211e> Viitattu 26.8.2019.

Kuntalaki. 2015. L 10.4.2015/410.

Kuntaliitto (2019a) Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot. <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat> Viitattu 11.5.2019.

Kuntaliitto (2019b) Iäkkäiden palvelut - Hyvinvointia edistävät palvelut. <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaiden-palvelut/hyvinvointia-edistavat-palvelut> Viitattu 11.5.2019.

L1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Lidp447336048> Viitattu 14.5.2019.

Lagus, Krista & Honkela, Timo 2016. Yksinäisyys mielen rakenteissa. Teoksessa Juho Saari (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 273–295.

Laitinen, Jaana (2019) Jäähyväiset hyvinvoinnille? Talentia-lehti 3/2019. 17-20.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980> Viitattu 14.5.2019.

Laulainen, Sanna & Taskinen, Helena & Rajaniemi, Jere & Rappe, Erja & Topo, Päivi & Rissanen, Sari (2017) Kumppanuudella kuntoon – kuntien ja järjestöjen yhteistyö iäkkäiden terveyden edistämiseksi. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämiskeskus.

Lehtonen, Tommi (2013) Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus. Aikalaisanalyysi ja pamfletti pienyhteisöihin paluun puolesta. Yhteiskuntapolitiikka 2013; 78, 5, 582 – 586. Viitattu 24.11.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201402101422>

Luukkonen, Jouko & Majoinen, Kaija & Kuopila, Antti (toim.) (2016) Rajapinnoilta yhdyspintoihin. Kehittämisaloite kunnan ja maakunnan yhteistyöstä. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Kuntaliitto 2016. <https://docplayer.fi/42051683-Rajapinnoilta-yhdyspintoihin-kehittamisaloite-kunnan-ja-maakunnan-yhteistyosta.html> Viitattu 4.10.2019

Maakunta- ja soteuudistus (2019) Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus. <https://alueuudistus.fi/rahoitus/sote-rahoitus> Viitattu 28.2.2019.

Maaseutupolitiikka.fi (2019) Mitä kumppanuus on? https://www.maaseutupolitiikka.fi/kumppanuus/mita_kumppanuus_on Viitattu 24.11.2018.

Maijanen Heini & Haikara Pirkko (2014) Kumppanuuskäsikirja - näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu A. 8: 2014. Lappeenranta: Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy. Socom.

Majoinen, Kaija & Antila, Anni (2017) Hyvinvoinnin edistäminen kunnassa. Sisältö, mahdollisuudet ja haasteet. Uutta ARTTU2-ohjelmasta. ARTTU2-tutkimusohjelman julkaisusarja nro 12/2017. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Manninen, Marjukka (2017) Yhteisöllisyys ja kumppanuus tulevaisuuden kunnan menestystekijöinä. Teoksessa Nyholm, Inga & Haveri, Arto & Majoinen, Kaija & Pekola-Sjöblom, Marianne. Tulevaisuuden kunta. Acta nro 264. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, Tampereen yliopisto ja valtiovarainministeriö. 384-394.

Menovinkit-julkaisu 1/2019:
https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//menovinkit_kevat_2019_netti_uusi.pdf Viitattu 16.5.2019.

Möttönen, Sakari (2009) Ovatko järjestöt hyvinvointivaltion purkajia vai puolustajia? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Yhteiskuntapolitiikka-YP 74 Helsinki. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101187/mottonen.pdf?sequence=1> Viitattu 8.5.2019. 60-71.

Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma (2005) Kunta ja kolmas sektori. Keuruu: Otava.

Niemelä, Jorma (2019) Järjestöt sote-Suomea rakentamassa. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämissäätiö KAKS. Kunnallisan alan kehittämissäätiön julkaisu 25. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2019/05/niemela_jarjestot-sote-suomea-rakentamassa-1.pdf Viitattu 14.8.2019.

Niemelä, Pauli (2010). Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOY.

Oosi, Olli & Lehti, Susanna & Kortelainen, Jeremias (2018) Järjestöavustusten kohdentuminen julkisen sektorin rajapintaan. Sosiaali- ja terveysministeriö. Raportteja ja muistioita: 9/2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160722/09_18_Jarjestoavustus_ten%20kohdentuminen.pdf Viitattu 14.11.2018

Palola, Elina & Parpo, Antti (2011) Kunnallista sopeutumisen politiikkaa. Teoksessa Karjalainen, Vappu & Palola Elina (toim.) Sosiaalipolitiikka - hukassa vai uuden jäljillä? Helsinki: Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos. 47-78.

Pihlaja, Ritva (2010) Kolmas sektori ja julkinen valta. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.

Rajaniemi, Jere. (2007) Ikäihmisten arki ja kotona asumisen arkilähtöinen tukeminen. Teoksessa Pohjolainen, Pertti & Sarvimäki, Anneli & Syren, Iikka (toim.) Toimintakykyä ja sosiaalista tukea iäkkäiden, omaisten ja työntekijöiden arjessa. <https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2016/12/Oraitia-3-2007-PDF.pdf> Viitattu 19.5.2019.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> Viitattu 6.8.2019.

Sallinen, Sini & Koski, Arto (2017) Kuntien tulevaisuus kansalaisten ja tutkijoiden silmin. Teoksessa Nyholm Inga, Haveri Arto, Majoinen Kaija ja Pekola-Sjöblom Marianne (toim. 2017). Tulevaisuuden kunta. Acta nro 264. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, Tampereen yliopisto ja Valtiovarainministeriö. 135-152

SOSTE (2019a) Järjestöjen rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. <https://www.soste.fi/sote-uudistus/jarjestojen-rooli-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisessa/> Viitattu 7.5.2019.

SOSTE (2019b) Sosiaali- ja terveysjärjestöt Suomessa. <https://www.soste.fi/sote-jarjestot/sosiaali-ja-terveysjarjestot-suomessa/> Viitattu 8.5.2019.

Sotkanet (2019) Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. THL. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s073tNY1TY5PAQA=®ion=szYztTZAQA=&year=sy6rBAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=201802280718> Viitattu 7.5.2019.

STEA (2018a) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. <https://www.stea.fi/raportointi-valvonta-ja-arviointi> Viitattu 24.11.2018.

STEA (2018b) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. <https://www.stea.fi/avustusstrategia/avustusten-rajapinnat> Viitattu 24.11.2018.

STEA (2019c) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. <http://avustukset.stea.fi/reviews> Viitattu 11.5.2019.

STEA (2019d) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. <https://www.stea.fi/documents/2184241/2579445/Avustusopas/f160c76c-b883-9551-9c80-a8297f24ea6d/> Viitattu 11.5.2019.

STEA (2019e) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. <http://avustukset.stea.fi/?sortmode=jarjesto&year=2019&municipality=Turku&onlyGranted=true> Viitattu 11.5.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) (2017) Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf Viitattu 23.11.2018.

Särkelä, Riitta (2013) Järjestöjen ja kuntien yhteistyö ja sen kehitys. Teoksessa Häkkinen, Katja & Tourula, Marjo (toim. 2013) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä.

Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. 7-21.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) (2019) Vanhuspalveluiden tila. <https://www.slideshare.net/THLfi/vanhuspalvelujen-tila-2018> Viitattu 27.5.2019

Tilastokeskus (2019) <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2019&active1=853&active2=SSS> Viitattu 25.5.2019.

Tukia, Helena & Lehtinen, Niina & Saaristo, Vesa & Vuori, Mika (2011) Väestön hyvinvoinnin ja terveydenedistäminen kunnassa –Perusraportti kuntajohdon tiedonkeruusta 2011. Raportti 55/2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80419/f112d323-6e1f-4f99-8235-a63b67b7a894.pdf?sequence=1> Viitattu 10.5.2019.

Tuloverolaki 1535/1992.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 30.1.2019, 23§: <http://ah.turku.fi/sosterla/2019/0130002x/3845404.htm> Viitattu 9.5.2019.

Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 30.1.2019, 22§: <http://ah.turku.fi/sosterla/2019/0130002x/3844310.htm> Viitattu 9.5.2019.

Turun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 7.9.2015: <http://ah.turku.fi/sosterla/2015/0915011x/3285410.htm> Viitattu 9.5.2019.

Turun kaupunki (2018) Strategiset ohjelmat. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/strategiset_ohjelmat.pdf Viitattu 9.5.2019.

Turun kaupunki (2019) Organisaatio. <https://www.turku.fi/organisaatio> Viitattu 13.5.2019.

Uotila, Hanna (2011) Vanhuus ja yksinäisyys. Tutkimus iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksista, niiden merkityksistä ja tulkinnoista. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Valtioneuvosto (2019a) Verkostojohtamisen opas. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:12. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161513/VNK_12_19_Verkostojohtamisen_opas.pdf Viitattu 26.8.2019

Valtioneuvosto (2019b) Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma (6.6.2019) Osallistuva ja osallistava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161662> Viitattu 2.10.2019

Valtiovarainministeriö. 2015. Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu -kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriön julkaisuja 39/2015.

<https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735113/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurity%C3%B6%2C+kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf/df24753d-3445-458b-8970-fc30de6bd3a3/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurity%C3%B6%2C+kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf.pdf> Viitattu 2.10.2019,

Varjonen, Elina (2014) Järjestöjen ja kuntien yhteistyö rahoittajan näkökulmasta. Diaesitys. <https://docplayer.fi/152854-Jarjestojen-ja-kuntien-yhteistyö-rahoittajan-nakokulmasta.html> Viitattu 4.12.2018.

Vuorinen, Marja & Särkelä, Riitta & Peltosalmi, Juha (2007) Järjestöbarometri 2007. Ajankohtaiskuva järjestöistä Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Vähäkangas, Pia & Niemelä, Katriina & Noro, Anja (2012) Ikäihmisten kuntoutumista edistävän toiminnan lähijohtaminen. Koti- ja ympärivuorokautisen hoidon laatu ja kehittäminen. Raportti, 2012_048. Helsinki: THL. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90875/URN_ISBN_978-952-245-688-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 13.5.2019.

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko järjestötoimijoille.

Taustatiedot

- Haastateltavan tehtävänimike ja työnkuva järjestössä?
- Kuvaile lyhyesti järjestön toteuttamaa toimintaa yksinäisyydestä kärsiville ikäihmisille Turussa?

Haastateltavan kokema nykytila järjestö-kunta-yhteistyössä ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi Turun kaupungissa:

- Millaisia kokemuksia järjestölläsi on yhteistyöstä ja / tai kumppanuudesta Turun kaupungin kanssa ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi?
- Kuinka koet oman järjestösi näkökulmasta Turun kaupungin järjestö-kunta-yhteistyökumppanina?
- Onko järjestö-kunta-yhteistyön toimintaympäristössä tapahtunut muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet yhteistyöhön / kumppanuuteen tai sen tarpeeseen?
- Millä tavoin koet sote-uudistusvalmistelun vaikuttaneen tällä hetkellä toteutuvaan järjestö-kunta-yhteistyöhön?

Järjestö-kunta-kumppanuuden mahdollisuudet ja uhat

- Mitkä asiat helpottavat ja edistävät kumppanuutta oman järjestösi näkökulmasta?
- Mitkä asiat vaikeuttavat ja estävät kumppanuutta oman järjestösi näkökulmasta?

Tulevaisuuden tavoitetila kumppanuuden osalta

- Millä tavoin oman järjestösi näkökulmasta kehittäisit järjestö-kunta-kumppanuutta ikäihmisten yksinäisyyden ehkäisemiseksi tai lievittämiseksi Turun kaupungissa?
 - Lyhyellä aikavälillä?
 - Pitkällä aikavälillä?

Haluaisitko vielä lisätä jotain tai jäikö mielestäsi jotain kysymättä?

Kiitos!